

TWEEJAARLIJKS VERSLAG OVER HET VRIJ AANVULLEND PENSIOEN VOOR ZELFSTANDIGEN

MEI 2017

I. INLEIDING

De Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (hierna de "FSMA") heeft als opdracht om de twee jaar een verslag op te stellen over het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen (kortweg het "VAPZ")¹.

Voor het opstellen van dat verslag gaat de FSMA uit van de antwoorden die zij krijgt op een vragenlijst die zij voorlegt aan alle verzekeringsondernemingen die levensverzekeringen aanbieden, alsook aan de drie instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (hierna de "IBP's") die gespecialiseerd zijn in het aanbieden van aanvullende pensioenen aan zelfstandigen.

Deze vragenlijst heeft enerzijds betrekking op het pensioenluik in de strikte zin van het woord, en anderzijds op het solidariteitsluik. Er wordt ingegaan op uiteenlopende aspecten, zoals het aantal aangeslotenen, het bedrag van de bijdragen, de aangeboden prestaties, de beleggingsstrategie en het bedrag van de winstdeelnemingen.

In het voorliggende verslag worden de antwoorden op de vragenlijst over de jaren 2014 en 2015² geanalyseerd en toegelicht, en worden de resultaten vergeleken met die van de vorige jaren³ zodat de evolutie van het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen in kaart kan worden gebracht. Het verslag is gebaseerd op de gegevens zoals die door de betrokken pensioeninstellingen zijn overgemaakt. Verder bevat het statistische bijlagen met grafieken en cijfergegevens.

II. SCHETS VAN HET REGELGEVEND KADER

WAPZ: de grondslag voor het aanvullend pensioen voor zelfstandigen

De WAPZ vormt de wettelijke grondslag voor het aanvullend pensioen voor zelfstandigen. Deze wet is op 1 januari 2004 in werking getreden. Zij was nodig voor de hervorming van het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen, vooral op het vlak van het vroegere alleenverkooprecht van de sociale verzekeringskassen met betrekking tot de opbouw van het aanvullend pensioen⁴.

¹ Art. 44, § 4 en 46, § 3 van de programmawet van 24 december 2002 (I).

² 24 pensioeninstellingen hebben aangegeven in 2015 VAPZ- en/of RIZIV-overeenkomsten te hebben aangeboden.

³ De vorige verslagen staan op de website van de FSMA: www.fsma.be.

⁴ Dit alleenverkooprecht liet de sociale verzekeringskassen toe na te gaan of de zelfstandige zijn sociale bijdragen had betaald, en bijgevolg in aanmerking kwam voor een fiscale aftrek voor de aanvullende bijdragen bestemd om een aanvullend pensioen op te bouwen.

De hervorming had tevens tot doel om voor de zelfstandigen, net als voor de werknemers, de opbouw van een aanvullend pensioen te democratiseren door hen aan te moedigen om toe te treden tot sociale pensioenovereenkomsten en door de verschillende bestaande regelingen voor het aanvullend pensioen voor zelfstandigen te harmoniseren.

Vroegere specifieke regelingen voor bepaalde vrije beroepen

Daarbij moest er ook op worden toegezien dat de bestaande regelingen voor bepaalde vrije beroepen niet opnieuw ter discussie zouden komen door de nieuwe wetgeving.

De Orde van Advocaten en de Orde van Notarissen hadden immers sinds geruime tijd⁵ een voorzorgskas opgericht voor hun leden, opdat zij een aanvullend pensioen zouden genieten.

Daarnaast hadden deze Ordes een akkoord verkregen over de fiscale aftrekbaarheid van de bijdragen die aan de beroepskas werden gestort.

Ook de geneesheren, tandartsen en apothekers konden een eigen voorzorgskas⁶ oprichten. In de praktijk resulteerde dit in de oprichting van twee beroepskassen⁷.

Bovendien werd een specifiek sociaal statuut ingevoerd voor de geneesheren, tandartsen en apothekers. Hierin werd bepaald dat het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (hierna het "RIZIV") een tegemoetkoming zou verlenen bij de opbouw van een aanvullend pensioen of een verzekering "gewaarborgd inkomen".

Eerste stap naar een vrij aanvullend pensioen

Vervolgens werd in 1981 de eerste stap gezet naar het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen zoals wij dat nu kennen⁸.

Voortaan was expliciet bepaald dat de zelfstandigen op vrijwillige basis bijdragen konden storten aan hun sociale verzekeringskas voor de opbouw van een aanvullend pensioen en die, in voorkomend geval, fiscaal konden aftrekken.

⁵ Respectievelijk de Voorzorgskas voor Advocaten (IBP) in 1951 en de Voorzorgskas van het Notariaat (IBP) in 1976.

⁶ Wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, als gewijzigd bij wet van 27 juni 1969.

⁷ De Voorzorgskas voor Geneesheren (IBP) in 1970 en de Voorzorgskas voor Apothekers (verzekeringsonderneming) in 1981.

⁸ Artikel 52*bis* ingevoegd in het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen bij koninklijk besluit van 26 maart 1981 houdende wijziging van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen en van het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen.

De sociale verzekeringskassen vormden daarbij enkel de schakel tussen de zelfstandige en de verzekeringsonderneming waaraan de verzekeringskassen de individuele levensverzekeringspremie stortten in naam van de zelfstandige. De bedragen waren beperkt tot een bepaald percentage van de beroepsinkomsten.

Sinds 2004: de WAPZ

Die eerste VAPZ-regeling vormde de aanzet tot de huidige regeling die op 1 januari 2004 werd ingevoerd door de WAPZ.

De WAPZ handelt enkel over de opbouw van een aanvullend pensioen en/of een overlevingspensioen, eventueel aangevuld met verschillende solidariteitsprestaties (in dat geval wordt over "sociale VAPZ-overeenkomsten" gesproken). Het invaliditeitsrisico is uitgesloten van het toepassingsgebied van de WAPZ omdat het een eigen fiscale regeling heeft.

Zoals voorheen heeft de zelfstandige in hoofd- of bijberoep de keuze om al dan niet een aanvullend pensioen op te bouwen. Voortaan kan hij echter ook kiezen bij welke pensioeninstelling (verzekeringsonderneming of instelling voor bedrijfspensioenvoorziening) hij zijn aanvullend pensioen wenst op te bouwen. Bovendien kan hij van de ene pensioeninstelling overstappen naar de andere, wat voor vrije concurrentie zorgt binnen de sector.

Gewone overeenkomsten

Er zijn twee types vrije aanvullende pensioenovereenkomsten voor zelfstandigen (hierna "VAPZ-overeenkomsten" genoemd):

- de gewone pensioenovereenkomsten die pensioenvoordelen of voordelen bij overlijden aanbieden en waaraan de zelfstandige 8,17% van zijn beroepsinkomsten mag besteden, zonder daarbij evenwel een jaarlijks geïndexeerd maximumbedrag te mogen overschrijden⁹;
- de sociale pensioenovereenkomsten die, naast de klassieke pensioenvoordelen en/of voordelen bij overlijden, ook bijkomende voordelen bieden, "solidariteitsprestaties" genaamd, zoals de financiering van het aanvullend pensioen tijdens bepaalde inactiviteitsperiodes, de vergoeding in de vorm van een rente bij inkomstenverlies of de betaling van een forfaitaire vergoeding in bepaalde gevallen¹⁰. De zelfstandige mag 9,40% van zijn beroepsinkomsten

Sociale overeenkomsten

⁹ In 2014 en in 2015 bedroeg dat maximumbedrag 3.027,09 euro.

¹⁰ Voor een beschrijving van die voordelen wordt verwezen naar het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de solidariteitsprestaties verbonden met de sociale pensioenovereenkomsten.

gebruiken voor de opbouw van een sociaal pensioen, zonder daarbij echter een jaarlijks geïndexeerd maximumbedrag¹¹ te overschrijden, waarbij - als tegenprestatie - minstens 10% van de totale bijdrage voor het solidariteitsluik moet worden gebruikt.

Het solidariteitsluik mag door de pensioeninstelling of door een andere instelling worden beheerd.

Ongeacht het type pensioenovereenkomst waarvoor wordt geopteerd, en voor zover de zelfstandige de door de wetgever vastgestelde maximumpercentages niet overschrijdt, worden de gestorte bijdragen voor de opbouw van een aanvullend pensioen gelijkgesteld met socialezekerheidsbijdragen die als dusdanig fiscaal aftrekbaar zijn van de beroepsinkomsten¹².

RIZIV-statuu

Naast de VAPZ-overeenkomst die toegankelijk is voor alle zelfstandigen en door de WAPZ wordt beheerd, bestaat er ook een sociaal of RIZIV-statuu¹³ dat is voorbehouden aan bepaalde zorgverleners.

Krachtens het RIZIV-statuu komen apothekers, geneesheren, tandartsen en kinesitherapeuten onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor een RIZIV-tegemoetkoming in de premies of bijdragen die worden gestort in het kader van overeenkomsten die renten, pensioenen of een kapitaal waarborgen bij invaliditeit, pensionering of overlijden. Het kan daarbij zowel gaan om een overeenkomst "gewaarborgd inkomen" als om een aanvullende pensioenovereenkomst met een solidariteitsluik. Enkel de aanvullende pensioenovereenkomsten met een solidariteitsluik vallen onder de toepassing van de WAPZ en komen dan ook aan bod in dit verslag.

Kenmerkend voor die regeling is dat zij, mits bepaalde voorwaarden worden nageleefd, toegankelijk is voor alle personen die een van de voornoemde medische activiteiten uitoefenen, ongeacht of zij zelfstandigen, werknemers of zelfs statutaire personeelsleden zijn. Het bedrag van de RIZIV-tegemoetkoming valt buiten de bijdragebeperking als vastgesteld in de WAPZ. De beoefenaars van de betrokken medische beroepen kunnen m.a.w. bijdragen aan een aanvullende pensioenovereenkomst met een

¹¹ In 2014 en 2015 bedroeg dat maximumbedrag 3.482,82 euro.

¹² De bijdragen voor het aanvullend pensioen mogen echter alleen fiscaal van de beroepsinkomsten worden afgetrokken als de zelfstandige zijn socialezekerheidsbijdragen heeft betaald.

¹³ Geregeld bij artikel 54 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, zoals gewijzigd bij met name de programmawet van 24 december 2002.

solidariteitsluik via de RIZIV-tegemoetkoming en ook, zoals alle andere zelfstandigen, aan een aanvullende pensioenovereenkomst waaraan al dan niet een solidariteitsluik is verbonden.

Het begrip "RIZIV-overeenkomst" verwijst in dit verslag naar de aanvullende pensioenovereenkomsten met een solidariteitsluik die via de RIZIV-tegemoetkoming worden gefinancierd, met uitzondering van de overeenkomsten "gewaarborgd inkomen".

Aangezien het hier om aanvullende pensioenovereenkomsten met een solidariteitsluik gaat, vallen zij binnen het toepassingsgebied van de vragenlijst en worden zij, in het kader van dit verslag, in beginsel dan ook als "sociale" overeenkomsten opgenomen.

III. ONTWIKKELINGEN IN HET WETGEVEND KADER

In de loop van 2014 heeft de wetgever, met de wet van 15 mei 2014 houdende diverse bepalingen, een aantal wetgevende initiatieven genomen: invoering van een definitie van "verworven prestaties", aanpassingen van de pensioenfiche, afschaffing van de pensioenfiche voor slapers en vooral, invoering van het begrip "pensioenleeftijd" zijnde de vaste leeftijd waarvan wordt uitgegaan om het aanvullend pensioen te berekenen.

Met de wet van 18 december 2015 verbiedt de wetgever voortaan om de aanvullende pensioenprestatie uit te betalen vóór de effectieve pensionering, tenzij de eventueel vervroegde wettelijke pensioenleeftijd zou zijn bereikt. Om het aanvullend karakter van het aanvullend pensioen te benadrukken, is dit nu dus gekoppeld aan de uitbetaling van het wettelijk pensioen.

Voorts heeft elke Belgische burger sinds december 2016 met zijn identiteitskaart toegang tot de website MyPension waar hij informatie vindt over zijn aanvullend pensioen zoals dat via zijn werkgever of als zelfstandige is opgebouwd. Voor meer informatie hierover kan u terecht op de website www.mypension.be.

IV. METHODOLOGIE

In de praktijk wordt dit tweejaarlijkse verslag opgesteld op basis van de gegevens die worden overgemaakt door de betrokken pensioeninstellingen (21 verzekeringsondernemingen en 3 instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening). Daartoe wordt hen jaarlijks, aan het einde van het eerste semester van het jaar dat volgt op de periode waarop de gegevens betrekking hebben

(X+1), een vragenlijst bezorgd. Meestal bezorgen zij de FSMA de gevraagde gegevens vóór eind september van het jaar X+1.

Die gegevens worden evenwel pas als volledig en correct beschouwd na een grondig onderzoek van de antwoorden over het betrokken jaar én toetsing aan de antwoorden van de vorige jaren.

Zodra blijkt dat de gegevens volledig en correct zijn, start de FSMA met het opstellen van het tweejaarlijkse verslag en de bijbehorende statistische bijlagen.

Dat is een tijdrovende opdracht waardoor het tweejaarlijkse verslag pas aan het begin van het eerste semester van het jaar X+2 als definitief kan worden beschouwd. Zo handelt dit tweejaarlijkse verslag, dat in april 2017 is opgesteld, over 2014 en 2015.

Wij willen de pensioeninstellingen bedanken voor hun gewaardeerde medewerking die het ons mogelijk heeft gemaakt om dit zesde tweejaarlijkse verslag op te stellen.

Op te merken valt dat er een wijziging op til is in de methodologie die gehanteerd zal worden voor het volgende verslag. Een deel van de gegevens die thans worden ingezameld bij de pensioeninstellingen, zal rechtstreeks uit de database DB2P worden geput. Maar vooraleer kan worden overgestapt op die nieuwe werkwijze, moeten de gegevens uit DB2P worden afgetoetst aan de gegevens die jaarlijks worden verstrekt via de vragenlijsten.

V. ANALYSE VAN HET PENSIOENLUIK

Inleiding: De sector in een oogopslag

21 verzekerings- ondernemingen en 3 instellingen voor bedrijfspensioen- voorziening

In 2015 zijn er 21 verzekeringsondernemingen en 3 instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening die VAPZ-overeenkomsten aanbieden. Samen beheren deze instellingen 122 producten.

Op de markt van de VAPZ-overeenkomsten bekleden de verzekeringsondernemingen een dominante positie aangezien zij 94% groeperen van de totale populatie aangeslotenen (namelijk 537.360 van de 570.555 aangeslotenen), wat uitgesplitst neerkomt op 94% van de actieven (i.e. 317.871 van de 338.836 actieve aangeslotenen), 38% van de rentegenieters (of 834 van de 2.191 rentegenieters) en 95% van de slapers (of 218.745 van de 229.528 slapers).

Het is dus enkel voor de rentegenieters dat de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening duidelijk marktleider zijn met 62% van de rentegenieters. Dat komt voornamelijk omdat één van de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening nagenoeg 1.300 rentegenieters telt op een totale populatie van 2.191 rentegenieters.

Wat de sociale overeenkomsten of de RIZIV-overeenkomsten betreft, hebben de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening verhoudingsgewijs een voorsprong met een aandeel van respectievelijk 17% en 27% van de markt. Merk evenwel op dat dit aandeel jaar na jaar lichtjes daalt.

Op het vlak van de technische voorzieningen die zijn aangelegd voor de VAPZ-overeenkomsten, nemen de verzekeringsondernemingen 77% voor hun rekening van het totaal van 7.368.808.127 euro aan technische voorzieningen van de sector.

Dat aandeel is nog groter als ook het bedrag van de bijdragen in aanmerking wordt genomen: de verzekeringsondernemingen innen 86% van de bijdragen. De instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening innen niettemin een bedrag van ca. 88 miljoen euro.

Uit de evolutie die de sector heeft gekend van 2006 tot 2015 blijkt dat de verzekeringsondernemingen jaar na jaar een stukje marktaandeel van de IBP's innemen. Die evolutie verloopt echter bijzonder traag.

Hoofdstuk I. Deelnemers aan het vrij aanvullend pensioen

Inleiding

Traditioneel worden er verschillende categorieën van VAPZ-deelnemers onderscheiden:

Actieven: betalen een bijdrage

- de “actieven” of “actieve aangeslotenen”: dit zijn de aangeslotenen die in de loop van het jaar een VAPZ-bijdrage of -premie hebben betaald aan de betrokken pensioeninstelling;

Slapers: betalen geen bijdrage

- de “slapers” of “slapende aangeslotenen” : dit zijn de aangeslotenen die in het verleden wel een VAPZ-overeenkomst met de betrokken pensioeninstelling hebben gesloten, maar die in de loop van het jaar geen bijdrage of premie aan die instelling hebben betaald¹⁴;

Rentegenieters: begunstigden

- de “rentegenieters”: dit zijn de aangeslotenen die de pensioenleeftijd hebben bereikt en VAPZ-prestaties ontvangen in de vorm van een rente. Tot deze groep behoren ook de begunstigden die een overlevings- of wezenrente genieten.

1. Algemene evolutie van de aangeslotenen

Verdubbeling van het aantal aangeslotenen sinds 2006

Alle categorieën samen beschouwd - actieven, slapers en rentegenieters - blijken eind 2015 in totaal 570.555 zelfstandigen een VAPZ-overeenkomst te hebben afgesloten. Van die groep zijn er 338.836 actieven. Sinds 2006, waarin er 298.512 aangeslotenen werden geteld, is het aantal aangeslotenen dus fors gestegen met 91%. Er kan worden gesteld dat de populatie nagenoeg verdubbeld is.

Groei met 7% in 2014 en 2015

Die groei wordt echter jaar na jaar minder krachtig en blijft sinds 2011 schommelen rond 5% per jaar. In 2014 en 2015 was er wel een iets sterke groei merkbaar (7%).

¹⁴ Het is dan ook mogelijk dat een zelfstandige bij verschillende pensioeninstellingen geregistreerd staat als “slaper” als hij bijvoorbeeld verschillende VAPZ-overeenkomsten heeft gesloten maar slechts aan één enkele instelling bijdragen betaalt. In dat geval wordt deze zelfstandige ook opgenomen in de categorie van de actieve aangeslotenen.

2. Dekkingspercentage bij de zelfstandigen

Dekkingspercentage van de zelfstandigen in hoofdberoep: 48% en van de volledige populatie zelfstandigen: 33%

Onderzoek van de populatie actieve aangeslotenen vergeleken met het aantal zelfstandigen in hoofdberoep, wijst uit dat het dekkingspercentage van de zelfstandigen in hoofdberoep 48% bedraagt. Toch kan dit percentage niet als het dekkingspercentage van de zelfstandigen worden beschouwd omdat ook zelfstandigen in bijberoep een VAPZ-overeenkomst kunnen afsluiten.

Alle zelfstandigen samen beschouwd (in hoofdberoep en bijberoep), bedraagt het dekkingspercentage 33%. Sinds 2010 schommelt dit percentage tussen 31% en 32%.

3. Categorieën van aangeslotenen

De verschillende categorieën van aangeslotenen (actieven, slapers en rentegenieters) blijven jaar na jaar gestaag groeien, zij het in een alsmear trager tempo.

338.836 actieven in 2015

Zo is de populatie actieven sinds 2006 met 46% toegenomen tot 338.836 actieven eind 2015. We zien dat de groei tot 2008 jaarlijks 7% bedroeg maar daarna is terugggevallen tot 5%. In 2011 zette de daling zich door tot 3% in 2013 waarna dit groeitempo stabiel bleef.

De categorie van de slapers kent de sterkste groei

De categorie van de slapers is tijdens de observatieperiode het sterkst gegroeid (stijging met 260% sinds 2006). Met de jaren werd deze groei evenwel minder uitgesproken: daar waar hij tussen 2007 en 2006 nog 28% bedroeg, viel hij tussen 2014 en 2015 terug tot 14%.

In 2015 vertegenwoordigde de populatie slapers nagenoeg 40% van alle aangeslotenen en bijna 70% van de actieve aangeslotenen. Hier is wel enige voorzichtigheid geboden omdat met "slaper" elke persoon wordt bedoeld die tijdens het betrokken jaar geen bijdrage of premie heeft betaald aan de betrokken pensioeninstelling. Maar een zelfstandige kan vrij een pensioeninstelling kiezen. Het is dus mogelijk dat hij als slaper wordt beschouwd door één of meer pensioeninstellingen waar hij over reserves beschikt, terwijl hij als actieve aangeslotene wordt aangezien door een andere pensioeninstelling waarmee hij een nieuwe overeenkomst heeft gesloten en waaraan hij bijdragen betaalt.

De verhouding tussen slapers en actieven verschilt sterk van de ene pensioeninstelling tot de andere, gaande van 11% van de actieven tot 285% van de actieven voor bepaalde producten (met een gemiddelde van 82%), allicht door het stopzetten van de commercialisering van die producten.

Die verhouding wordt zowel beïnvloed door de "anciënniteit" van de pensioenovereenkomst als door het al dan niet commercialiseren van de pensioenovereenkomst.

Lichte terugval van het aantal rentegenieters

Na een sterke terugval tussen 2011 en 2012 (bijna een derde rentegenieters minder¹⁵), blijft de categorie van de rentegenieters relatief stabiel, ook al is jaar na jaar een lichte daling merkbaar. De vraag om de prestaties in rente te betalen, is overigens relatief klein (zie hoofdstuk III - pensioenprestaties). In 2015 tellen slechts 6 pensioeninstellingen rentegenieters onder hun aangeslotenen.

De meeste pensioeninstellingen tellen geen rentegenieters onder hun aangeslotenen

Het aandeel dat de rentegenieters vertegenwoordigen kan sterk verschillen van de ene pensioeninstelling tot de andere. De meeste pensioeninstellingen tellen geen rentegenieters onder hun aangeslotenen. Bij de 6 pensioeninstellingen waar dat wel zo is, schommelt het aantal rentegenieters tussen 0,08% en 4,69%.

3. Leeftijd van de actieve aangeslotenen

Bij de populatie actieven zijn de leeftijdscategorieën verdeeld volgens een Gauss-curve: de uiterste leeftijdscategorieën, i.e. de -25-jarigen en de 65-plussers zijn, met respectievelijk 1,30% en 1,37%, het zwakst vertegenwoordigd binnen deze populatie.

De grootste leeftijdscategorieën zijn die van de 35-54-jarigen. Daarbinnen is de belangrijkste groep de 45-54-jarigen, met iets meer dan 31% van de hele populatie actieven. Sinds 2011 blijft die groep relatief stabiel. De categorie van de 35-44-jarigen is de voorbije jaren blijven krimpen en vertegenwoordigt in 2015 27,80% van de populatie actieven (in vergelijking met 32,90% in 2006).

53% van de actieven zijn 45-plussers

53% van de actieven bevinden zich in 2015 in een van de leeftijdscategorieën boven 45 jaar. Die verhouding blijft jaar na jaar enigszins stijgen (in 2011 werd de drempel van 50% overschreden).

¹⁵ De reden hiervoor is hoofdzakelijk dat één pensioeninstelling de voornaamste wijze van betaling van haar prestaties heeft gewijzigd door over te stappen van rente naar kapitaal en daarbij ook aan haar gepensioneerden de mogelijkheid heeft geboden om een kapitaal te verkrijgen in plaats van de rente.

Hieruit kunnen wij dus afleiden dat de populatie actieve aangeslotenen met een VAPZ-overeenkomst veroudert.

Spreiding per leeftijdscategorie bij de actieven stemt grosso modo overeen met de situatie bij de populatie zelfstandigen. Ook hier zien we een Gauss-curve.

Er zijn evenwel een aantal verschillen: beschouwen we de volledige populatie zelfstandigen, dan blijken bij de actieven de leeftijdscategorieën van de -25-jarigen en de 65-plussers minder goed vertegenwoordigd te zijn, terwijl de leeftijdscategorie van de 35-54-jarigen het sterkst vertegenwoordigd is (59% vergeleken bij 52% van de zelfstandigen).

4. *Geslacht van de aangeslotenen*

Alle onderzochte jaren samen beschouwd, stemt de man-vrouwverhouding bij de totale groep aangeslotenen overeen met de man-vrouwverhouding bij de populatie zelfstandigen in hoofd- en bijberoep, namelijk ca. 2/3 - 1/3.

*Man-vrouwverhouding :
63% - 37%*

Doorheen de jaren is de man-vrouwverhouding enigszins gewijzigd bij de totale groep aangeslotenen: sinds 2006 is er een stijging met 4,50% merkbaar bij het aantal vrouwen. Inmiddels vertegenwoordigen de vrouwen nagenoeg 37% van alle aangeslotenen.

De analyse van de man-vrouwverhouding per categorie van aangeslotenen toont dat de verhouding bij de populatie slapers vergelijkbaar is met die bij de populatie actieven.

*Rentegenieters:
57% vrouwen*

Bij de rentegenieters zijn de vrouwen dan weer sterker vertegenwoordigd met 57%. Deze oververtegenwoordiging kan wellicht worden verklaard door de hogere levensverwachting bij vrouwen maar tevens door het bestaan van overlevingspensioenen en het grotere aantal mannelijke actieve aangeslotenen. Deze verhouding blijft stabiel over de jaren.

Als de gegevens over de leeftijd van de aangeslotenen worden geanalyseerd in combinatie met de gegevens over hun geslacht, duiken er verschillen op.

*Toename van het aantal
mannen naarmate ze
ouder worden*

Bekijken we alle leeftijdscategorieën samen, dan blijken de mannen inderdaad sterker vertegenwoordigd te zijn. Er is vastgesteld dat de mannelijke populatie toeneemt met de leeftijd, gaande van 56% bij de -25-jarigen tot 71% bij de 55-plussers.

De vrouwelijke populatie is doorgaans jonger dan de mannelijke

Algemeen kunnen we dus stellen dat de mannelijke populatie bij de actieve VAPZ-aangeslotenen ouder is dan de vrouwelijke populatie.

Hoofdstuk II. Bijdragen

Inleiding

Bijdrage: maximum 8.17% van de inkomsten met een absoluut maximum van 3.027,09 euro

We herinneren eraan dat een vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen op vrijwillige basis wordt opgebouwd door de zelfstandige zelf. Voor een gewone VAPZ-overeenkomst mag een zelfstandige een bedrag storten, en dus fiscaal aftrekken, dat geplafonneerd is op 8,17% van zijn beroepsinkomen, met 3.027,09 euro als absoluut maximum voor 2014 en 2015.

Voor een VAPZ-overeenkomst met een solidariteitsluik is dit percentage evenwel opgetrokken tot 9,40% van het beroepsinkomen, met als absoluut maximum 3.482,82 euro voor 2014 en 2015.

Het staat een zelfstandige dus vrij om al dan geen bijdrage te storten voor zijn aanvullend pensioen. Ook bepaalt hij vrij het bedrag binnen de fiscaal toegestane grenzen, waarbij zijn bijdrage echter niet minder dan 100 euro en niet meer dan de voornoemde maxima mag bedragen.

Bepaalde zelfstandigen met een medisch beroep kunnen bovendien in aanmerking komen voor een RIZIV-tegemoetkoming¹⁶ die in een aanvullende pensioenovereenkomst met solidariteitsluik of een verzekeringsovereenkomst "gewaARBorgd inkomen" moet worden gestort.

Bij het opstellen van dit verslag werd een onderscheid gemaakt tussen persoonlijke bijdragen en RIZIV-tegemoetkomingen.

¹⁶ De RIZIV-tegemoetkoming voor de medische beroepen, die bestemd is voor een RIZIV-overeenkomst, wat gelijk is aan een aanvullende pensioenovereenkomst met een solidariteitsluik, bedraagt voor 2014 en 2015 respectievelijk 4.505,82 euro en 4.535 euro voor geneesheren die van rechtswege geconventioneerd zijn voor de totaliteit van hun prestaties, en 2.199,76 euro en 2.200 euro voor geneesheren die voor een deel van hun prestaties geconventioneerd zijn. Voor apothekers is het bedrag van de sociale voordelen in 2014 en 2015 identiek en schommelt tussen 1.414,36 euro en 2.828,73 euro. Ook voor tandartsen is het bedrag in 2014 en 2015 identiek, namelijk 2.239,31 euro. Voor kinesitherapeuten bedraagt dit 1.527 euro in 2014. In 2015 wordt het systeem gewijzigd: het bedrag van de sociale voordelen hangt voortaan af van het aantal prestaties en schommelt tussen 1.400 euro en 2.475 euro.

1. VAPZ-bijdragen

32% van de actieven betaalt een bijdrage van meer dan 2.500 euro

De enquête leert ons dat nagenoeg 32% van alle actieven een bijdrage betaalt van meer dan 2.500 euro.

De bijdrageschijven van 1.500 euro tot 2.000 euro en van 2.000 euro tot 2.500 euro vertegenwoordigen elk ca. 10% van het aantal VAPZ-bijdragen. De bijdrageschijven van 500 euro tot 1000 euro en van 1.000 euro tot 1.500 euro vertegenwoordigen elk 19%. De bijdrageschijf van 100 euro tot 500 euro vertegenwoordigt minder dan 10%.

Tussen 2008 en 2015 is het aandeel van de personen die meer dan 2.500 euro bijdragen geklommen van 26% tot 32%. Ook de bijdrageschijf van 1000 euro tot 1500 euro zijn doorheen de jaren gegroeid van 16% tot 19%.

De overige bijdrageschijven laten tussen 2008 en 2015 een lichte inkrimping optekenen. Enkel de bijdrageschijf van 100 euro tot 500 euro is forser afgenomen van 14% tot 9,5%.

De persoonlijke bijdragen aan VAPZ-overeenkomsten maken 85% uit van de bijdragen die voor dergelijke types overeenkomsten zijn gestort, de resterende 15% bestaat uit RIZIV-tegemoetkomingen.

2. RIZIV-tegemoetkomingen

58% van de RIZIV-tegemoetkomingen zijn hoger dan 2.500 euro

Uit de studie blijkt dat meer dan de helft (58%) van de RIZIV-tegemoetkomingen in 2015 meer dan 2.500 euro bedraagt. Een verklaring hiervoor is dat geneesheren, die de grootste categorie vormen van de medische beroepen die een RIZIV-tegemoetkoming krijgen, bij een volledige RIZIV-conventionering een tegemoetkoming krijgen die tot 4.500 euro kan bedragen.

De tweede categorie van bijdragen, namelijk van 1.500 euro tot 2.000 euro, vertegenwoordigt 17% van de RIZIV-tegemoetkomingen. Sinds 2013 is zij fors gestegen van 5% tot 17%, weliswaar ten koste van de bijdrageschijf van 1.000 euro tot 1.500 euro die terugvalt van 25% naar 11%. De bijdrageschijf van 2.000 euro tot 2.500 euro is stabiel gebleven op 11%.

3. Onderzoek van het totaalbedrag van de bijdragen en de technische voorzieningen

In 2015 bedraagt het totaalbedrag van de bijdragen 656.684.608 euro.

In 2015 is het totaalbedrag van de bijdragen nog gestegen tot 656.684.608 euro.

Tegenover 2013 is er een toename met 30.000.000 euro, wat neerkomt op een stijging met 5%. Toch is die stijging zwakker dan de groei tussen 2011 en 2013 die 85.000.000 euro of 16% bedroeg.

Het gemiddelde bedrag van de bijdragen, dat wordt verkregen door het totaalbedrag van de bijdragen te delen door het aantal actieve aangeslotenen, is met bijna 20% gestegen tussen 2006 en 2015: het bedroeg 1.938 euro in 2015 tegenover 1.641 euro in 2006.

*Meer dan 7 miljard euro
aan technische
voorzieningen*

Tussen 2006 en 2015 is het bedrag van de technische voorzieningen voor alle VAPZ- en RIZIV-overeenkomsten samen meer dan verdubbeld zodat het totaalbedrag in 2015 7 miljard euro overschrijdt. De evolutie tussen 2013 en 2015 bedraagt ongeveer 10% per jaar, wat neerkomt op een stijging met meer dan 1 miljard euro over een periode van twee jaar.

Daarnaast kent het gemiddelde bedrag van de technische voorzieningen per aangeslotene jaar na jaar een lichte stijging en komt in 2015 uit op 12.915 euro per aangeslotene (9.675 euro in 2006).

Hoofdstuk III. Pensioenprestaties

Inleiding

De VAPZ-overeenkomsten bieden doorgaans pensioenprestaties in de vorm van een kapitaal aan. Er zijn echter ook VAPZ-overeenkomsten die pensioenprestaties in de vorm van een rente aanbieden. Bij een pensioenprestatie in de vorm van een kapitaal biedt de WAPZ¹⁷ de aangeslotene overigens de mogelijkheid om de omzetting van dat kapitaal in rente te vragen, om op die manier de renteformule te promoten.

1. Gepensioneerden

In 2015 ontvangt 35% van de gepensioneerde zelfstandigen een VAPZ

In 2015 ontvangen 7.332 nieuw gepensioneerde zelfstandigen, of 35% van de zelfstandigen die dat jaar met pensioen gaan, een vrij aanvullend pensioen¹⁸. Ter zake is een sterke toename merkbaar: in 2006 bedroeg dat percentage immers nog maar 14%. Het is de combinatie van het dalende aantal gepensioneerde zelfstandigen en het stijgende aantal gepensioneerden dat een vrij aanvullend pensioen geniet, die in 2015 voor een aanzienlijke toename zorgt.

Stijging van het aantal begunstigden van pensioenprestaties met 304% in 9 jaar

In absolute cijfers is het aantal nieuwe begunstigden van VAPZ-prestaties verviervoudigd sinds 2006 (7.332 in 2015 tegenover 1.814 in 2006).

2. Type prestaties

97% van de prestaties worden uitgekeerd in kapitaal

Een overgrote meerderheid van de nieuw gepensioneerden (97%) ontvangt een prestatie in kapitaal, terwijl zeer weinig nieuw gepensioneerden de omzetting van kapitaal in rente vragen (minder dan 1%). De omzetting van kapitaal in rente kent dus amper succes: na een piek van 134 personen in 2011 zijn er in 2014 en 2015 nog maar 65 personen die een omzetting van kapitaal in rente vragen.

De nieuw gepensioneerden die onmiddellijk een rente ontvangen zonder hun kapitaal eerst in rente te laten omzetten, vertegenwoordigen iets minder dan 2% van de gepensioneerden. In 2015 verklaren slechts drie pensioeninstellingen nieuwe rentegenieters te hebben verwelkomd.

Het aantal nieuwe rentegenieters, i.e. gepensioneerden die in 2015 voor het eerst een rente genieten, ligt met 111 vrij laag.

¹⁷ Artikel 50 van de WAPZ.

¹⁸ Bron: Rijkdienst voor Pensioenen.

Toch kan het totaalaantal gepensioneerden dat in 2015 een rente ontvangt – met 2.191 rentegenieters – aanzienlijk worden genoemd (Hoofdstuk I. Deelnemers aan het vrij aanvullend pensioen). Alle rentegenieters zijn geconcentreerd bij zes pensioeninstellingen.

3. *Bedrag van de prestaties*

Vervijfvoudiging van het totaalbedrag van de tussen 2006 en 2015 in kapitaal uitgekeerde prestaties

Het totaalbedrag van de in kapitaal uitgekeerde pensioenprestaties is tussen 2006 en 2015 fors gestegen: het is zelfs meer dan vervijfvoudigd. De in kapitaal uitgekeerde pensioenprestaties vertegenwoordigen een aanzienlijk totaalbedrag van 195 miljoen euro.

Gemiddeld bedrag van de in kapitaal uitgekeerde prestaties: 27.342 euro

Het gemiddelde bedrag per gepensioneerde die een prestatie in kapitaal ontvangt, is gedaald tussen 2013 (29.506 euro) en 2014 (24.738 euro) en is in 2015 opnieuw licht gestegen (tot 27.342 euro), zonder echter op het gemiddelde niveau van 2013 uit te komen.

Gemiddeld jaarlijks bedrag van de in rente uitgekeerde prestaties: 5.018 euro

Het totaalbedrag van de in rente uitgekeerde prestaties dat fors daalde in 2013, blijft stabiel in 2014 en 2015 en belooft thans iets meer dan 11 miljoen euro (tegenover 15 miljoen euro van 2008 tot 2012). De verklaring hiervoor moet worden gezocht in de stopzetting van de betaling van de prestatie in rente door een pensioeninstelling. Dit heeft ook voor een daling van het aantal rentegenieters gezorgd. Niettemin is het gemiddelde jaarlijkse rentebedrag tussen 2013 en 2015 met 200 euro gestegen tot 5.018 euro in 2015.

Wat de nieuwe renteprestaties betreft, kan een sterke schommeling van het gemiddelde jaarlijkse rentebedrag worden opgetekend (2.689 euro in 2013, 1.780 euro in 2014 en 4.275 euro in 2015).

Wat tot slot de omzetting van kapitaal in rente betreft, is het in rente omgezette totaalbedrag tussen 2006 en 2013 bijna verdrievoudigd tot net geen 9 miljoen euro. In 2014 is dat bedrag echter gehalveerd en in 2015 is het nog verder gedaald tot slechts 3.771.187 euro. Daardoor komt het gemiddelde bedrag aan omgezet kapitaal in 2014 uit op 65.305 euro en in 2015 op 57.139 euro. Die bedragen behoren tot de laagste sinds 2006.

Hoofdstuk IV. Beleggingen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de beleggingen van de pensioeninstellingen van naderbij bekeken. In verband met de VAPZ-overeenkomsten moet echter worden opgemerkt dat de meeste pensioeninstellingen actief zijn in het kader van tak 21. Zij bieden dus een gewaarborgd rendementspercentage op de overeenkomsten, eventueel verhoogd met een winstdeelneming, en dit in tegenstelling tot de tak 23-overeenkomsten, waarvan de waarde schommelt in functie van de onderliggende activa. Er bestaat geen rechtstreeks verband tussen het gewaarborgd rendement van de overeenkomsten en het rendement van de beleggingen.

Dit geldt echter enkel voor de verzekeringsondernemingen die actief zijn in tak 21 of tak 23. De instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (hierna "IBP's") gaan daarentegen een middelenverbintenis aan. Zij mogen een op voorhand vastgesteld rendement aanbieden en verbinden zich er in de mate van het mogelijke toe dit rendement toe te kennen aan de VAPZ-overeenkomsten. Twee van de IBP's gaan op deze manier te werk. De derde IBP biedt geen vooraf vastgesteld rendement aan, maar herverdeelt het rendement op de investeringen onder de VAPZ-overeenkomsten volgens een systeem dat vergelijkbaar is met dat van de tak 23-producten.

1. Beleggingsbeleid

Net als bij het opstellen van de vorige verslagen wordt ervan uitgegaan dat de spreiding van de beleggingen, zoals vermeld in de samenvattende staat van de dekkingswaarden, die in het kader van het prudentieel toezicht aan de NBB (verzekeringsondernemingen) en de FSMA (IBP's) wordt overgelegd, een goede indicatie geeft van het beleggingsbeleid.

Grotendeels dezelfde beleggingen voor de VAPZ-overeenkomsten als voor de rest van de portefeuille "leven"

Alleen de pensioeninstellingen die, voor de activa met betrekking tot hun VAPZ-overeenkomsten, een ander beleggingsbeleid voeren dan voor de activa met betrekking tot hun andere producten "leven", werden verzocht om de spreiding van hun beleggingen met betrekking tot hun VAPZ-overeenkomsten mee te delen, conform de in de voornoemde samenvattende staat vermelde categorieën. Daarbij blijkt een grote meerderheid van de pensioeninstellingen aan te geven de activa met betrekking tot hun VAPZ-overeenkomsten op dezelfde wijze te beleggen als de activa met betrekking tot hun portefeuille "leven".

Ook is gepeild naar de voornemens van de pensioeninstellingen in verband met een eventuele aanpassing van hun beleggingsstrategie. Voor 2014 en 2015 vermelden slechts twee pensioeninstellingen zo'n mogelijke aanpassing van hun beleggingsstrategie.

Verder wordt opgemerkt dat bepaalde pensioeninstellingen een ander beleggingsbeleid voeren naargelang de types VAPZ-overeenkomsten die zij aanbieden: dit verklaart trouwens waarom bij 24 pensioeninstellingen 32 verschillende soorten beleggingsbeleid kunnen worden onderscheiden.

Voor alle pensioeninstellingen samen blijken de VAPZ-beleggingen in 2015 voor 76% uit obligaties en voor 9% uit aandelen te bestaan, terwijl de rest over andere beleggingen, vastgoed, liquide middelen en verzekeringen/herverzekeringen¹⁹ is gespreid.

Beleggingsbeleid: 76% in obligaties en 9% in aandelen

In vergelijking met 2013 is het aandeel van de obligaties in 2015 dus van 88% tot 76% gedaald, wat een gevolg zou kunnen zijn van de daling van de rentevoeten die in 2015 is ingezet.

2. Rendement van de beleggingen

De pensioeninstellingen werden verzocht om zowel het bruto- als het nettorendement van hun beleggingen op te geven. Om hun nettorendement te bepalen, dienden zij het rendement van hun beleggingen te berekenen na aftrek van alle kosten²⁰, i.e. instap- en uitstapkosten, beheerkosten, taks op de beursverrichtingen, ...

Onderstaande conclusies zijn niet gewogen in functie van het aantal aangeslotenen of het bedrag van de technische voorzieningen. Het is louter een gemiddelde.

Rendement van de beleggingen ligt tussen 2,81% en 6,25%

In 2015 bedraagt het gemiddelde brutorendement 4,24%. Globaal gezien schommelt het rendement tussen 2,81% en 6,25%²¹.

Goede rendementcijfers in 2014 en 2015

Wat het rendement betreft, kunnen 2014 en 2015 als goede jaren worden beschouwd, met een gemiddeld rendement van 5,01% in 2014 en 4,24% in 2015. Dat is dus nagenoeg hetzelfde als het gemiddelde rendement in 2012 (5,20%) en 2013 (4,60%).

Algemeen bedraagt het gemiddelde verschil tussen het netto- en het brutorendement 0,19%.

¹⁹ De ICB's zijn, in functie van de onderliggende activa, in de verschillende categorieën van activa ingedeeld.

²⁰ Hiermee worden niet kosten voor de aangeslotenen, maar kosten verbonden aan de beleggingen bedoeld.

²¹ Deze cijfers zijn echter slechts een raming, omdat een officiële definitie van rendement ontbreekt.

3. *Ethische aspecten*

De meeste pensioeninstellingen geven aan aandacht te besteden aan ethische aspecten. Hun aantal is stabiel gebleven sinds 2009.

Hoofdstuk V. De pensioenovereenkomst

Inleiding

De pensioeninstellingen werden verzocht om een aantal gegevens te verstrekken per aangeboden product, meer bepaald het gewaarborgd rendement, de toekenningscriteria, het gemiddelde percentage van de toegekende winstdeelneming en de kostenstructuur.

Op te merken valt dat vele producten die nog door de pensioeninstellingen worden beheerd, niet meer op de markt worden aangeboden, onder meer door de wetswijzigingen in verband met het gewaarborgd maximumrendement.

1. Gewaarborgd rendementspercentage

Om het door de pensioeninstellingen gewaarborgde of beloofde rendement te beoordelen, moet eerst een onderscheid worden gemaakt tussen de verzekeringsondernemingen en de IBP's.

De verzekeringsondernemingen hebben de mogelijkheid om VAPZ-overeenkomsten aan te bieden, hetzij in het kader van tak 21, met een gewaarborgd rendement waarvoor een wettelijk maximum²² is vastgelegd, hetzij in het kader van tak 23, zonder gewaarborgd rendement. Uit de enquête blijkt dat één enkele verzekeringsonderneming VAPZ-overeenkomsten aanbiedt in het kader van tak 23.

De meeste VAPZ-overeenkomsten worden dus door de verzekeringsondernemingen aangeboden in het kader van tak 21 én met een gewaarborgd rendement.

Zelfs bij de verzekeringsovereenkomsten van tak 21 worden verschillende soorten overeenkomsten onderscheiden: de overeenkomsten met opeenvolgende eenmalige premies maar zonder gewaarborgd rendement voor de toekomstige premies, de overeenkomsten met hetzelfde rendementspercentage voor de premies uit het verleden en de toekomstige premies, en de overeenkomsten met een jaarlijks gewaarborgd rendement op de volledige reserves.

Sommige overeenkomsten genieten nog een gewaarborgd rendement van 4,75%

²² Het gewaarborgd maximumrendement dat een verzekeringsonderneming mag aanbieden, was destijds vastgesteld bij koninklijk besluit. Tot 1 juli 1999 bedroeg dit maximumrendement, ook "referentierentevoet" genoemd, 4,75%. Na die datum werd de referentierentevoet teruggeschroefd tot 3,75% (artikel 24 van het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit). Tussen 2007 en 2016 werd de referentierentevoet voor levensverzekeringsverrichtingen van lange duur door de NBB vastgesteld. Momenteel bedraagt die referentierentevoet 2%. Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe toezichtswet van 13 maart 2016 moet de nieuwe maximale referentierentevoet jaarlijks op 1 juni worden berekend (artikel 216).

Als gevolg hiervan bieden nog een aantal vóór 1 juli 1999 afgesloten pensioenovereenkomsten een gewaarborgd rendement van 4,75%, wat verklaart waarom het gewaarborgde rendement voor tak 21-producten tussen 0% en 4,75% schommelt.

Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe prudentiële wetgeving voor de IBP's, wordt voor de drie IBP's met WAPZ-activiteiten niet langer in een gewaarborgd minimumrendement voorzien²³.

Twee IBP's bieden een vast rendement aan op de gestorte bijdragen - de ene een jaarlijks herzienbaar rendement, de tweede niet - terwijl de derde IBP een product aanbiedt zonder vooraf bepaald tarief maar waarbij het rendement van de investeringen zesmaandelijks wordt toegekend.

In dit verband wijzen wij erop dat de WAPZ in een waarborg van 0% voorziet voor alle VAPZ-overeenkomsten, ongeacht de pensioeninstelling waarbij de overeenkomst is afgesloten²⁴.

*Gemiddeld gewaarborgd
rendement in 2015: 1,84%*

Met de jaren blijft het gemiddeld gewaarborgd rendement, dat wordt berekend door het gemiddelde te nemen van de door de verzekeringsondernemingen meegedeelde gewaarborgde rendementspercentages, verder dalen: zo bedroeg het 3,04% in 2005, 2,45% in 2011, 2,15% in 2013 en 2,10% in 2014. In 2015 blijkt die daling nog sterker met een gemiddeld gewaarborgd rendement van 1,84%, ongetwijfeld ingevolge de daling van de rentevoeten. Verder valt een stijging op te merken van het aantal overeenkomsten met een rendementspercentage van 0% (14 op 87 in 2011, 14 op 91 in 2013, 16 op 103 in 2014 en 23 op 122 in 2015).

²³ Het koninklijk besluit van 5 april 1995 is opgeheven bij koninklijk besluit van 12 januari 2007 betreffende het prudentiële toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening. Tot 1 januari 2007 waren de IBP's verplicht een gewaarborgd rendement aan te bieden waarvan het minimum bij koninklijk besluit was vastgelegd (artikel 11 van het koninklijk besluit van 5 april 1995 betreffende de activiteiten van de pensioenkassen bedoeld in artikel 2, § 3, 4° van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen). De door de IBP's aangeboden prestaties mochten zo niet minder bedragen dan de gekapitaliseerde waarde van het niet voor de dekking van het risico verbruikte deel van de bijdragen, berekend met een rentevoet van 4,75% tot 25 november 1999 en met een rentevoet van 3,75% na die datum (artikel 11 van voornoemd koninklijk besluit verwees naar de maximumreferentierentevoet voor levensverzekeringsverrichtingen van lange duur, vastgesteld door de uitvoeringsbesluiten van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen).

²⁴ Artikel 47, tweede lid, van de WAPZ: *“Bij pensionering worden de overeengekomen pensioenprestaties voor zover nodig aangevuld tot het gedeelte van de gestorte bijdragen dat niet werd verbruikt voor de dekking van het overlijdensrisico vóór de pensionering en, in voorkomend geval, voor de financiering van de solidariteitsprestaties.”.*

50% van de aangeboden rendementspercentages bedraagt minder dan 2% - gemiddeld percentage van 0,90%

Terwijl 60% van de overeenkomsten in 2012 en 2013 een rendementspercentage tussen 2% en 3% aanboden, daalde dat aantal tot 53% in 2014 en 36% in 2015. In dat jaar levert 50% van de producten een rendement van minder dan 2% op. Bij die 50% bedraagt het gemiddelde rendementspercentage 0,90%.

2. Winstdeelnemingen

2.1. Toekenningscriteria

De toegekende winstdeelnemingen voor begunstigden van individuele levensverzekeringen kaderen in een globaal plan voor deling in de winsten van de pensioeninstellingen. De effectief toegekende winstdeelnemingspercentages voor de overeenkomsten met betrekking tot het jaar X worden goedgekeurd door de algemene vergadering die in de loop van het jaar X+1 plaatsvindt. Er kan immers enkel een winstdeelneming worden toegekend als het resultaat van het boekjaar dat toelaat.

Voor nagenoeg de helft van de door de pensioeninstellingen aangeboden producten geldt dat aan alle overeenkomsten een onvoorwaardelijke winstdeelneming wordt toegekend.

Bij zowat de helft van de producten zijn voorwaarden verbonden aan de toekenning van een winstdeelneming

Sommige instellingen bepalen echter dat de overeenkomst in voege moet zijn, wat betekent dat in de loop van het jaar een minimale bijdrage moet zijn gestort, hetzij op 31 december van het jaar voorafgaand aan de toekenning van de winstdeelneming, hetzij op het ogenblik waarop wordt beslist om een winstdeelneming toe te kennen.

Andere instellingen eisen dat een minimaal reservebedrag wordt bereikt. Sommige instellingen kennen een grotere winstdeelneming of "bonus" toe als een tweede plafond wordt overschreden voor de bijdrage of de reserve.

Tot slot zijn er een aantal instellingen die de toekenning van een winstdeelneming afhankelijk stellen van het bedrag van de theoretische afkoopwaarde, van de bijdragebetaling in de laatste drie jaar, of van de duur van de overeenkomst, die dan langer dan vijf jaar moet zijn.

De toekenningscriteria zijn doorheen de jaren niet gewijzigd.

2.2. Gemiddeld percentage van de toegekende winstdeelneming

Net als bij het vorige verslag ontvingen wij uiteenlopende antwoorden over het gemiddelde percentage van de toegekende winstdeelnemingen: sommige instellingen vermelden een winstdeelnemingspercentage dat gekoppeld is aan het gewaarborgd rendement, terwijl andere een gemiddeld winstdeelnemingspercentage opgeven voor alle overeenkomsten samen.

Hoe lager het gewaarborgd rendementspercentage, hoe hoger de winstdeelneming, zonder noodzakelijk de hoogste gewaarborgde rendementspercentages te bereiken

Sommige pensioeninstellingen streven naar eenzelfde globaal rendement voor hun pensioenovereenkomsten. Hierdoor is de winstdeelneming vaak afhankelijk van het gewaarborgd rendementspercentage: hoe hoger dit percentage, hoe lager de toegekende winstdeelneming. Er zijn evenwel uitzonderingen.

De hoogste winstdeelnemingen worden doorgaans toegekend aan de VAPZ-overeenkomsten die een gewaarborgd rendementspercentage van 0% aanbieden. In 2014 bleek echter geen winstdeelneming te zijn toegekend aan vier overeenkomsten met een gewaarborgd rendementspercentage van 0%. In 2015 is hetzelfde vastgesteld voor zeven overeenkomsten.

De koppeling van het winstdeelnemingspercentage aan het gewaarborgd rendementspercentage leidt er in de praktijk toe dat de overeenkomsten waarvoor de verzekeringsondernemingen een gewaarborgd rendement van 4,75% vermelden, de eerste overeenkomsten zijn waaraan geen winstdeelneming meer wordt toegekend.

In 2015 is aan 42% van de overeenkomsten geen winstdeelneming toegekend

Het percentage VAPZ-overeenkomsten waaraan geen winstdeelneming wordt toegekend, evolueerde van 50% in 2013 naar 45% in 2014 en 42% in 2015.

Ook het gemiddelde winstdeelnemingspercentage steeg in de periode 2014 en 2015 (1,02% in 2014 en 0,95% in 2015) ten opzichte van de periode 2012 en 2013 (0,71% in 2012 en 0,80% in 2013).

3. Globaal rendement

Gemiddeld globaal rendement in 2015: 2,79% waarvan 0,95% winstdeelnemingen

Sinds 2005 is het gemiddeld globaal rendement van VAPZ-overeenkomsten, dat toen 4,20% bedroeg, fors teruggelopen. Na een daling, wellicht als gevolg van de financiële crisis, kwam het rendement in 2008 uit op 3,21%. Daarna is het rendement licht gestegen tot in 2011, toen het 3,46% bedroeg. Tussen 2012 en 2013 daalde het rendement van 3,12% naar 2,99%. In 2014 werd, met 3,13% (waarvan 1,02% winstdeelnemingen), een soortgelijk rendement opgetekend. In 2015 bedraagt het rendement 2,79% (waarvan 0,95% winstdeelnemingen).

4. Kostenstructuur

Volgens de FSMA verwijst het begrip “kosten” in het kader van dit verslag naar de kosten die ten laste komen van de aangeslotene, met name in de vorm van toeslagen.

In de vragenlijst worden vijf kostentypes²⁵ onderscheiden: de inningskosten, de instapkosten (waarmee wij de acquisitiekosten hebben gelijkgesteld), de inventaristoelagen, de forfaitaire bedragen en, als restcategorie, de overige kosten.

Grote diversiteit aan kosten binnen de sector

De antwoorden leiden jaar na jaar tot dezelfde conclusie: zowel het bedrag van de kosten als de berekeningswijze ervan verschilt sterk van de ene pensioeninstelling tot de andere, en zelfs binnen eenzelfde pensioeninstelling bestaan er verschillen tussen de diverse types van pensioenovereenkomsten, wat onder meer toe te schrijven valt aan de kosten van de distributiecommissies.

Ook valt op te merken dat de kostenberekeningswijze doorgaans makkelijker te begrijpen is bij de IBP's die gespecialiseerd zijn in het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen. Zij vermelden slechts een bedrag van 3% of 5% inningskosten op de premie, met uitsluiting van alle andere kosten.

²⁵ Deze opsplitsing is geënt op de geldende wetgeving voor de verzekeringsondernemingen. Het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit onderscheidt immers verschillende types van toeslagen naargelang de verrichtingen al dan niet aan een beleggingsfonds zijn gekoppeld. Voor de verrichtingen die niet aan een beleggingsfonds zijn gekoppeld, gaat het om inventaristoelagen (toeslagen bestemd voor de dekking van de veiligheid van de verbintenissen en de aan de verbintenissen verbonden beheerkosten), acquisitietoelagen (toeslagen bestemd voor de dekking van de kosten verbonden aan het verwerven, afsluiten of verhogen van de verzekerde prestaties van een contract, en voorafgaandelijk verbruikt voor de vestiging van de prestaties waarop hij betrekking heeft) en inningstoelagen (alle andere toeslagen bestemd voor de dekking van de kosten verbonden aan het innen van de premies). Voor de verrichtingen die aan een beleggingsfonds zijn gekoppeld, gaat het om een toeslag voor het beheer van dit fonds, een instaptoeslag en een uitstaptoeslag.

Bij 48% van de pensioenovereenkomsten wordt een inningstoelage van meer dan 4% aangerekend

Met betrekking tot de inningstoelagen wordt op de premie een heffingspercentage toegepast dat schommelt tussen 0% en 20%. Sommige instellingen vermelden, voor eenzelfde product, verschillende percentages in functie van het commerciële, semicommerciële of niet-commerciële karakter, een preferentiële toekenning van een winstdeelneming, of commissiekosten. Bij een minderheid van 14% van de pensioenovereenkomsten wordt een inningstoelage van 0% vermeld. In 48% van de pensioenovereenkomsten bedraagt de inningstoelage meer dan 4%.

Indien er sprake is van een inningstoelage, worden in 70% van de gevallen geen instapkosten geïnd. De instapkosten schommelen op hun beurt tussen 0% en 7%.

Daarbovenop houden sommige instellingen een forfaitair bedrag in (tussen 0,75 euro en 49,58 euro), hetzij op elke premie, hetzij maandelijks of jaarlijks op de reserves, hetzij bij de onderschrijving van de overeenkomst. Andere instellingen verhogen het bedrag van de bijdrage dan weer met een percentage dat schommelt naargelang van de spreiding van de betaling van de bijdrage (maandelijks, driemaandelijks, halfjaarlijks, jaarlijks).

De inventaristoelagen verschillen heel sterk: ze worden uitgedrukt in een ‰ van het overlijdenskapitaal of in een % van de reserves.

Het is dus moeilijk om het totaalpakket aan kosten te bepalen die ten laste komen van de aangeslotenen, en bijgevolg om de verschillende pensioeninstellingen met elkaar te vergelijken. Onze conclusie luidt dan ook dat de kostenstructuur nog lang niet is geharmoniseerd voor de verschillende pensioeninstellingen. Bovendien stellen wij vast dat de geldende regels met betrekking tot de kosten ontoegankelijk blijven voor niet-deskundigen.

Hoofdstuk VI. Diversen

1. Afkoopvergoeding

De afkoopvergoeding is het bedrag dat de pensioeninstelling eventueel inhoudt als de aangeslotene zijn VAPZ-overeenkomst afkoopt. Onder "afkoop" dient de opzegging van de pensioenovereenkomst vóór de vervaldatum te worden verstaan, waarbij de verworven reserves al dan niet aan een andere pensioeninstelling worden overgedragen.

Doorgaans wordt een afkoopvergoeding van 5% van de reserves aangerekend met een daling van 1% tijdens de laatste 5 jaar

De meeste pensioeninstellingen rekenen hun aangeslotenen een afkoopvergoeding van 5% van de reserves aan. Tijdens de laatste 5 jaar vóór de afloop van de pensioenovereenkomst wordt deze vergoeding over het algemeen met 1% per jaar verlaagd. Dit stemt grotendeels overeen met de wettelijk toegestane²⁶ maximale afkoopvergoeding voor levensverzekeringsovereenkomsten. Vaak wordt voor een variante op deze formule geopteerd, waarbij de vergoeding tijdens de laatste 50 maanden met één promille wordt verlaagd. Als het percentage, ingevolge het degressiviteitsbeginsel, 0% bedraagt, wordt soms een forfaitaire vergoeding van 75 euro aangerekend. Voor sommige producten wordt een verlaagde afkoopvergoeding van 3% in plaats van 5% aangerekend.

Voor de berekening van de afkoopvergoeding verwijzen sommige pensioeninstellingen expliciet naar de desbetreffende regels in het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit, zonder bijkomende toelichting te verstrekken. Enige toelichting in de VAPZ-overeenkomst over de afkoopvergoeding zou echter nuttig zijn en de cliënt kunnen helpen om met kennis van zaken een keuze te maken.

Een kleine minderheid van de pensioeninstellingen voert een ander beleid: geen afkoopvergoeding als de aangeslotene de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt, geen afkoopvergoeding als de overeenkomst al langer dan 10 jaar loopt (i.e. als tijdens de laatste 10 jaar premies zijn betaald), geen afkoopvergoeding bij een combinatie van die twee voorwaarden, een degressieve afkoopvergoeding tijdens de eerste jaren na de sluiting van de pensioenovereenkomst, helemaal geen afkoopvergoeding ten laste van de aangeslotene of, ten slotte, een volledig afkoopverbod.

²⁶ Artikel 30 van het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit (KB leven).

De meeste pensioeninstellingen hanteren op dit vlak een gelijkaardig beleid, hoewel sommige instellingen, instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening, zich onderscheiden door de afkoop²⁷ te verbieden, helemaal geen afkoopvergoeding aan te rekenen of een specifieke regeling te treffen.

Onze conclusies in verband met de afkoopvergoedingen zijn dezelfde als in de vorige verslagen. De toestand blijft met andere woorden stabiel op dit vlak.

2. Overdracht van reserves

Krachtens de WAPZ²⁸ heeft een aangeslotene het recht om zijn pensioeninstelling te kiezen. Hij kan zijn pensioenovereenkomst dus te allen tijde opzeggen en een nieuwe overeenkomst sluiten met een andere pensioeninstelling. Bijgevolg heeft hij ook het recht om de opgebouwde reserve naar de nieuwe pensioenovereenkomst over te dragen, zonder dat hem op het ogenblik van de overdracht een verlies van winstdeelnemingen ten laste mag worden gelegd of van de verworven reserves mag worden afgetrokken. De nieuwe pensioeninstelling mag evenmin kosten aanrekenen op de overgedragen reserves.

Nog steeds wordt in beperkte mate gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de reserves aan een andere instelling over te dragen

Ondanks deze precisering in de WAPZ lijken de aangeslotenen slechts in beperkte mate gebruik te maken van deze mogelijkheid, hoewel de pensioeninstellingen toch jaar na jaar melding maken van een groter aantal overdrachten van aan VAPZ-overeenkomsten gekoppelde reserves (aan hen overgedragen reserves: 21 in 2005 en 505 in 2015; bij hen weggehaalde reserves: 5 in 2005 en 403 in 2015).

Sinds enkele jaren is het aantal overdrachten gestabiliseerd op zo'n 400 à 500 per jaar voor een totaalbedrag tussen 2.500.000 euro en 3.500.000 euro.

²⁷ De programmawet van 24 december 2002 voorziet immers in de mogelijkheid om de verworven reserves van een VAPZ-overeenkomst "af te kopen" om ze aan een nieuwe pensioeninstelling over te dragen. Deze verplichting geldt echter enkel voor de reserves die sinds de inwerkingtreding van de wet, i.e. sinds 1 januari 2004, zijn opgebouwd. Om een uitstroom van de vóór 1 januari 2004 opgebouwde reserves te vermijden, hebben de IBP's de mogelijkheid om de reserves over te dragen doorgaans beperkt tot de reserves die na 1 januari 2004 zijn opgebouwd, en hebben zij de afkoop van de vóór die datum opgebouwde reserves verboden.

²⁸ Artikel 51 van de WAPZ.

VI. ANALYSE VAN HET SOLIDARITEITSLUIK

Inleiding

Dit deel handelt uitsluitend over het solidariteitsluit van de sociale pensioenovereenkomsten, ongeacht of het gaat om sociale pensioenovereenkomsten met persoonlijke bijdragen ("WAPZ-overeenkomsten") of met een RIZIV-tegemoetkoming ("RIZIV-overeenkomsten")²⁹.

Sociale overeenkomsten: aanvullend pensioen en solidariteitsprestaties

Naast de klassieke voordelen bij pensionering en/of overlijden, bieden de sociale pensioenovereenkomsten ook bijkomende voordelen, zoals de financiering van het aanvullend pensioen tijdens bepaalde inactiviteitsperiodes, de vergoeding in de vorm van een rente bij inkomstenverlies of tevens de betaling van een forfaitaire vergoeding in bepaalde gevallen³⁰.

Bijdrage: maximum 9,40% van de inkomsten met een absoluut maximum van 3.482,82 euro

Een zelfstandige mag 9,40% (tegenover 8,17% in het kader van een overeenkomst zonder solidariteitsluit) van zijn beroepsinkomsten aanwenden voor een WAPZ-overeenkomst, zonder daarbij evenwel een jaarlijks geïndexeerd maximumbedrag³¹ te overschrijden. Als tegenprestatie geldt dat minstens 10% van de totale bijdrage voor het solidariteitsluit moet worden bestemd. Bovendien mogen bepaalde medische beroepen de RIZIV-tegemoetkoming aanwenden voor een RIZIV-overeenkomst, meer bepaald een sociale pensioenovereenkomst.

Gemakshalve wordt hier de term "sociale aangeslotene" gebruikt om te verwijzen naar een aangeslotene die beschikt over een sociale pensioenovereenkomst, een RIZIV-overeenkomst, of beide types van overeenkomsten.

²⁹ Voor meer informatie verwijzen wij naar de algemene inleiding over het wetgevend kader.

³⁰ Voor een beschrijving van die voordelen verwijzen wij naar het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de solidariteitsprestaties verbonden met de sociale pensioenovereenkomsten.

³¹ Dit maximumbedrag bedroeg 3.482,82 euro in 2014 en 2015.

Hoofdstuk I. Instellingen die solidariteitsprestaties aanbieden

De meeste instellingen bieden een solidariteitsluit aan en beheren dit zelf

De meeste instellingen die VAPZ-overeenkomsten aanbieden, bieden ook een solidariteitsluit aan. Slechts 6 van de 24 pensioeninstellingen bieden geen solidariteitsluit aan.

De meeste pensioeninstellingen die solidariteitsprestaties aanbieden, beheren hun solidariteitsovereenkomsten³² ook zelf. Vier instellingen laten hun solidariteitsluit echter door een andere instelling beheren.

Hoofdstuk II. Sociale aangeslotenen

108.461 sociale aangeslotenen

Net als bij het pensioenluit wordt ook hier een stijging opgetekend van het aantal aangeslotenen met een sociale VAPZ-overeenkomst. In 2015 zijn er meer dan 100.000 sociale aangeslotenen, die samen goed zijn voor 122.626 pensioenovereenkomsten (sociale VAPZ-overeenkomsten en RIZIV-overeenkomsten).

36% van de bijdragen bestemd voor een sociale overeenkomst

Verhoudingsgewijs wordt de laatste jaren echter een lichte daling van het aantal aangeslotenen met een solidariteitsluit waargenomen: in 2015 gaat 36% van de gestorte bijdragen naar een sociale VAPZ- en/of RIZIV-overeenkomst, terwijl dat in 2005 nog 42% was.

RIZIV- of sociale VAPZ-overeenkomst voor 13% van de sociale aangeslotenen

Ongeveer de helft van de sociale aangeslotenen blijkt over slechts één sociale VAPZ-overeenkomst te beschikken, terwijl 13% over zowel een sociale VAPZ- als een RIZIV-overeenkomst beschikt. De overige sociale aangeslotenen beschikken enkel over een RIZIV-overeenkomst. De voorbije jaren is deze verdeling relatief stabiel gebleven.

Hoofdstuk III. Solidariteitsbijdragen en technische voorzieningen

Totaalbedrag dat aan het solidariteitsluit wordt toegewezen: 30 miljoen euro

Minstens 10% van de totale bijdrage moet naar het solidariteitsluit gaan. Het merendeel van de pensioeninstellingen blijkt 10% aan het solidariteitsluit toe te wijzen. Slechts vier instellingen storten een hoger percentage, waarbij het maximale percentage 15% bedraagt.

Het totaalbedrag dat aan het solidariteitsluit wordt toegewezen, blijft elk jaar gestaag stijgen. In 2015 bedraagt het bijna 30 miljoen euro.

³² Volgens de WAPZ mag het solidariteitsstelsel door een van de pensioeninstelling onafhankelijke rechtspersoon worden beheerd.

De technische voorzieningen voor het solidariteitsluik kenden een groei tussen 2013 en 2015 om uit te komen op zo'n 200 miljoen euro³³.

Hoofdstuk IV. Solidariteitsprestaties

1. *Type solidariteitsprestaties*

Alle instellingen bieden een vooraf samengesteld pakket van solidariteitsprestaties aan

Uit de antwoorden van de pensioeninstellingen blijkt dat de zelfstandigen die een sociale pensioenovereenkomst hebben afgesloten, niet zelf mogen kiezen welke solidariteitsprestaties zij wensen. Alle pensioeninstellingen bieden immers een vast en vooraf bepaald pakket solidariteitswaarborgen aan.

De solidariteitsprestaties hebben hoofdzakelijk betrekking op de arbeidsongeschiktheids- en invaliditeitsperiodes

Wat het aanbod betreft, blijken de pensioeninstellingen een uitgesproken voorkeur te hebben voor bepaalde solidariteitsprestaties. De drie meest voorkomende solidariteitsprestaties zijn de financiering van het aanvullend pensioen tijdens arbeidsongeschiktheidsperiodes, de financiering van het aanvullend pensioen tijdens invaliditeitsperiodes en de vergoeding voor inkomstenverlies in de vorm van een rente tijdens diezelfde periodes.

Ook de prestaties waarbij een vergoeding wordt verstrekt voor inkomstenverlies bij overlijden, en waarbij de financiering van het aanvullend pensioen wordt voortgezet tijdens het moederschapsverlof, kennen steeds meer succes en worden nu al door bijna twee derde van de pensioeninstellingen aangeboden.

Andere solidariteitsprestaties worden dan weer weinig of helemaal niet aangeboden. Het gaat daarbij vooral om de solidariteitsprestaties die niet verplicht moeten worden aangeboden³⁴ opdat de pensioenovereenkomst als sociale pensioenovereenkomst zou kunnen worden beschouwd (financiering van de opbouw van het aanvullend pensioen bij faillissement en verhoging van de lopende rentes).

³³ Dit kan weinig lijken in het licht van het bedrag aan bijdragen die aan het solidariteitsluik worden toegewezen. Een verklaring hiervoor is dat de meeste verzekeringsondernemingen met een solidariteitsluik geen technische voorzieningen hebben binnen dat luik. Zij sluiten immers verzekeringsovereenkomsten voor elk van de gedekte risico's, en dit rechtstreeks ten voordele van de begunstigden. Tegen die achtergrond worden, zo nodig, technische voorzieningen gevormd voor elk van de betrokken verzekeringstakken. Ter zake bepaalt artikel 3, § 3, van het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de regels inzake de financiering en het beheer van een solidariteitsstelsel verbonden aan een sociale pensioenovereenkomst, dat voor het solidariteitsluik geen technische voorzieningen moeten worden gevormd.

³⁴ Voor een beschrijving van die voordelen verwijzen wij naar het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de solidariteitsprestaties verbonden met de sociale pensioenovereenkomsten.

Andere prestaties worden slechts door één enkele instelling aangeboden: de betaling van een forfaitaire vergoeding bij autonomieverlies van de gepensioneerde of bij ernstige ziekte.

2. Sociale aangeslotenen per solidariteitsprestatie

Het onderzoek van het aantal sociale aangeslotenen per solidariteitsprestatie op een globaal niveau toont aan dat de volgende vijf prestaties in 2015 het grootste aantal aangeslotenen tellen:

- financiering van de VAPZ-overeenkomst bij invaliditeit;
- vergoeding voor inkomstenverlies bij invaliditeit;
- financiering van de VAPZ-overeenkomst bij moederschapsverlof;
- vergoeding voor inkomstenverlies bij overlijden tijdens de loopbaan;
- financiering van de VAPZ-overeenkomst bij primaire arbeidsongeschiktheid.

Deze top 5 bestaat sinds 2008 uit dezelfde prestaties. In 2012 is de volgorde van de prestaties in de top 5 echter veranderd: vroeger stond de vergoeding voor inkomstenverlies bij overlijden op de tweede plaats.

32% van de sociale aangeslotenen krijgen een prestatie bij ernstige ziekte

Sinds 2009 is er één categorie van prestaties die zich van alle andere onderscheidt, namelijk de prestatie bij ernstige ziekte. Hoewel slechts één pensioeninstelling deze prestatie aanbiedt, telt zij bijna 32% van alle sociale aangeslotenen.

3. Personen die solidariteitsprestaties hebben genoten

Elke uitgekeerde solidariteitsprestatie heeft minimaal één begunstigde. Toch blijkt er een enorme discrepantie te bestaan tussen het aantal begunstigden per prestatie: in 2015 schommelt dat aantal van 3 tot 932 personen.

De prestaties die het vaakst werden uitgekeerd, zijn (1) de financiering van de VAPZ-overeenkomst bij invaliditeit, (2) de vergoeding voor inkomstenverlies bij arbeidsongeschiktheid, en (3) de financiering van de VAPZ-overeenkomst bij moederschapsverlof.

Aan 3% van de sociale aangeslotenen is een solidariteitsprestatie uitgekeerd

In 2015 is aan meer dan 3% van de sociale aangeslotenen een solidariteitsprestatie uitgekeerd³⁵. Er wordt een trage maar constante toename vastgesteld van het aantal sociale aangeslotenen aan wie een solidariteitsprestatie wordt uitgekeerd.

De procentuele verhouding van het aantal begunstigden per prestatie tot het aantal aangeslotenen per prestatie blijft erg zwak met een gemiddelde van 0,60%, hoewel bepaalde prestaties vaker worden uitgekeerd dan andere.

Zo geniet bijna 1% van de aangeslotenen die voor deze prestaties hebben geopteerd, een vergoeding voor inkomstenverlies bij invaliditeit en een financiering van de VAPZ-overeenkomst bij moederschapsverlof, terwijl amper 0,10% van de aangeslotenen een vergoeding voor inkomstenverlies bij ernstige ziekte en een vergoeding bij autonomieverlies geniet.

4. Bedrag van de solidariteitsprestaties

Op te merken valt dat financieringsprestaties worden uitgekeerd in de vorm van een jaarlijks bedrag, dat prestaties tot vergoeding van inkomstenverlies en rente-indexering de vorm hebben van een rente, terwijl prestaties die bij ernstige ziekten en autonomieverlies worden uitgekeerd, de vorm hebben van een forfaitaire vergoeding.

Bedrag van de prestaties bij ernstige ziekte: gemiddeld 3.473 euro

Het gemiddelde bedrag van de prestaties stijgt sinds 2011. De prestaties in geval van overlijden tijdens de loopbaan en in geval van ernstige ziekte liggen gemiddeld het hoogst met zo'n 3.764 euro bij overlijden en zo'n 3.473 euro bij ernstige ziekte.

De overige prestaties staan doorgaans in verhouding tot de bijdragen en liggen dus lager. Toch stemmen ze overeen met het gemiddelde bedrag van de bijdrage van de betrokkene, waarbij rekening wordt gehouden met de duur van de tegemoetkoming. Zo bedraagt de gemiddelde prestatie bij moederschapsverlof bijvoorbeeld 288 euro in 2015, wat een daling betekent ten opzichte van de jaren daarvoor, toen het gemiddelde bedrag 400 euro beliep.

³⁵ Ongetwijfeld minder omdat de aangeslotenen doorgaans een dubbele prestatie uitgekeerd krijgen bij invaliditeit of arbeidsongeschiktheid, nl. de financiering van de VAPZ-overeenkomst en de vergoeding voor inkomstenverlies.

Hoofdstuk V. Beleggingen

1. *Beleggingsbeleid*

Net als voor het pensioenluid werden de pensioeninstellingen verzocht om de spreiding van hun beleggingen enkel op te geven als zij een specifiek beleggingsbeleid voeren voor het solidariteitsluid.

Overigens hoeft een pensioeninstelling, als zij voor haar solidariteitsprestaties een verzekeringsovereenkomst heeft gesloten, geen technische voorzieningen aan te leggen voor haar solidariteitsactiviteiten en moet zij voor die activiteiten bijgevolg ook niet over specifieke activa beschikken.

9 instellingen maken melding van een specifiek beleggingsbeleid voor het solidariteitsluid

In 2015 maakten negen pensioeninstellingen melding van een specifiek beleggingsbeleid.

In de praktijk is het beleggingsbeleid in ruime mate vergelijkbaar

Uit een vergelijking tussen de globale resultaten van het solidariteitsluid en de resultaten van het pensioenluid, blijkt dat de beleggingen voor het solidariteitsluid thans vergelijkbaar zijn met de beleggingen voor het pensioenluid, hoewel ze iets sterker op obligaties zijn toegespitst: zo wordt een zeer groot deel in obligaties (gemiddeld 83%) en een erg klein deel in aandelen (gemiddeld minder dan 4%) belegd.

2. *Rendement van de beleggingen*

In 2015 hebben twee instellingen een identiek bruto- en nettorendement opgegeven. Als zij een verschil vermelden, bedraagt dit bij de meeste instellingen 0,20% of minder. Tussen 2013 en 2014 steeg het gemiddelde brutorendement van 3,94% tot 4,03%, waarna het in 2015 daalt tot 3,43%.

Gemiddeld brutorendement van de beleggingen van het solidariteitsluid: 3,43% in 2015

Een instelling geeft een rendement van 0% op. De overige instellingen geven brutorendementen op tussen 2,11% en 11,44% in 2014 en tussen 1,03% en 5,89% in 2015. De rendementen schommelen dus zeer sterk van jaar tot jaar.

3. *Ethische aspecten*

Drie instellingen hebben deze vraag niet beantwoord. Van de overige instellingen verklaren 50% in hun beleggingsbeleid rekening te houden met ethische aspecten.

Hoofdstuk VI. Kostenstructuur

De instellingen werden verzocht te vermelden welk aandeel van de solidariteitsbijdrage wordt aangewend voor de kosten. Een voordeel van de regels inzake kosten bij het solidariteitsluik is dat zij doorgaans eenvoudiger zijn dan bij het pensioenluik. Zij worden uitgedrukt als een percentage van de bijdrage.

3/4 rekent een kostenpercentage van 5% of meer aan op de solidariteitsbijdrage

De tendens die zich aftekent, is dezelfde als in het vorige verslag: één instelling verklaart dezelfde kosten aan te rekenen als op de pensioenbijdrage, terwijl de overige instellingen vermelden een forfaitair percentage tussen 0% en 10% van de solidariteitsbijdrage aan te rekenen. Net als in 2012 en 2013 rekent 3/4 van de instellingen een kostenpercentage van 5% of meer aan (tegenover 2/3 van de instellingen in 2011).

De kosten voor het solidariteitsluik zijn enigszins homogeen: sinds 2012 schommelt het gemiddelde rond 5%.

Statistische bijlagen

Lijst van grafieken en tabellen

Analyse van het pensioenluik

Hoofdstuk I : Deelnemers aan de vrije aanvullend pensioen

Grafiek 1 : Aantal aangeslotenen per categorie, 2005-2015

Tabel 1 : Evolutie van de mannelijke en vrouwelijke populatie, 2005-2015

Grafiek 2 : Dekkingsgraad van de zelfstandigen (in hoofdberoep en totaal aantal zelfstandigen), 2005-2015

Tabel 2 : Aantal actieve aangeslotenen en aantal zelfstandigen, 2005-2015

Grafiek 3 : Verdeling van het aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 3 : Aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 4 : Verdeling van het aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 4 : Aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 5 : Vergelijking van de man-vrouwverdeling binnen de categorie zelfstandigen en de categorie actieve aangeslotenen, 2006-2015

Tabel 5 : Aantal actieve aangeslotenen en zelfstandigen per geslacht, 2006-2015

Grafiek 6 : Verdeling van de mannelijke populatie per type aangeslotene, 2006-2015

Grafiek 7 : Verdeling van de vrouwelijke populatie per type aangeslotene, 2006-2015

Grafiek 8 : Aantal actieve aangeslotenen : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 9 : Aantal slapers : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 10 : Aantal rentegenieters : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 11 : Totaal aantal aangeslotenen : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 12 : Verdeling van de totale populatie actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 6 : Aantal actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 13 : Verdeling van de totale populatie zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 7 : Aantal zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 14 : Verdeling van de mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 8 : Aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 15 : Verdeling van de mannelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 9 : Aantal mannelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 16 : Verdeling van de vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 10 : Aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 17 : Verdeling van de vrouwelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 11 : Aantal vrouwelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Grafiek 18 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2013-2014

Grafiek 19 : Procentuele groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2013-2014

Tabel 12 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie, 2013-2014

Grafiek 20 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2014-2015

Grafiek 21 : Procentuele groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2014-2015

Tabel 13 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie, 2014-2015

Hoofdstuk II : Bijdragen

Grafiek 22 : Verdeling van de jaarlijkse WAPZ-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Tabel 14 : Aantal jaarlijkse WAPZ-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Grafiek 23 : Verdeling van de jaarlijkse RIZIV/pensioen-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Tabel 15 : Aantal jaarlijkse RIZIV/pensioen-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Grafiek 24 : Verdeling van de jaarlijkse bijdragen (WAPZ+RIZIV/pensioen) per bijdrageschijf, 2008-2015

Tabel 16 : Aantal jaarlijkse bijdragen (WAPZ+RIZIV/pensioen) per bijdrageschijf, 2008-2015

Grafiek 25 : Evolutie van de grootte van de bijdrage in % (basis 2008), 2009-2015

Grafiek 26 : Evolutie van de grootte van de bijdrage, 2005-2015

Tabel 17 : Aantal jaarlijkse bijdragen per bijdrageschijf, 2005-2015

Grafiek 27 : Bedrag van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2006-2015

Grafiek 28 : Procentuele groei van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2008-2015

Tabel 18 : Bedrag van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2006-2015

Grafiek 29 : Overzicht van de totale en gemiddelde bijdragen, 2006-2015

Tabel 19 : Overzicht van de totale en gemiddelde bijdragen, 2006-2015

Hoofdstuk III : Pensioenprestaties

Grafiek 30 : Evolutie van het percentage nieuw gepensioneerden die een VAPZ genieten, 2006-2015

Tabel 20 : Aantal nieuw gepensioneerde zelfstandigen waaronder zij die een VAPZ genieten, 2006-2015

Grafiek 31 : Overzicht van het aantal pensioenprestaties per type, 2006-2015

Tabel 21 : Aantal pensioenprestaties per type, 2006-2015

Tabel 22 : Totaal bedrag per type pensioenprestatie, 2006-2015

Grafiek 32 : Totaal en gemiddeld bedrag uitgekeerd in de vorm van een kapitaal, 2006-2015

Tabel 23 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties uitgekeerd in de vorm van een kapitaal, 2006-2015

Grafiek 33 : Totaal en gemiddeld bedrag uitgekeerd in de vorm van een rente, 2006-2015

Tabel 24 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties uitgekeerd in de vorm van een rente, 2006-2015

Grafiek 34 : Totaal en gemiddeld bedrag van de nieuwe rentes, 2008-2015

Tabel 25 : Aantal en bedrag van de nieuwe rentes, 2008-2015

Grafiek 35 : Totaal en gemiddeld bedrag van het kapitaal dat werd omgezet in rente, 2006-2015

Tabel 26 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties in kapitaal die zijn omgezet in rente, 2006-2015

Hoofdstuk IV : Beleggingen

Grafiek 36 : Verdeling van de beleggingsportefeuille voor 2015

Grafiek 36 bis : Verdeling van de beleggingsportefeuille voor 2014

Tabel 27 : Bedrag van de beleggingsportefeuille, 2008-2015

Tabel 28 : Verdeling van de beleggingsportefeuille, 2008-2015

Grafiek 37 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2015

Grafiek 38 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2014

Grafiek 39 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2013

Grafiek 40 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2012

Grafiek 41 : Maxima, minima en gemiddelde van het bruto jaarlijks rendement, 2005-2015

Grafiek 42 : Maxima, minima en gemiddelde van het netto jaarlijks rendement, 2005-2015

Grafiek 43 : Verdeling van de rendementen, 2014-2015

Tabel 29 : Verdeling van de rendementen, 2014-2015

Grafiek 44 : Overzicht verschil tussen bruto en netto jaarlijks rendement, 2005-2015

Grafiek 45 : Percentage van de technische voorzieningen waarbij rekening gehouden wordt met ethische aspecten, 2006-2015*

Hoofdstuk V : Pensioenovereenkomst

Grafiek 46 : Verdeling van het gewaarborgde rendement, 2014

Grafiek 47 : Verdeling van het gewaarborgde rendement, 2015

Grafiek 48 : Verdeling van de winstdeelneming, 2014

Grafiek 49 : Verdeling van de winstdeelneming, 2015

Grafiek 50 : Verdeling van het totaal rendement, 2014

Grafiek 51 : Verdeling van het totaal rendement, 2015

Grafiek 52 : Correlatie tussen het gewaarborgde rendement en de winstdeelneming, 2014

Grafiek 53 : Correlatie tussen het gewaarborgde rendement en de winstdeelneming, 2015

Hoofdstuk VI : Diversen

Grafiek 54 : Totaal bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

Grafiek 55 : Gemiddelde bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

Tabel 30 : Bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

Analyse van het solidariteitsluik

Hoofdstuk I : Sociale aangeslotenen

Grafiek 56 : Aantal overeenkomsten per type overeenkomst, 2006-2015

Tabel 31 : Aantal overeenkomsten per type overeenkomst, 2006-2015

Grafiek 57 : Verdeling sociale aangeslotenen in functie van het type sociale overeenkomst, 2015

Grafiek 58 : Verdeling sociale aangeslotenen in functie van het type sociale overeenkomst, 2014

Hoofdstuk II : Solidariteitsbijdragen

Grafiek 59 : Bedrag van de technische voorzieningen en solidariteitsbijdragen, 2006-2015

Tabel 33 : Bedrag van de technische voorzieningen en solidariteitsbijdragen, 2006-2015

Hoofdstuk III : Solidariteitsprestaties

Tabel 33 : Percentage van de aangeboden prestaties, 2006-2015

Grafiek 60 : Verdeling van de aangeslotenen per type solidariteitsprestatie, 2015

Grafiek 61 : Evolutie van de verdeling van de aangeslotenen per type solidariteitsprestatie, 2006-2015

Grafiek 62 : Verdeling van de begunstigden per type solidariteitsprestatie, 2015

Grafiek 62 bis : Verdeling van de begunstigden per type solidariteitsprestatie, 2014

Tabel 34 : Aantal begunstigden per type solidariteitsprestatie, 2005-2015

Grafiek 63 : Verdeling van het bedrag aan uitgekeerde solidariteitsprestaties per type prestatie, 2015

Grafiek 64 : Verdeling van het bedrag aan uitgekeerde solidariteitsprestaties per type prestatie, 2014

Tabel 35 : Bedrag van de uitgekeerde solidariteitsprestaties per prestatie, 2005-2015

Hoofdstuk IV : Beleggingen

Grafiek 65 : Verdeling van de globale beleggingsportefeuille van het solidariteitsluik, 2014

Grafiek 65 bis : Verdeling van de globale beleggingsportefeuille van het solidariteitsluik, 2015

Tabel 36 : Samenstelling van de globale beleggingsportefeuille voor het solidariteitsluik, 2014-2015

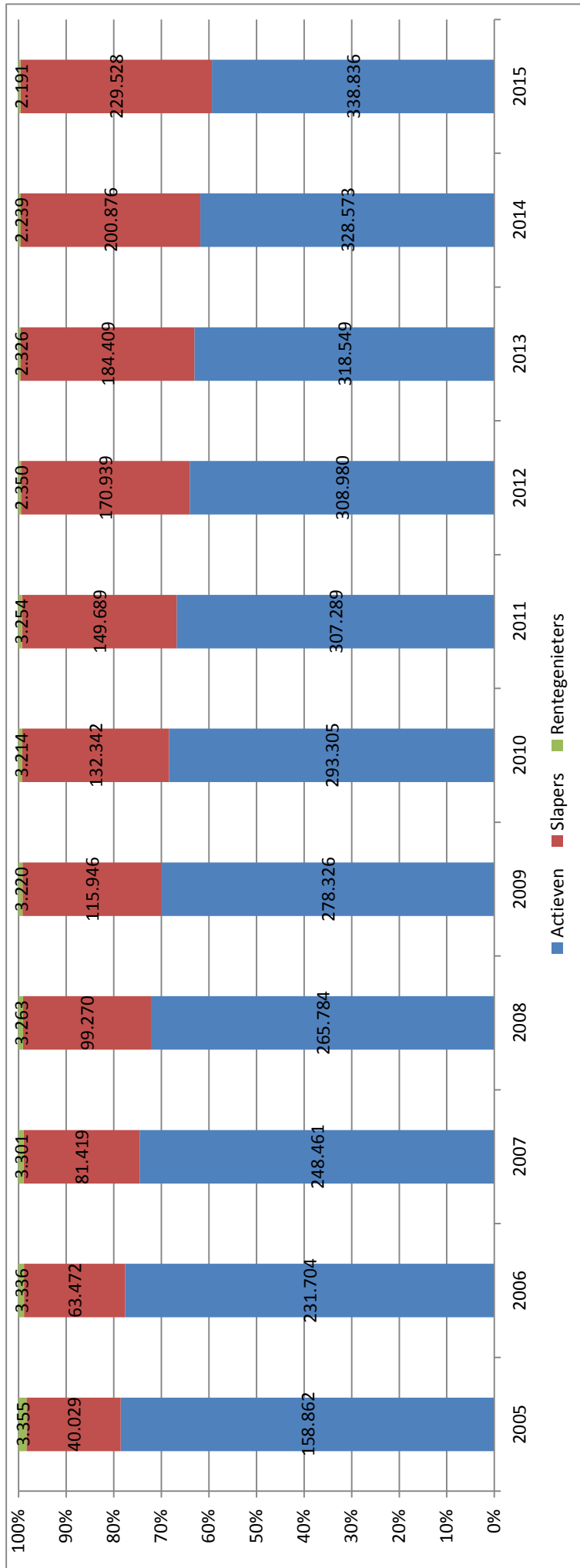
Grafiek 66 : Maxima, minima en gemiddelde van het bruto jaarlijks rendement van het solidariteitsluik, 2005-2015

Grafiek 67 : Maxima, minima en gemiddelde van het netto jaarlijks rendement van het solidariteitsluik, 2005-2015

Grafiek 68 : Overzicht van het verschil tussen het bruto en netto jaarlijks rendement voor het solidariteitsluik, 2005-2015

Grafiek 69 : Percentage van de technische voorzieningen voor het solidariteitsluik waarbij rekening gehouden wordt met ethische aspecten, 2005-2015

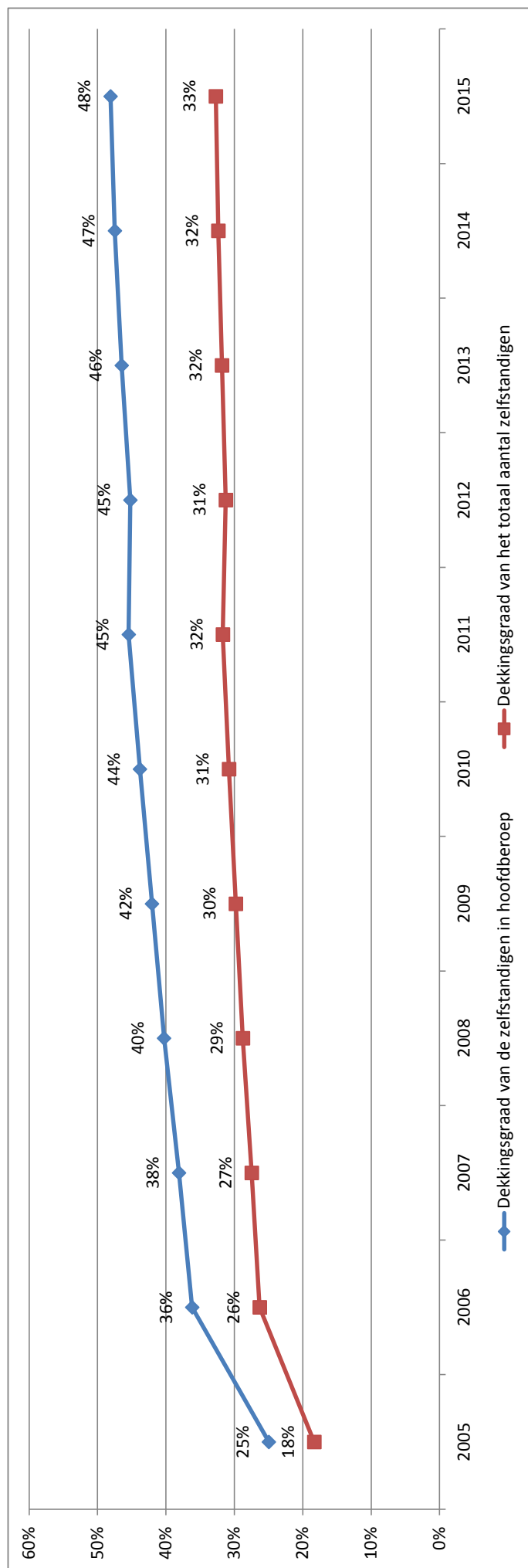
Grafiek 1 : Aantal aangesloten en per categorie, 2005-2015

Tabel 1 : Evolutie van de mannelijke en vrouwelijke populatie, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mannelijke actieven	155.268	166.491	177.109	183.733	193.622	200.730	200.600	205.585	210.235	215.110	215.110
Vrouwelijke actieven	76.436	81.970	88.675	94.593	99.683	106.559	108.380	112.964	118.338	123.726	123.726
Totaal actieven	158.862	231.704	248.461	265.784	278.326	293.305	307.289	308.980	318.549	328.573	338.836
Mannelijke slapers	42.726	55.207	69.244	77.400	86.858	97.206	110.428	118.211	127.971	144.621	144.621
Vrouwelijke slapers	20.746	26.212	30.026	38.546	45.484	52.483	60.511	66.198	72.905	84.907	84.907
Totaal slapers	40.029	63.472	81.419	99.270	115.946	132.342	149.689	170.939	184.409	200.876	229.528
Mannelijke rentegenieters	1.653	1.619	1.619	1.598	1.551	1.550	1.004	1.005	970	970	946
Vrouwelijke rentegenieters	1.683	1.682	1.682	1.665	1.669	1.664	1.346	1.321	1.269	1.269	1.245
Totaal rentegenieters	3.355	3.336	3.301	3.263	3.220	3.214	3.254	2.350	2.326	2.239	2.191
Totaal	202.246	298.512	333.181	368.317	397.492	428.861	460.232	482.269	505.284	531.688	570.555

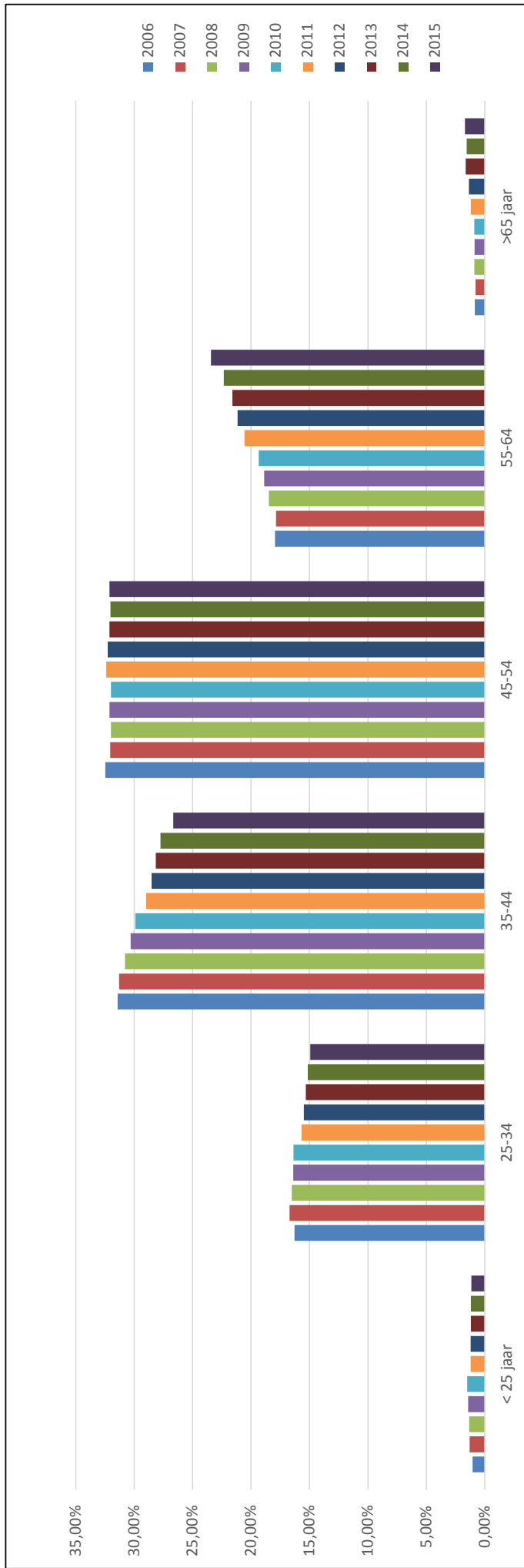
Grafiek 2 : Dekkingsgraad van de zelfstandigen (in hoofdberoep en totaal aantal zelfstandigen), 2005-2015

Tabel 2 : Aantal actieve aangeslotenen en aantal zelfstandigen, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal actieve aangeslotenen	158.862	231.704	248.461	265.784	278.326	293.305	307.289	308.980	318.549	328.573	338.836
Zelfstandigen in hoofdberoep	636.620	640.732	652.000	659.907	662.039	669.726	676.150	683.519	685.495	692.035	704.373
Totaal aantal zelfstandigen	867.268	880.622	904.954	923.946	934.642	952.585	969.896	988.567	1.001.101	1.015.902	1.035.469

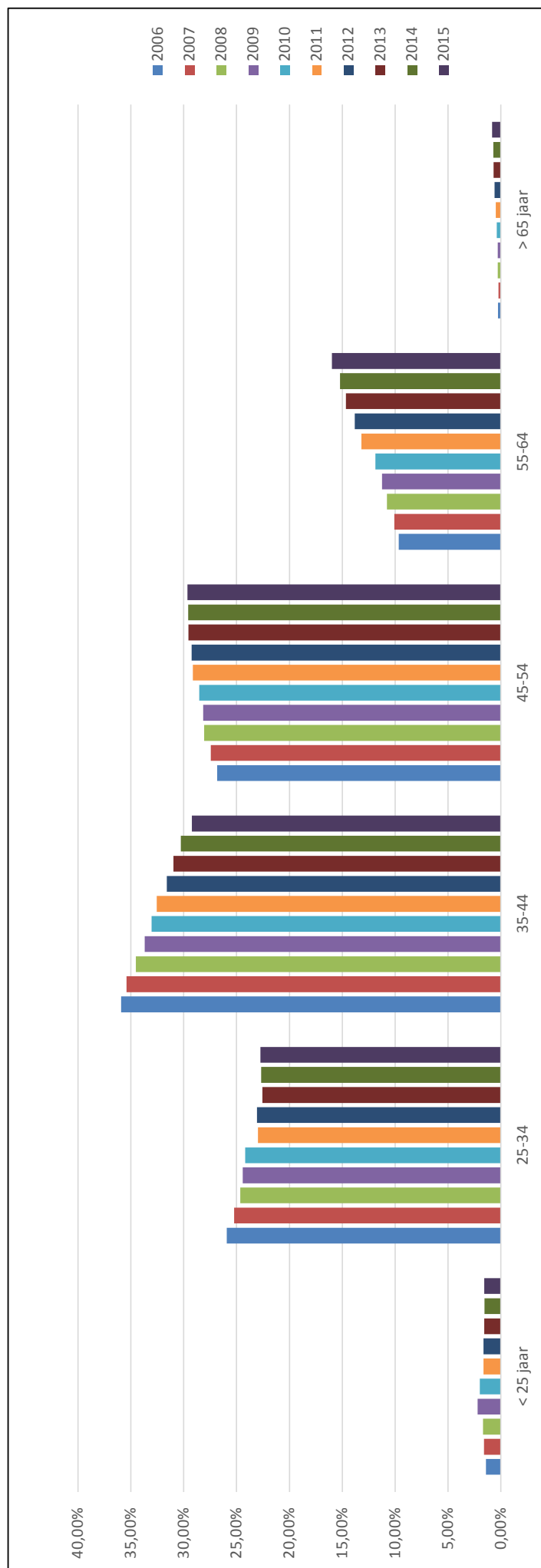
Grafiek 3 : Verdeling van het aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 3 : Aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	1.608	2.167	2.365	2.616	2.907	2.425	2.427	2.459	2.488	2.459
25-34	25.275	27.817	29.247	30.121	31.690	31.462	31.062	31.484	31.854	32.341
35-44	48.788	52.085	54.551	55.686	57.879	58.179	57.203	57.873	58.329	58.045
45-54	50.420	53.367	56.673	59.021	61.955	65.019	64.730	66.002	67.353	69.180
55-64	27.862	29.742	32.712	34.687	37.447	41.266	42.428	44.411	46.936	49.474
>65 jaar	1.315	1.313	1.588	1.597	1.744	2.379	2.750	3.356	3.275	3.611
Totaal	155.268	166.491	177.136	183.728	193.622	200.730	200.600	205.585	210.235	215.110

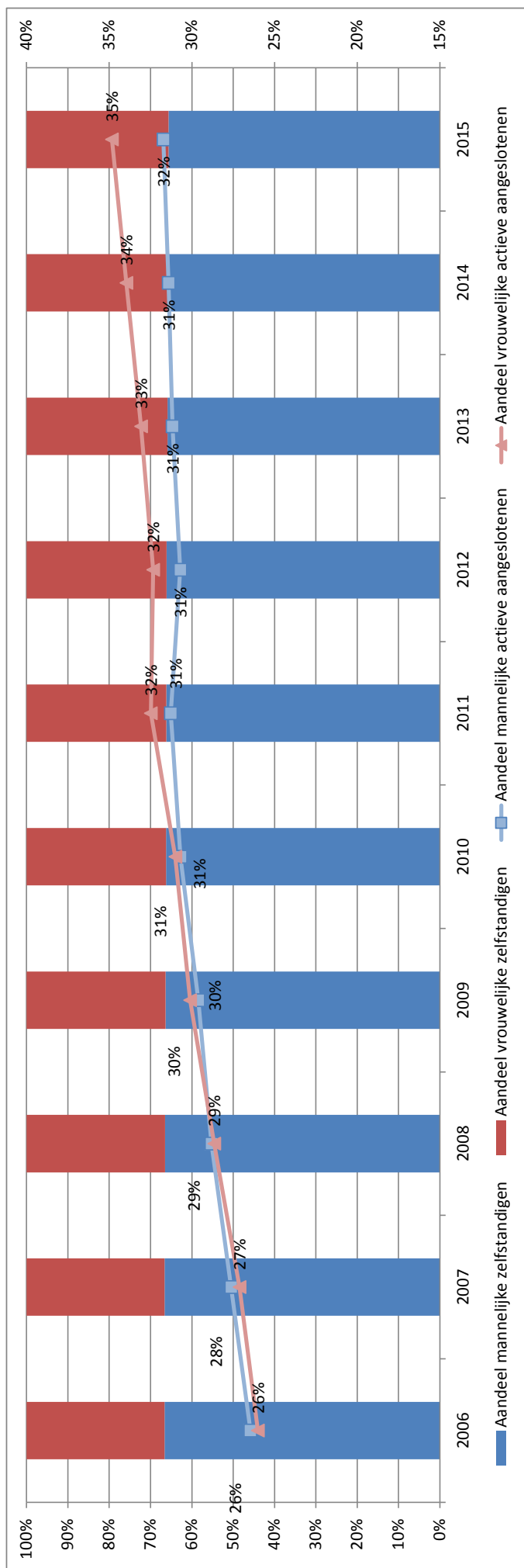
Grafiek 4 : Verdeling van het aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 4 : Aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	1.077	1.316	1.500	2.085	1.999	1.766	1.791	1.786	1.830	1.957
25-34	19.813	20.676	21.861	23.092	24.098	24.492	25.000	25.482	26.821	28.148
35-44	27.453	29.026	30.603	31.873	32.935	34.674	34.250	34.973	35.828	36.161
45-54	20.510	22.486	24.887	26.629	28.429	31.049	31.693	33.389	34.998	36.665
55-64	7.379	8.272	9.554	10.632	11.839	14.061	14.988	16.549	18.012	19.766
> 65 jaar	204	194	260	287	383	517	638	785	849	1.029
Totaal	76.436	81.970	88.665	94.598	99.683	106.559	108.360	112.964	118.338	123.726

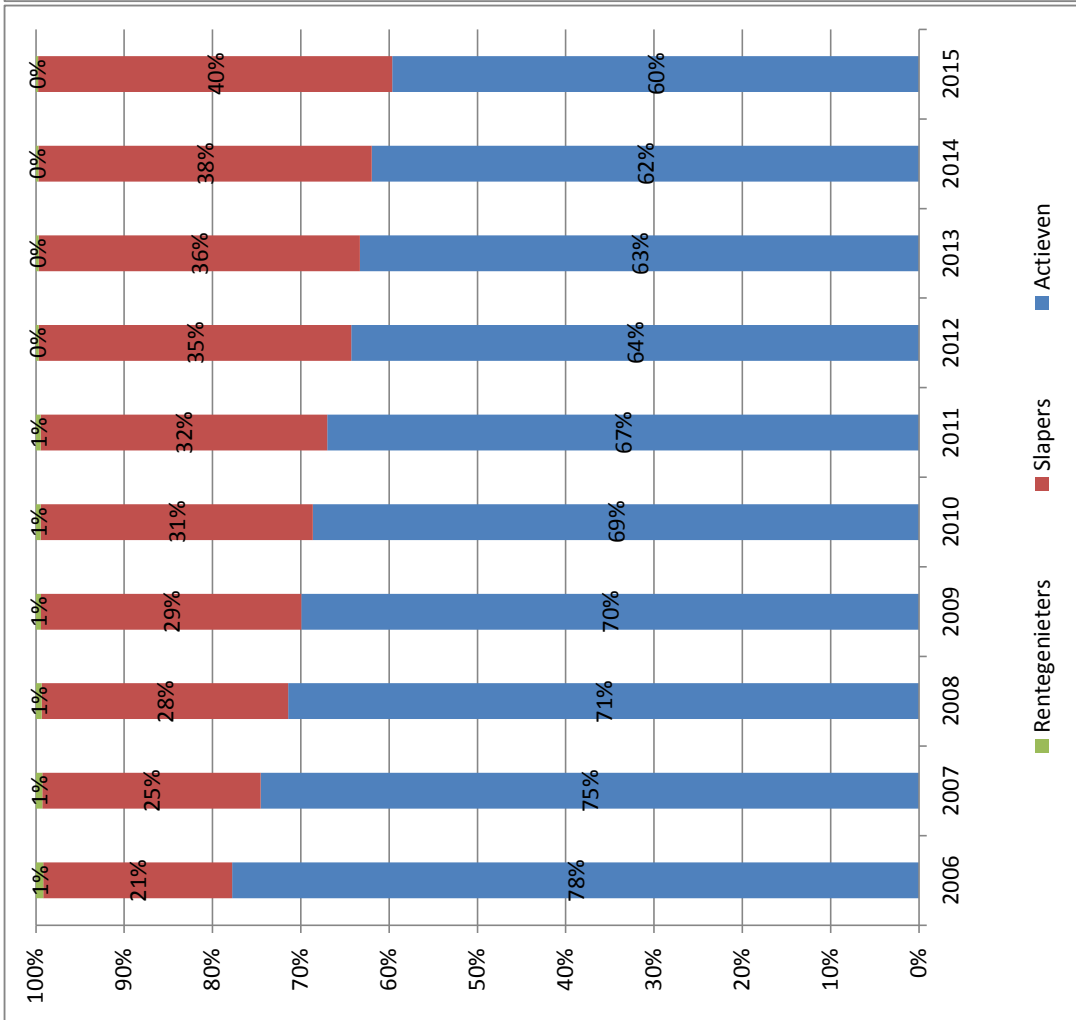
Grafiek 5 : Vergelijking van de man-vrouwverdeling binnen de categorie zelfstandigen en de categorie actieve aangeslotenen, 2006-2015

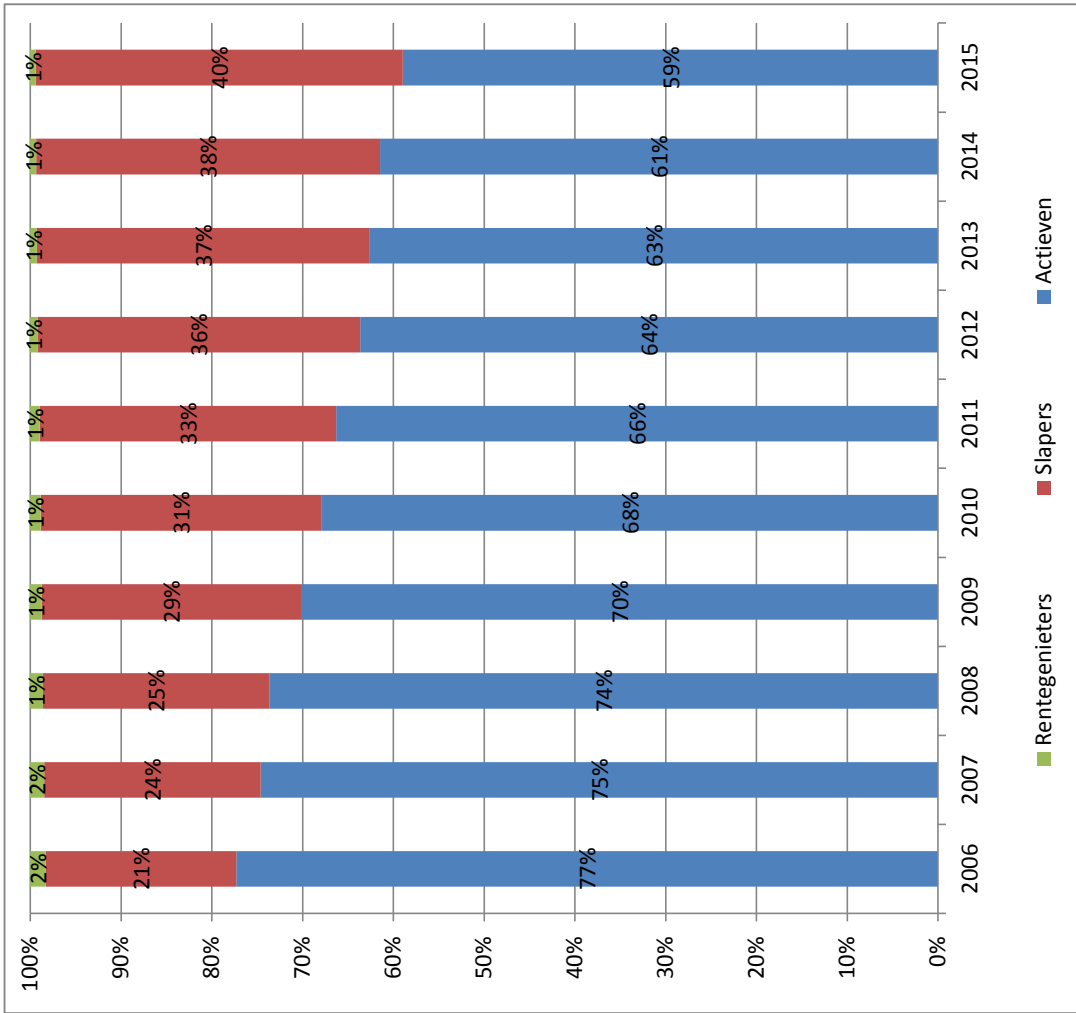
Tabel 5 : Aantal actieve aangeslotenen en zelfstandigen per geslacht, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aandeel mannelijke actieve aangeslotenen	155.268	166.491	177.109	183.733	193.622	200.730	200.600	205.585	210.235	215.110
Aandeel vrouwelijke actieve aangeslotenen	76.436	81.970	88.675	94.593	99.683	106.559	108.380	112.964	118.338	123.726
Aandeel mannelijke zelfstandigen	586.708	602.754	614.490	620.443	631.021	641.853	653.439	659.548	669.308	678.156
Aandeel vrouwelijke zelfstandigen	293.914	302.200	309.456	314.199	321.564	328.043	335.128	341.553	348.418	355.173

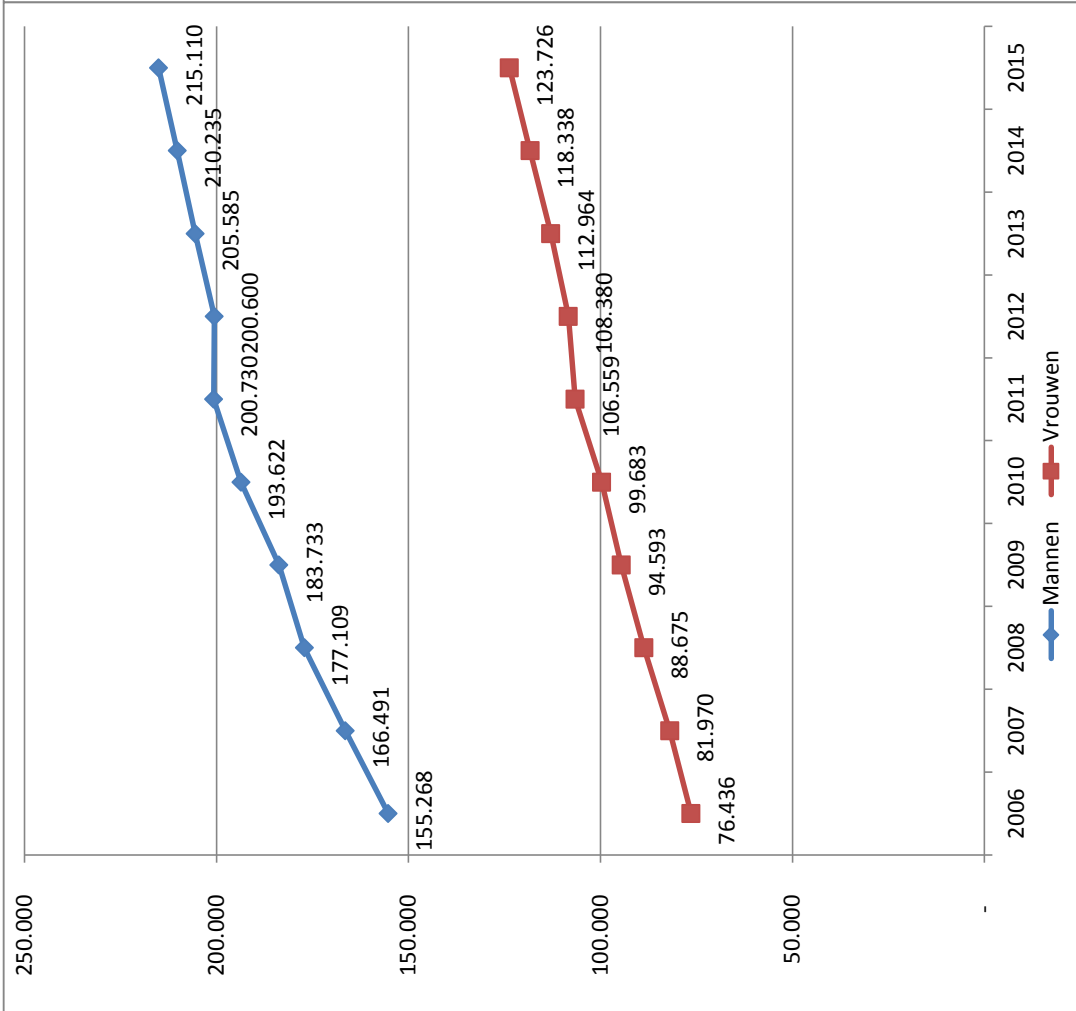
Grafiek 6 : Verdeling van de mannelijke populatie per type aangeslotene, 2006-2015

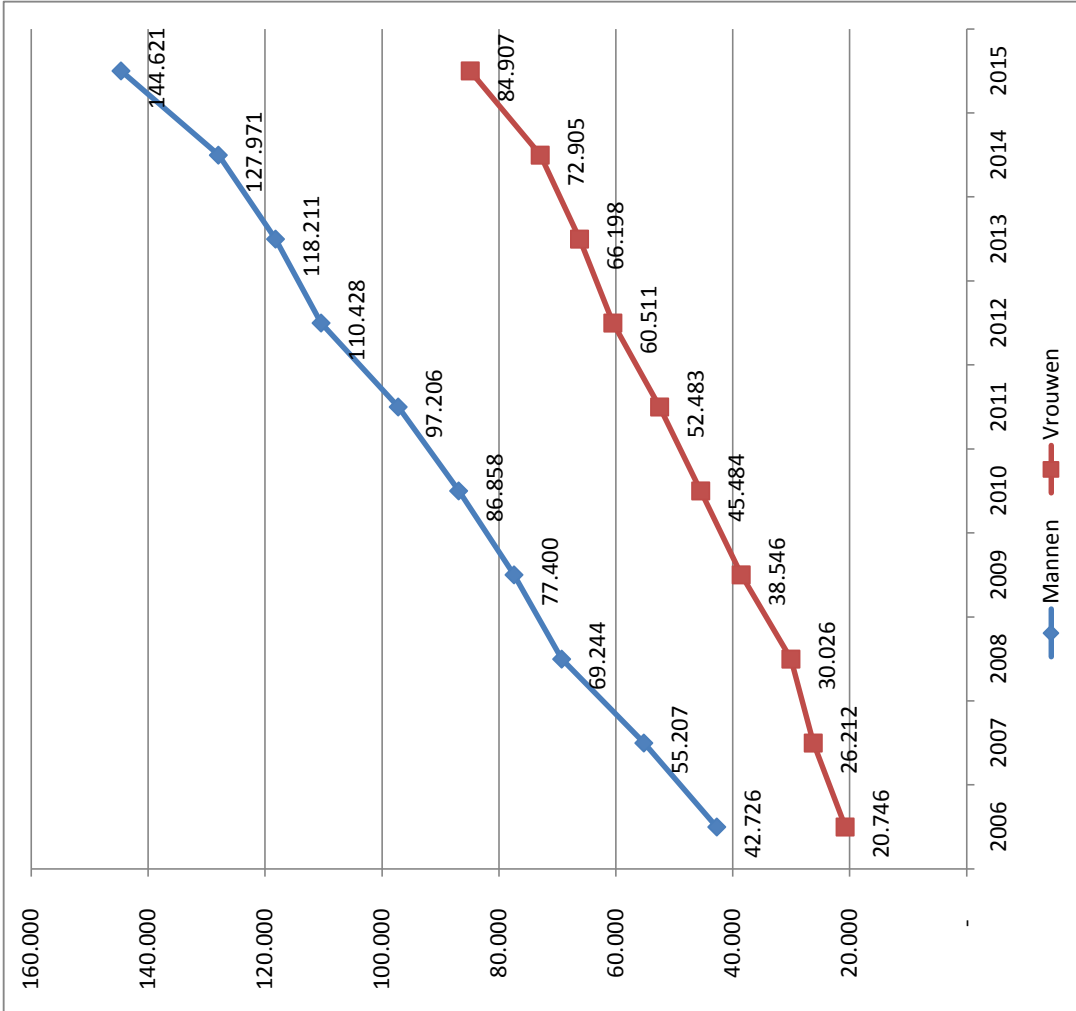
Grafiek 7 : Verdeling van de vrouwelijke populatie per type aangeslotene, 2006-2015

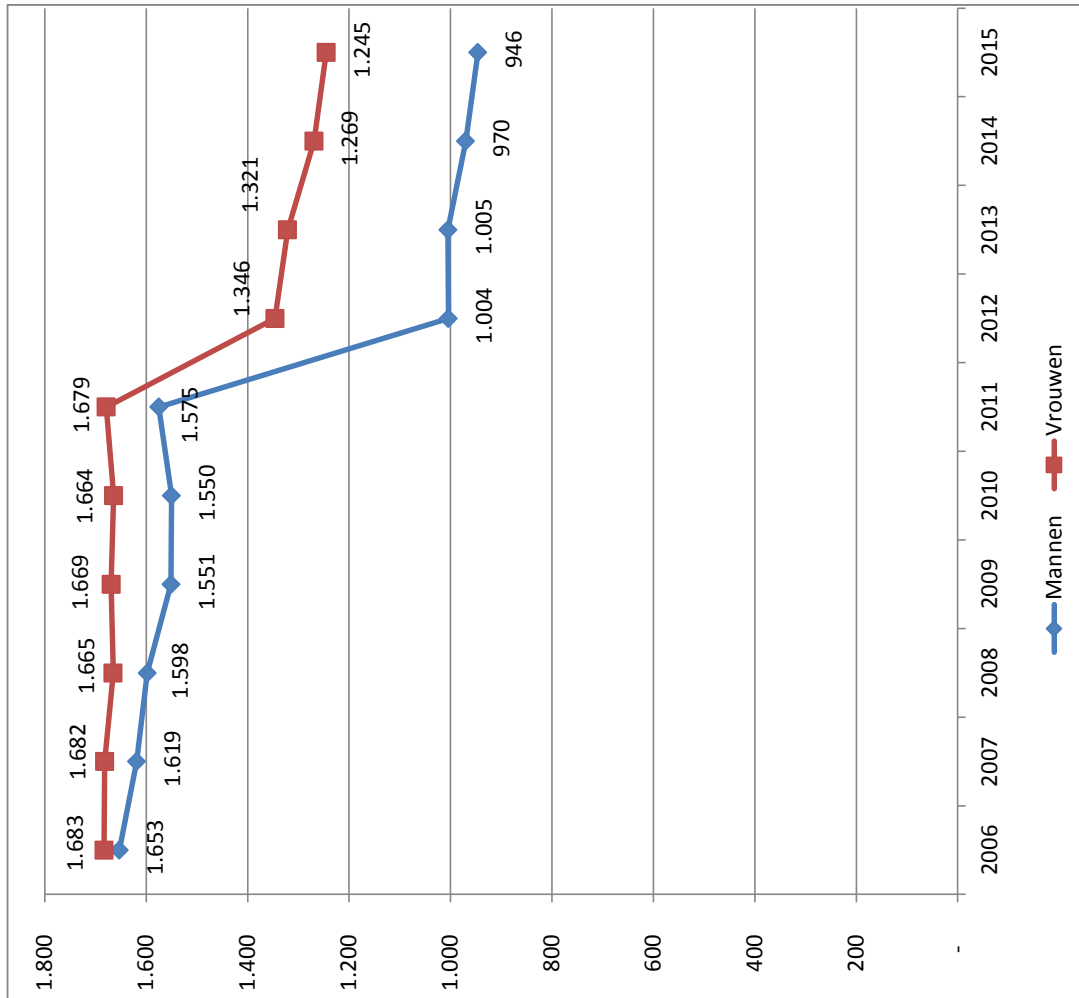
Grafiek 8 : Aantal actieve aangeslotenen : mannen-vrouwen, 2006-2015

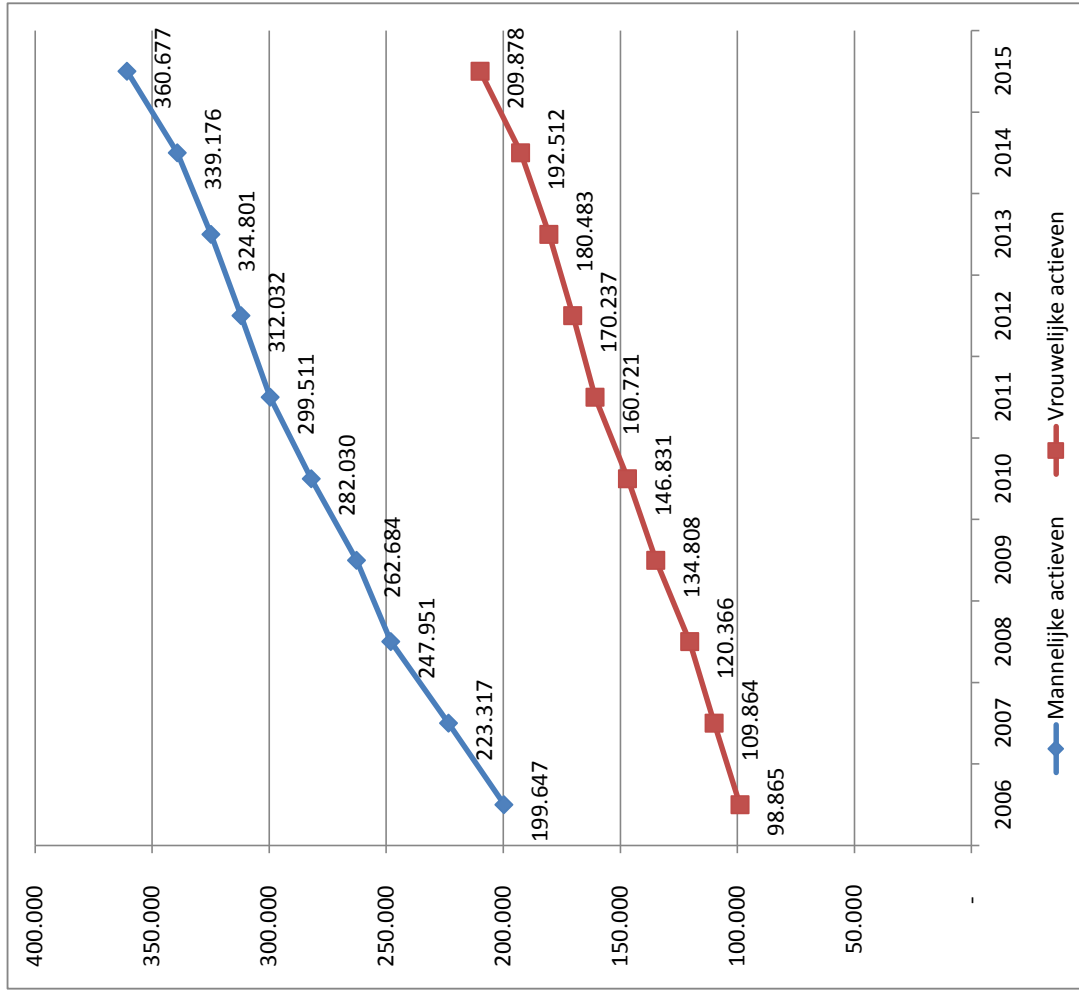
Grafiek 9 : Aantal slapers : mannen-vrouwen, 2006-2015

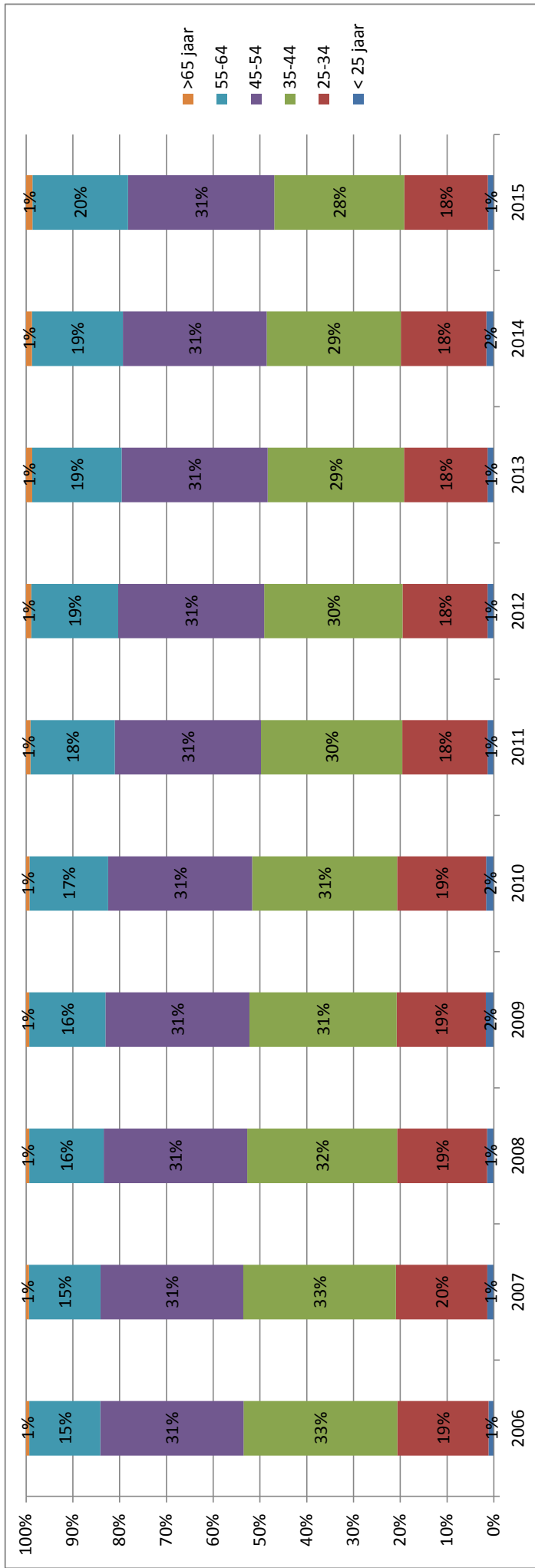
Grafiek 10 : Aantal rentegenieters : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 11 : Totaal aantal aangesloten : mannen-vrouwen, 2006-2015

Grafiek 12 : Verdeling van de totale populatie actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 6 : Aantal actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	2.685	3.483	3.865	4.701	4.906	4.191	4.218	4.245	4.318	4.416
25-34	45.088	48.493	51.108	53.213	55.788	55.954	56.062	56.966	58.675	60.489
35-44	76.241	81.111	85.154	87.559	90.814	92.853	91.453	92.846	94.157	94.206
45-54	70.930	75.853	81.560	85.650	90.384	96.068	96.423	99.391	102.351	105.845
55-64	35.241	38.014	42.266	45.319	49.286	55.327	57.416	60.960	64.948	69.240
>65 jaar	1.519	1.507	1.848	1.884	2.127	2.896	3.388	4.141	4.124	4.640

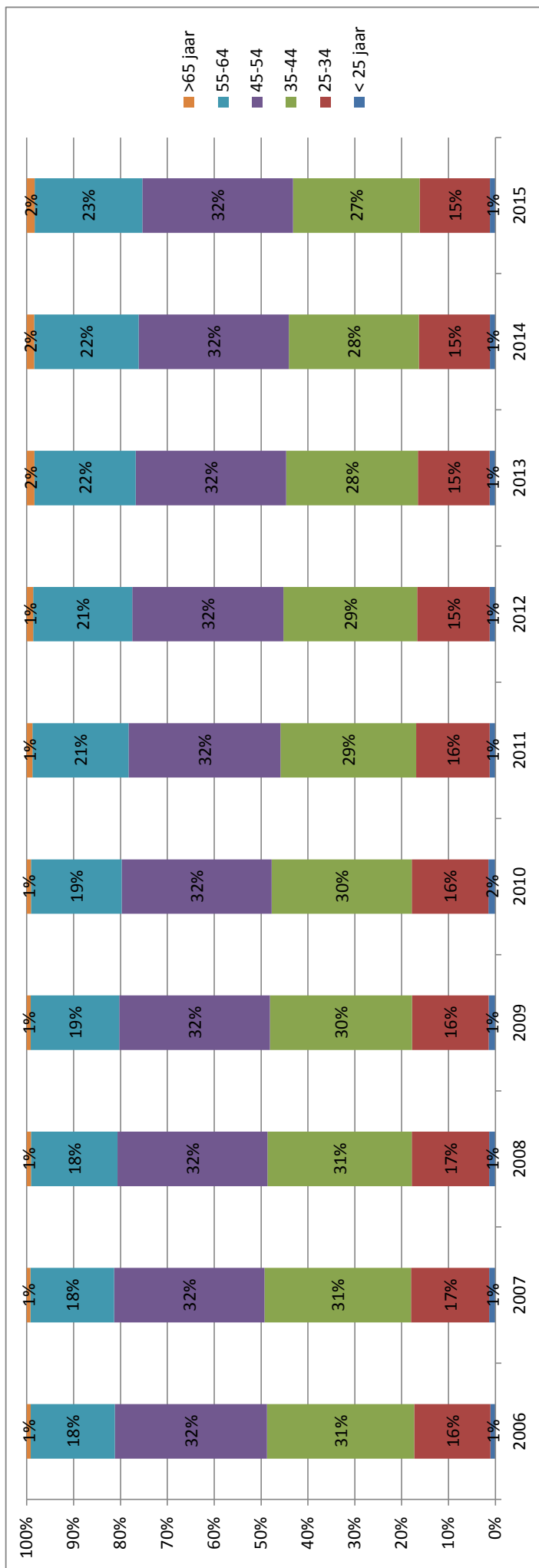
Grafiek 13 : Verdeling van de totale populatie zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 7 : Aantal zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	22.512	25.641	29.131	29.136	28.411	29.313	30.633	30.930	33.165	33.718
25-34	155.732	161.133	165.698	165.049	166.415	169.708	172.795	173.193	176.442	181.598
35-44	256.489	260.460	262.773	260.286	258.596	258.752	259.350	258.097	258.378	258.992
45-54	237.602	244.362	250.168	256.641	263.761	269.482	274.185	277.586	279.908	283.944
55-64	149.764	153.762	156.307	160.965	167.720	171.020	176.116	181.059	184.591	190.789
>65 jaar	58.523	59.596	59.869	62.565	67.682	71.621	75.488	80.236	83.418	86.428

Grafiek 14 : Verdeling van de mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 8: Aantal mannelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	1.608	2.167	2.365	2.616	2.907	2.425	2.427	2.459	2.488	2.459
25-34	25.275	27.817	29.247	30.121	31.690	31.462	31.062	31.484	31.854	32.341
35-44	48.788	52.085	54.551	55.686	57.879	58.179	57.203	57.873	58.329	58.045
45-54	50.420	53.367	56.673	59.021	61.955	65.019	64.730	66.002	67.353	69.180
55-64	27.862	29.742	32.712	34.687	37.447	41.266	42.428	44.411	46.936	49.474
>65 jaar	1.315	1.313	1.588	1.597	1.744	2.379	2.750	3.356	3.275	3.611

Grafiek 15 : Verdeling van de mannelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 9 : Aantal mannelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	13.698	15.541	17.450	17.478	16.964	17.640	18.490	18.541	19.624	20.180
25-34	99.586	103.291	106.013	105.123	105.322	107.312	109.007	108.640	110.027	112.342
35-44	170.010	172.369	173.454	171.259	169.788	169.379	169.346	167.857	167.258	167.234
45-54	159.002	163.678	167.335	171.543	175.754	179.300	181.751	183.042	183.705	185.570
55-64	102.291	105.010	107.166	110.141	114.762	117.064	120.666	123.920	126.217	130.269
>65 jaar	42.121	42.865	43.072	44.899	48.431	51.158	54.179	57.548	59.891	62.371

Grafiek 16 : Verdeling van de vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

Tabel 10 : Aantal vrouwelijke actieve aangeslotenen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	1.077	1.316	1.500	2.085	1.999	1.766	1.791	1.786	1.830	1.957
25-34	19.813	20.676	21.861	23.092	24.098	24.492	25.000	25.482	26.821	28.148
35-44	27.453	29.026	30.603	31.873	32.935	34.674	34.250	34.973	35.828	36.161
45-54	20.510	22.486	24.887	26.629	28.429	31.049	31.693	33.389	34.998	36.665
55-64	7.379	8.272	9.554	10.632	11.839	14.061	14.988	16.549	18.012	19.766
>65 jaar	204	194	260	287	383	517	638	785	849	1.029

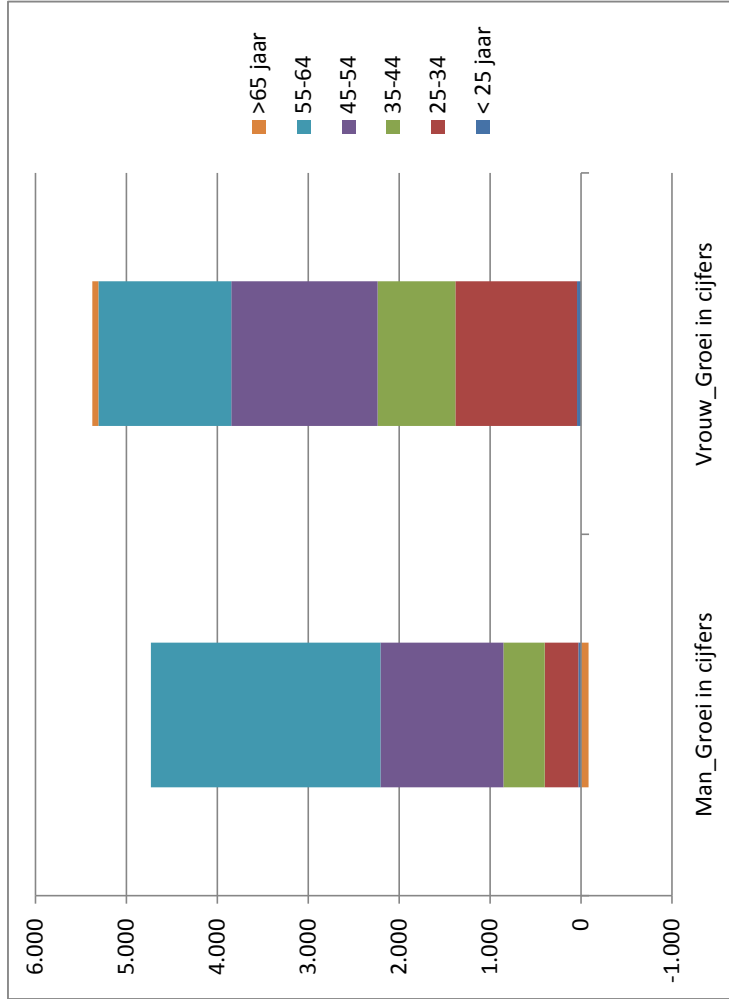
Grafiek 17 : Verdeling van de vrouwelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

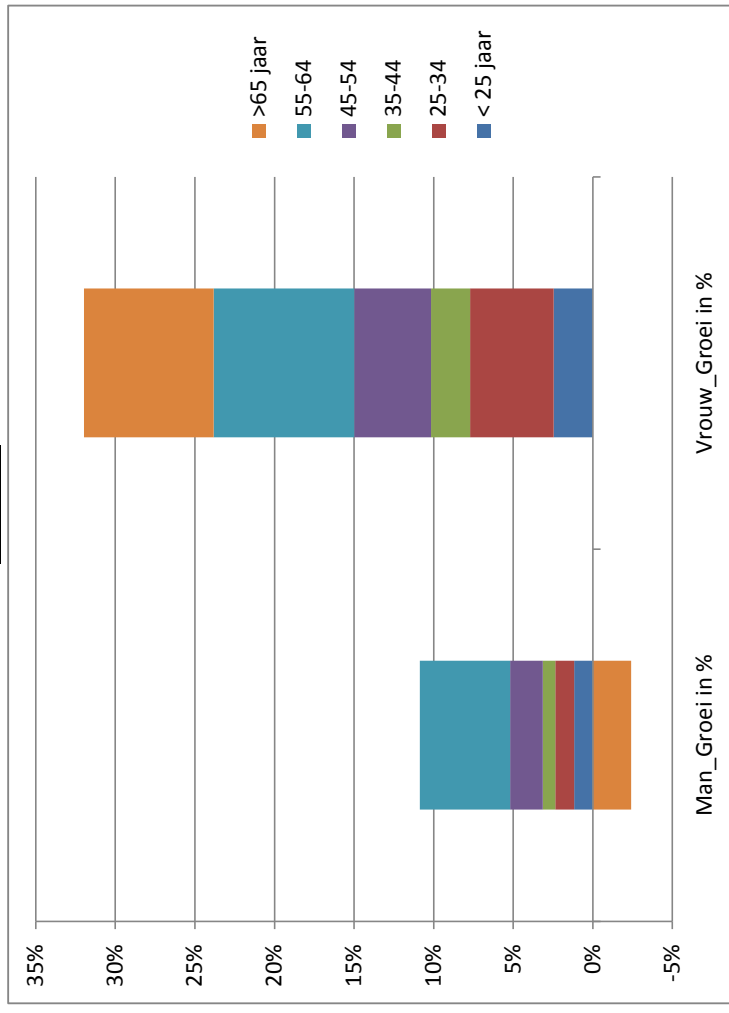
Tabel 11 : Aantal vrouwelijke zelfstandigen per leeftijdscategorie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 25 jaar	8.814	10.100	11.681	11.658	11.447	11.673	12.143	12.389	13.541	13.538
25-34	56.146	57.842	59.685	59.926	61.093	62.396	63.788	64.553	66.415	69.256
35-44	86.479	88.091	89.319	89.027	88.808	89.373	90.004	90.240	91.120	91.758
45-54	78.600	80.684	82.833	85.098	88.007	90.182	92.434	94.544	96.203	98.374
55-64	47.473	48.752	49.141	50.824	52.958	53.956	55.450	57.139	58.374	60.520
>65 jaar	16.402	16.731	16.797	17.666	19.251	20.463	21.309	22.688	23.527	24.057

Grafiek 18 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2013-2014

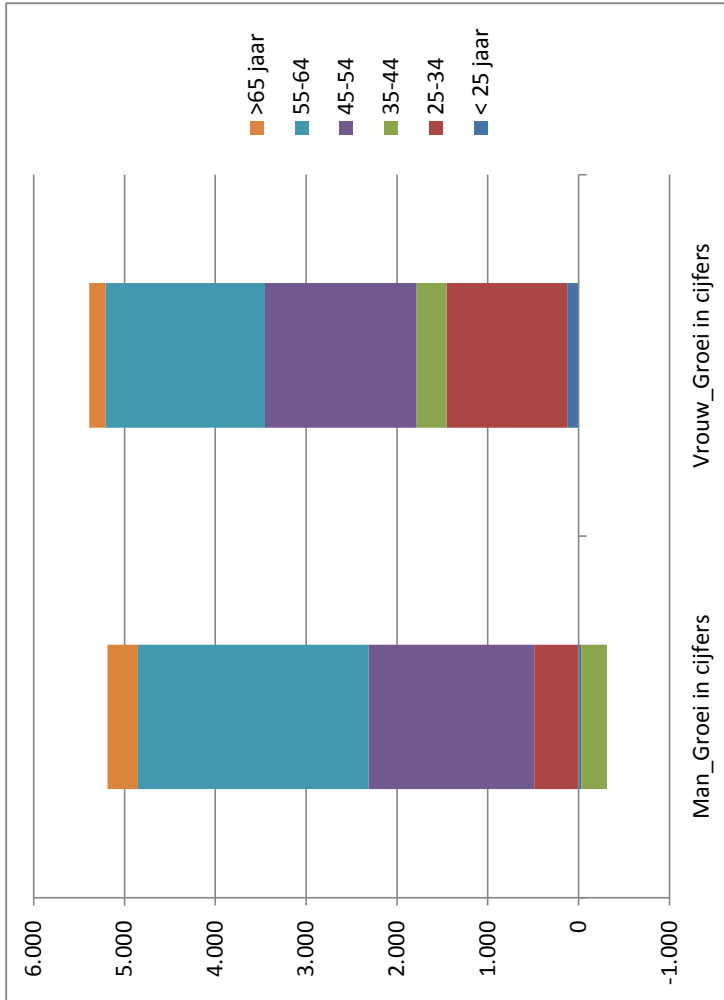
Grafiek 19 : Procentuele groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2013-2014

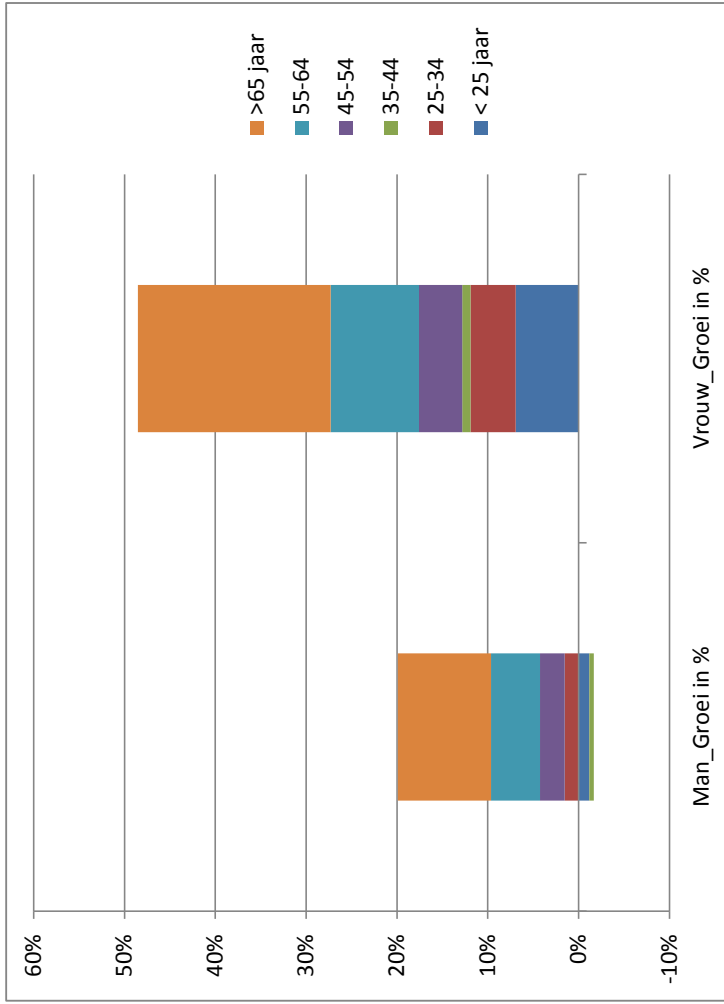
Tabel 12 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie, 2013-2014

	Mannelijke actieven		Vrouwelijke actieven	
	Groei in cijfers	Groei in %	Groei in cijfers	Groei in %
< 25 jaar	29	1%	44	2%
25-34	370	1%	1.339	5%
35-44	456	1%	855	2%
45-54	1.351	2%	1.609	5%
55-64	2.525	6%	1.463	9%
>65 jaar	-81	-2%	64	8%
Totaal	4.650	2%	5.374	5%

Grafiek 20 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2014-2015

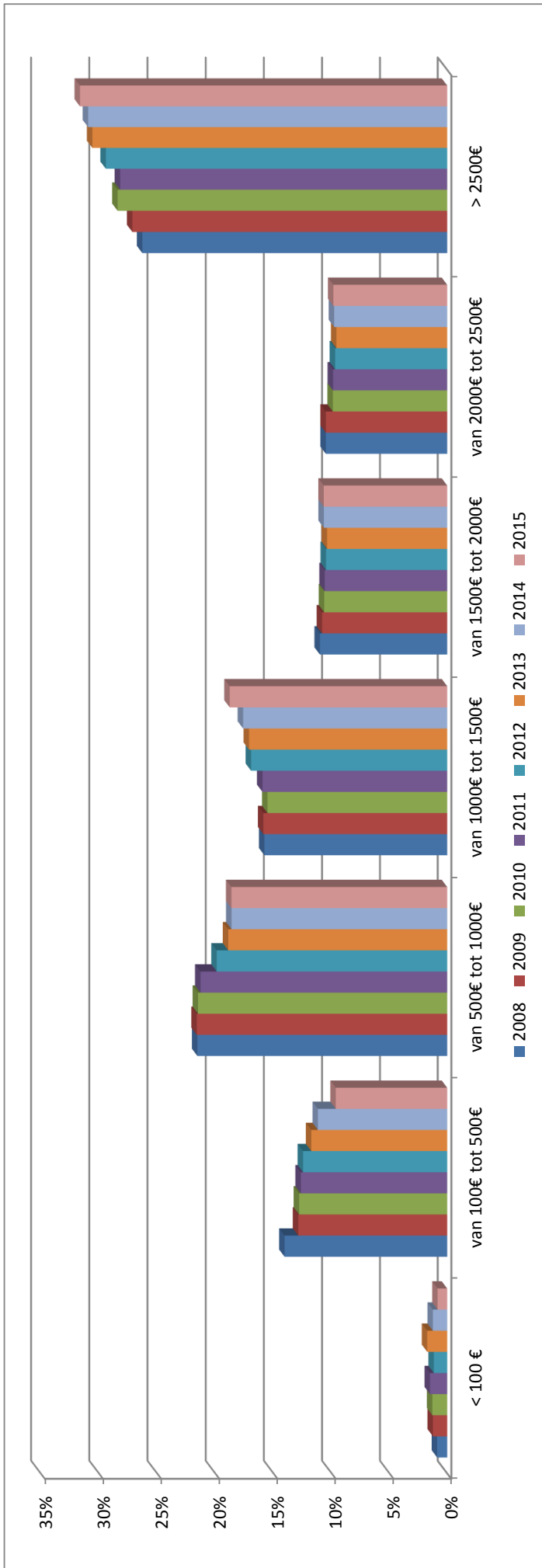
Grafiek 21 : Procentuele groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie en geslacht, 2014-2015

Tabel 13 : Groei van het aantal actieven per leeftijdscategorie, 2014-2015

	Mannelijke actieven		Vrouwelijke actieven	
	Groei in cijfers	Groei in %	Groei in cijfers	Groei in %
< 25 jaar	-29	-1%	127	7%
25-34	487	2%	1.327	5%
35-44	-284	0%	333	1%
45-54	1.827	3%	1.667	5%
55-64	2.538	5%	1.754	10%
>65 jaar	336	10%	180	21%
Totaal	4.875	2%	5.388	5%

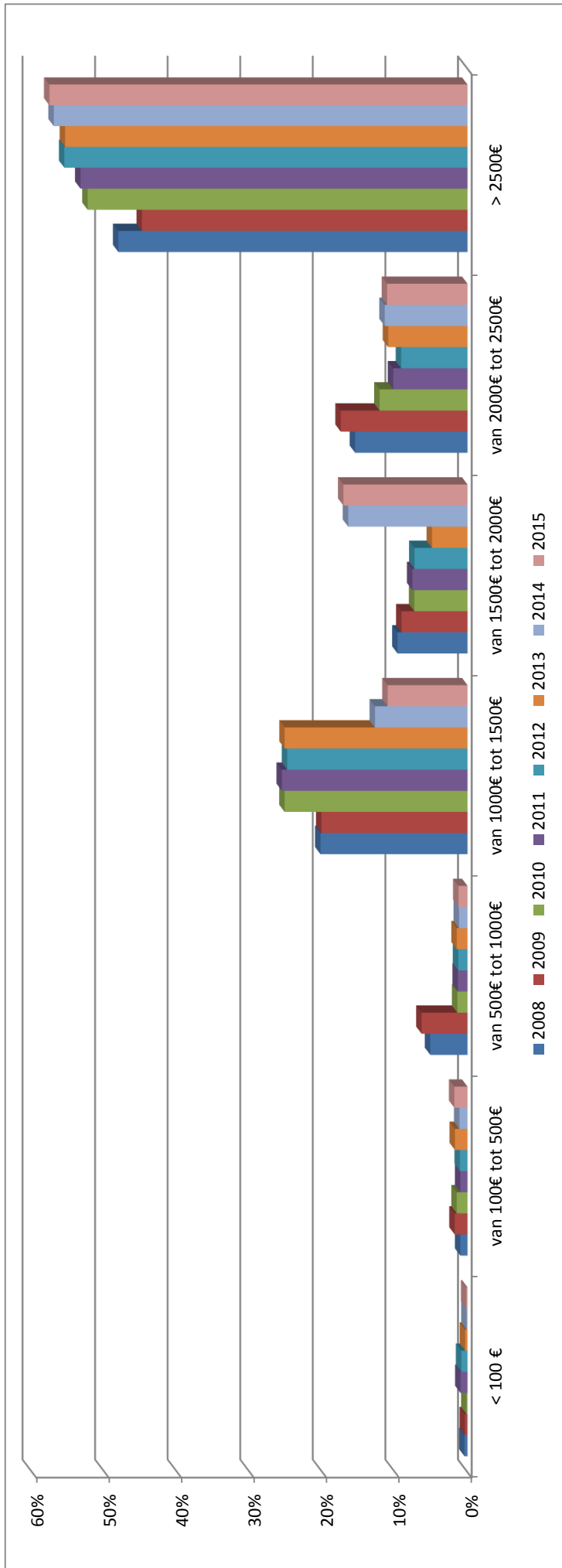
Grafiek 22 : Verdeling van de jaarlijkse WAPZ-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Tabel 14 : Aantal jaarlijkse WAPZ-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Jaarlijkse bijdrage	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 100 €	2.019	3.006	3.290	4.042	3.156	4.891	3.592	2.485
van 100€ tot 500€	32.557	31.275	32.692	34.306	33.928	33.239	32.472	28.886
van 500€ tot 1000€	49.929	52.464	54.878	57.688	54.133	53.436	54.062	55.759
van 1000€ tot 1500€	36.583	38.555	39.631	43.252	46.097	48.383	51.159	56.199
van 1500€ tot 2000€	25.525	26.296	27.178	28.731	28.555	29.416	31.001	31.977
van 2000€ tot 2500€	24.350	25.513	25.283	26.790	26.427	27.153	28.422	29.514
> 2500€	60.905	65.919	72.539	76.424	80.099	86.481	89.858	94.740
Totaal	231.868	243.028	255.491	271.233	272.395	282.999	290.566	299.560

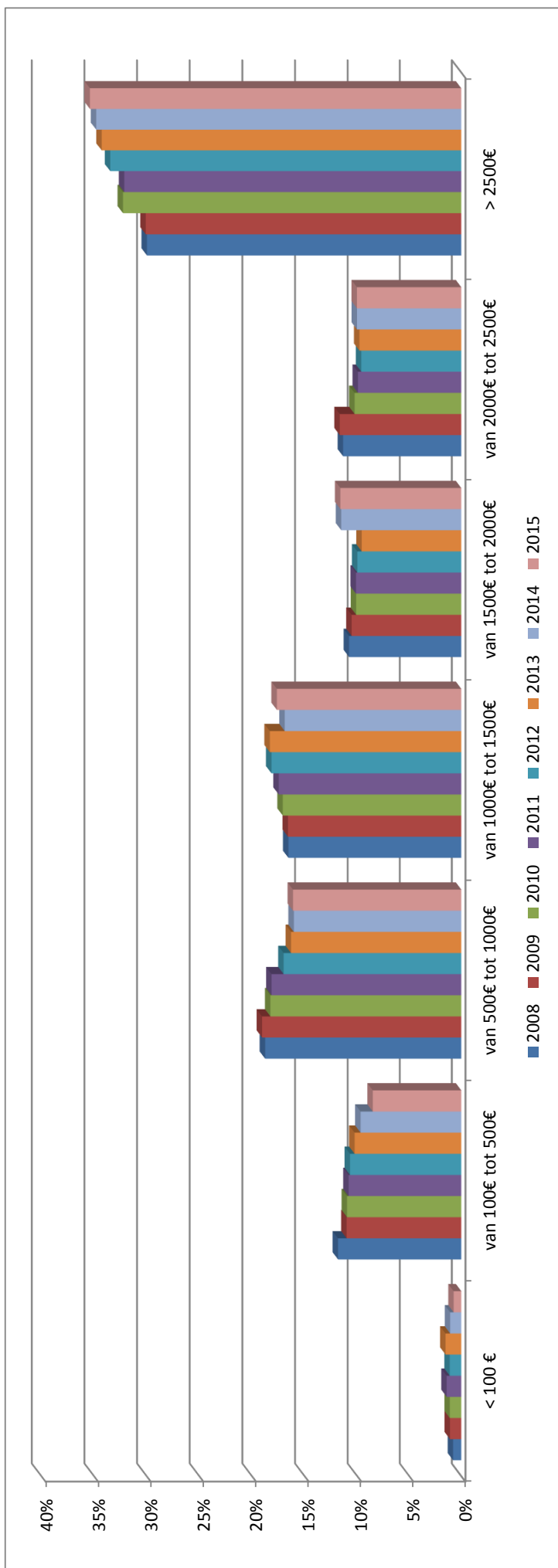
Grafiek 23 : Verdeling van de jaarlijkse RIZIV/pensioen-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Tabel 15 : Aantal jaarlijkse RIZIV/pensioen-bijdragen per bijdrageschijf, 2008-2015

Jaarlijkse bijdrage	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 100 €	191	173	69	484	426	160	61	82
van 100€ tot 500€	467	861	725	500	519	858	561	919
van 500€ tot 1000€	2.432	3.088	686	671	638	733	591	632
van 1000€ tot 1500€	9.606	9.826	12.352	12.915	12.406	12.486	6.443	5.577
van 1500€ tot 2000€	4.571	4.440	3.593	3.837	3.646	2.424	8.304	8.663
van 2000€ tot 2500€	7.342	8.526	5.937	5.169	4.567	5.422	5.762	5.613
> 2500€	22.810	21.896	25.659	26.934	27.747	27.487	28.805	29.198
Totaal	47.419	48.810	49.021	50.510	49.949	49.570	50.527	50.684

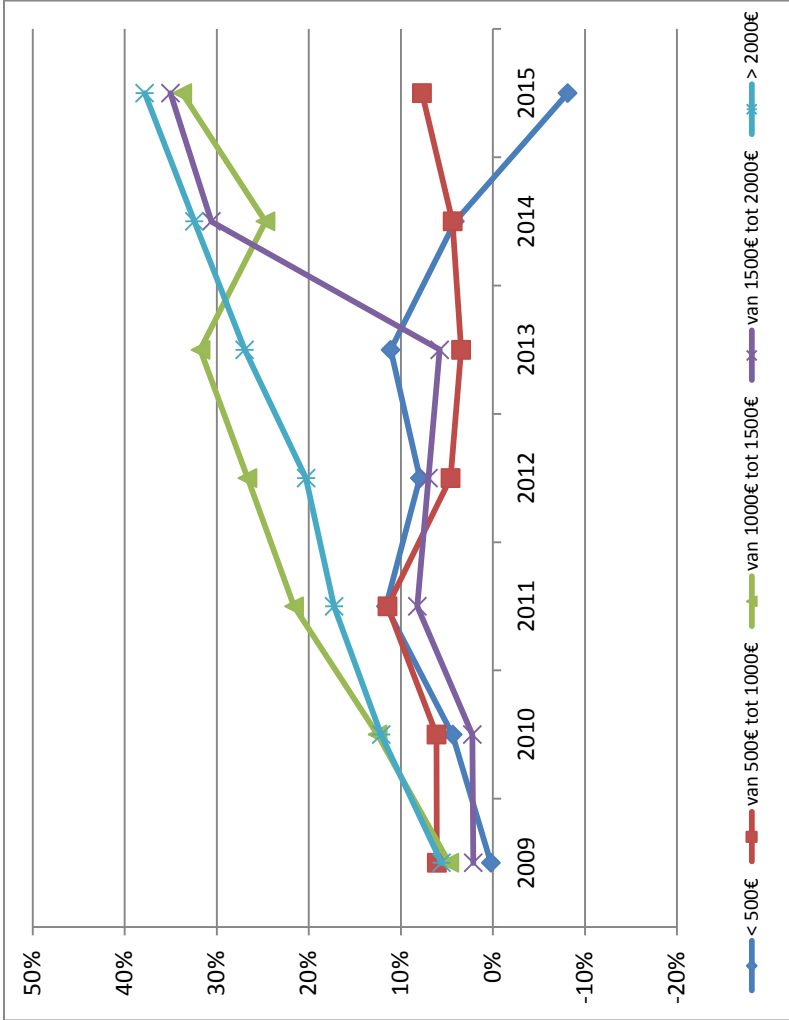
Grafiek 24 : Verdeling van de jaarlijkse bijdragen (WAPZ+RIZIV/pensioen) per bijdrageschijf, 2008-2015

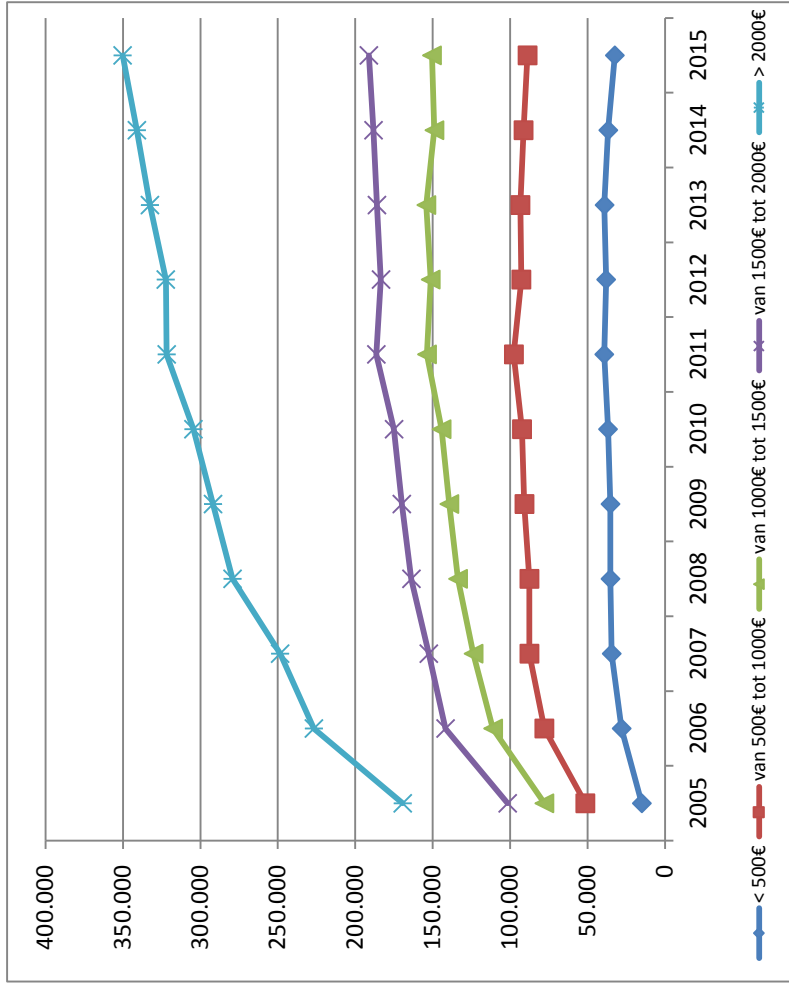
Tabel 16 : Aantal jaarlijkse bijdragen (WAPZ+RIZIV/pensioen) per bijdrageschijf, 2008-2015

Jaarlijkse bijdrage	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 100 €	2.210	3.179	3.359	4.526	3.582	5.051	3.653	2.567
van 100€ tot 500€	33.024	32.136	33.417	34.806	34.447	34.097	33.033	29.805
van 500€ tot 1000€	52.361	55.552	55.564	58.359	54.771	54.169	54.653	56.391
van 1000€ tot 1500€	46.189	48.381	51.983	56.167	58.503	60.869	57.602	61.776
van 1500€ tot 2000€	30.096	30.736	30.771	32.568	32.201	31.840	39.305	40.640
van 2000€ tot 2500€	31.692	34.039	31.220	31.959	30.994	32.575	34.184	35.127
> 2500€	83.715	87.815	98.198	103.358	107.846	113.968	118.663	123.938
Totaal	279.287	291.838	304.512	321.743	322.344	332.569	341.093	350.244

Grafiek 25 : Evolutie van de grootte van de bijdrage in % (basis 2008), 2009-2015

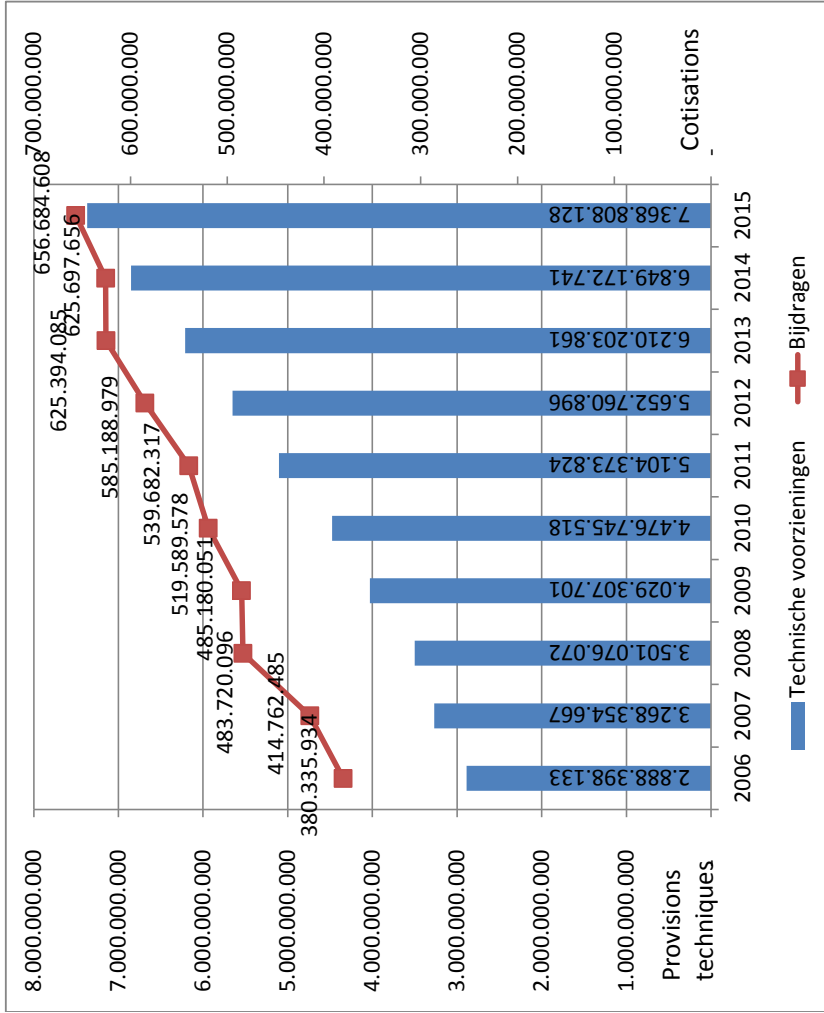
Grafiek 26 : Evolutie van de grootte van de bijdrage, 2005-2015

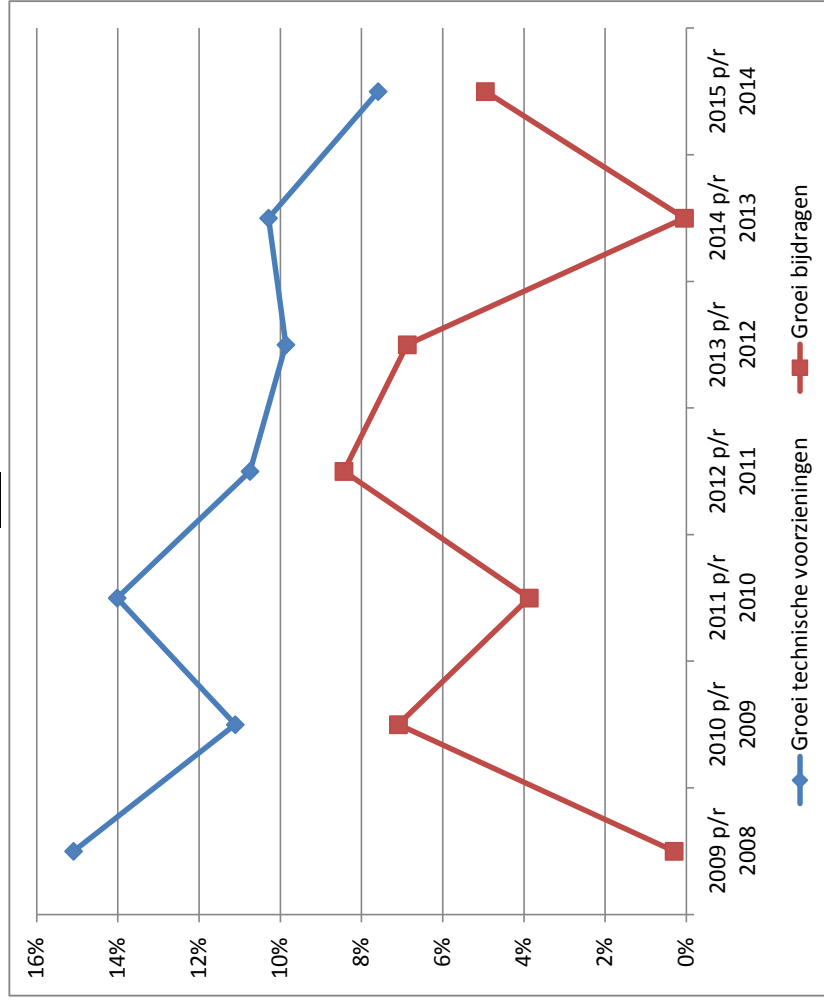
Tabel 17 : Aantal jaarlijkse bijdragen per bijdrageschijf, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
< 500€	15.037	28.033	34.488	35.234	35.315	36.776	39.332	38.029	39.148	36.686	32.372
van 500€ tot 1000€	36.410	49.877	53.102	52.361	55.552	55.564	58.359	54.771	54.169	54.653	56.391
van 1000€ tot 1500€	26.539	33.223	36.137	46.189	48.381	51.983	56.167	58.503	60.869	57.602	61.776
van 1500€ tot 2000€	23.601	30.648	28.768	30.096	30.736	30.771	32.568	32.201	31.840	39.305	40.640
> 2000€	67.915	84.999	96.040	115.407	121.854	129.418	135.317	138.840	146.543	152.847	159.065
Totaal	169.502	226.780	248.535	279.287	291.838	304.512	321.743	322.344	332.569	341.093	350.244

Grafiek 27 : Bedrag van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2006-2015

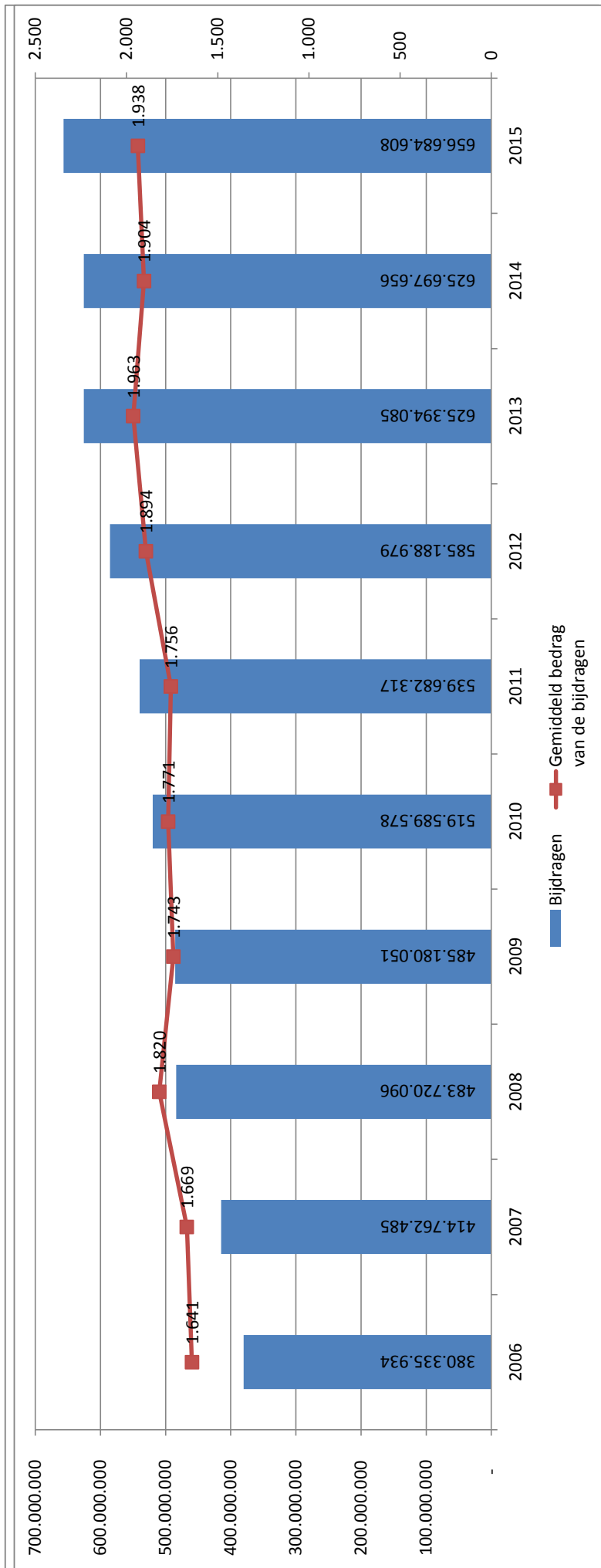
Grafiek 28 : Procentuele groei van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2008-2015

Tabel 18 : Bedrag van de technische voorzieningen en de bijdragen, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Technische voorzieningen	2.888.398.133	3.268.354.667	3.501.076.072	4.029.307.701	4.476.745.518	5.104.373.824	5.652.760.896	6.210.203.861	6.849.172.741	7.368.808.128
Bijdragen	380.335.934	414.762.485	483.720.096	485.180.051	519.589.578	539.682.317	585.188.979	625.394.085	625.697.656	656.684.608

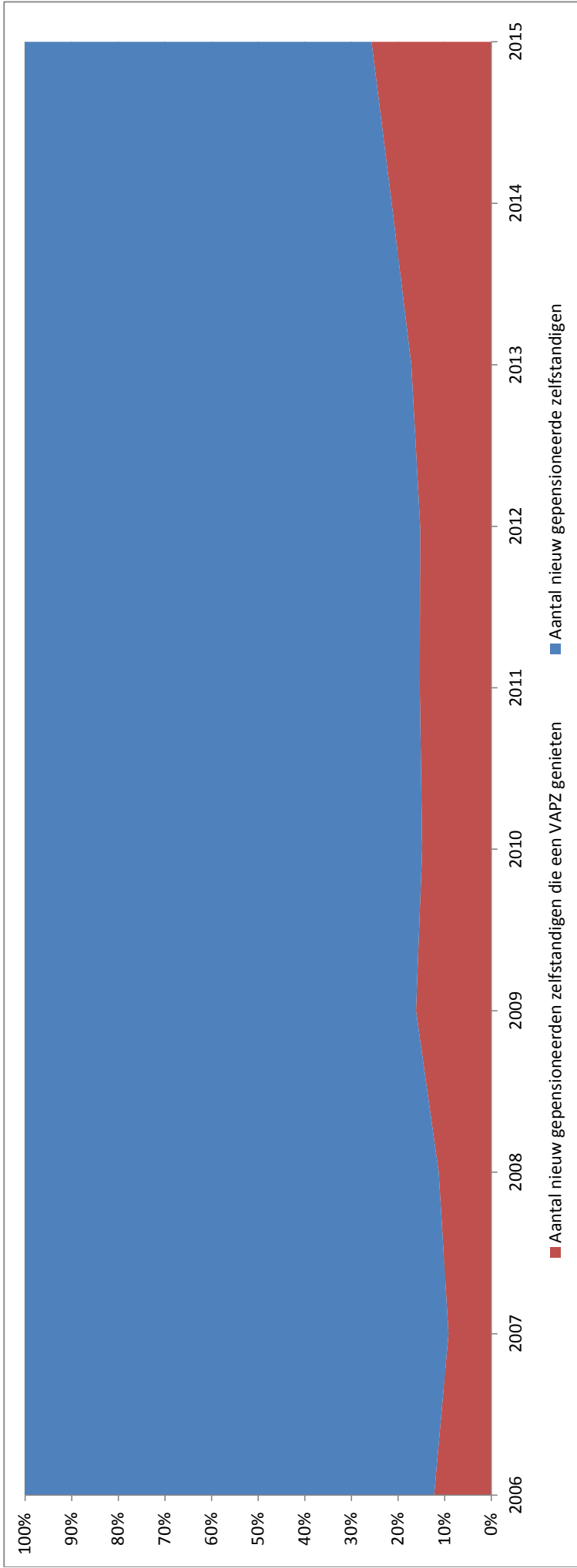
Grafiek 29 : Overzicht van de totale en gemiddelde bijdragen, 2006-2015

Tabel 19 : Overzicht van de totale en gemiddelde bijdragen, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bedrag van de bijdragen	380.335.934	414.762.485	483.720.096	485.180.051	519.589.578	539.682.317	585.188.979	625.394.085	625.697.656	656.684.608
Aantal actieve aangeslotenen	231.704	248.461	265.784	278.326	293.305	307.289	308.980	318.549	328.573	338.836
Gemiddeld bedrag van de bijdragen	1.641	1.669	1.820	1.743	1.771	1.756	1.894	1.963	1.904	1.938

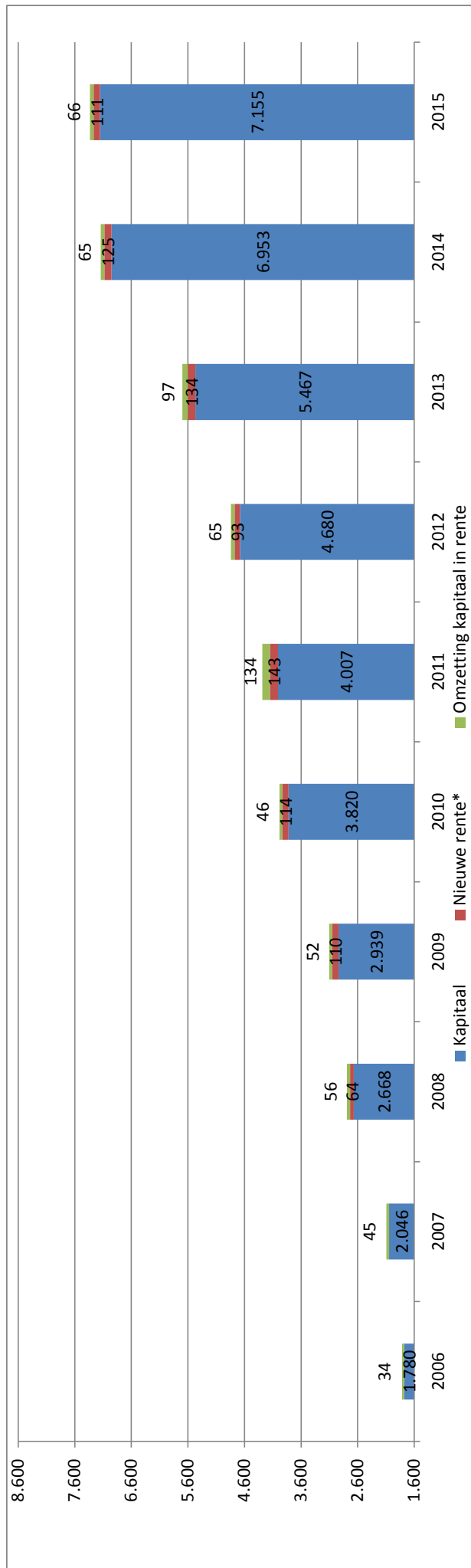
Grafiek 30 : Evolutie van het percentage nieuw gepensioneerd die een VAPZ genieten, 2006-2015

Tabel 20 : Aantal nieuw gepensioneerde zelfstandigen waaronder zij die een VAPZ genieten, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal nieuw gepensioneerde zelfstandigen	12.958	20.653	21.885	16.084	22.833	23.625	26.841	27.489	26.274	21.192
Aantal nieuw gepensioneerd die een VAPZ genieten	1.814	2.091	2.788	3.101	3.980	4.284	4.838	5.698	7.143	7.332

Grafiek 31 : Overzicht van het aantal pensioenprestaties per type, 2006-2015

Tabel 21 : Aantal pensioenprestaties per type, 2006-2015

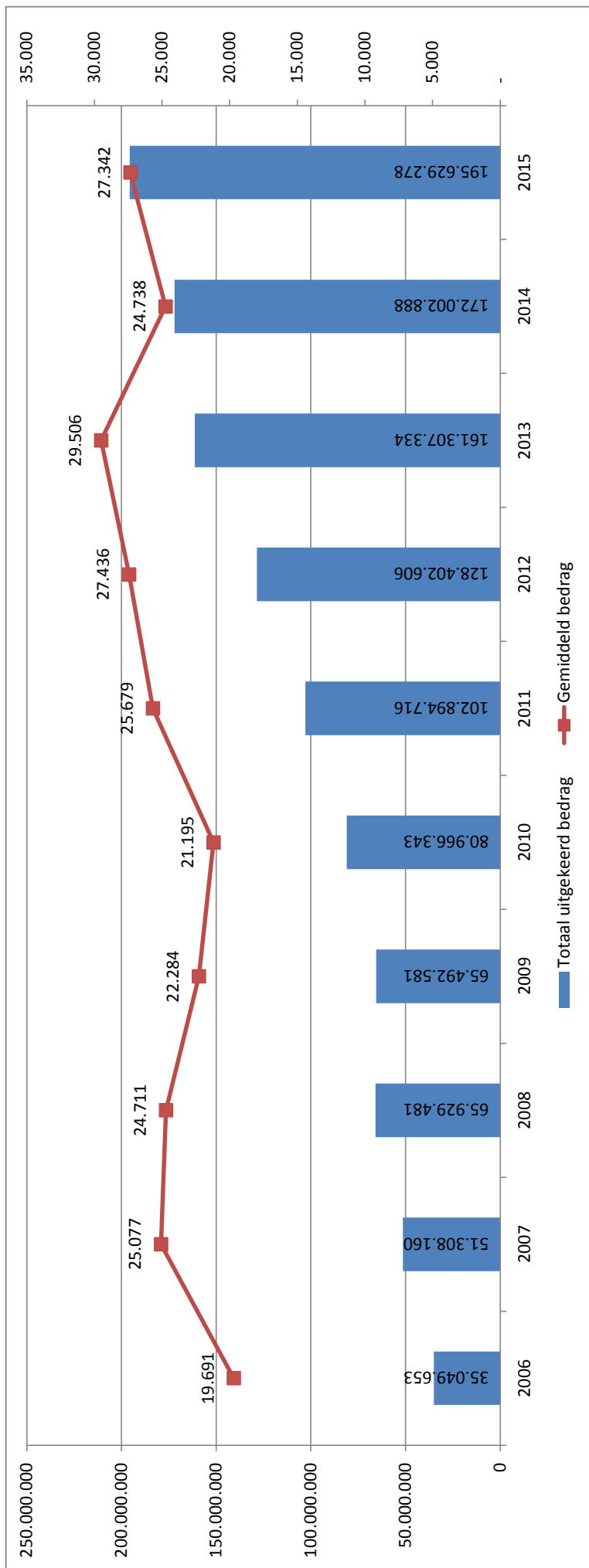
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kapitaal	1.780	2.046	2.668	2.939	3.820	4.007	4.680	5.467	6.953	7.155
Nieuwe rente*	N.A.	N.A.	64	110	114	143	93	134	125	111
Omzetting kapitaal in rente	34	45	56	52	46	134	65	97	65	66
Totaal	1.814	2.091	2.788	3.101	3.980	4.284	4.838	5.698	7.143	7.332

Tabel 22 : Totaal bedrag per type pensioenprestatie, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kapitaal	35.049.653	51.308.160	65.929.481	65.492.581	80.966.343	102.894.716	128.402.606	161.307.334	172.002.888	195.629.278
Nieuwe rente*	N.A.	N.A.	262.119	146.820	389.941	405.536	217.013	360.360	222.469	474.530
Omzetting kapitaal in rente	2.940.748	3.592.079	5.675.293	5.972.965	3.782.936	6.308.550	5.286.771	8.846.544	4.244.793	3.771.187
Totaal	37.990.401	54.900.239	71.866.893	71.612.366	85.139.220	109.608.802	133.906.390	170.514.238	176.470.151	199.874.995

* Voor de jaren 2006 - 2007 zijn er geen cijfers beschikbaar over de nieuwe rente.

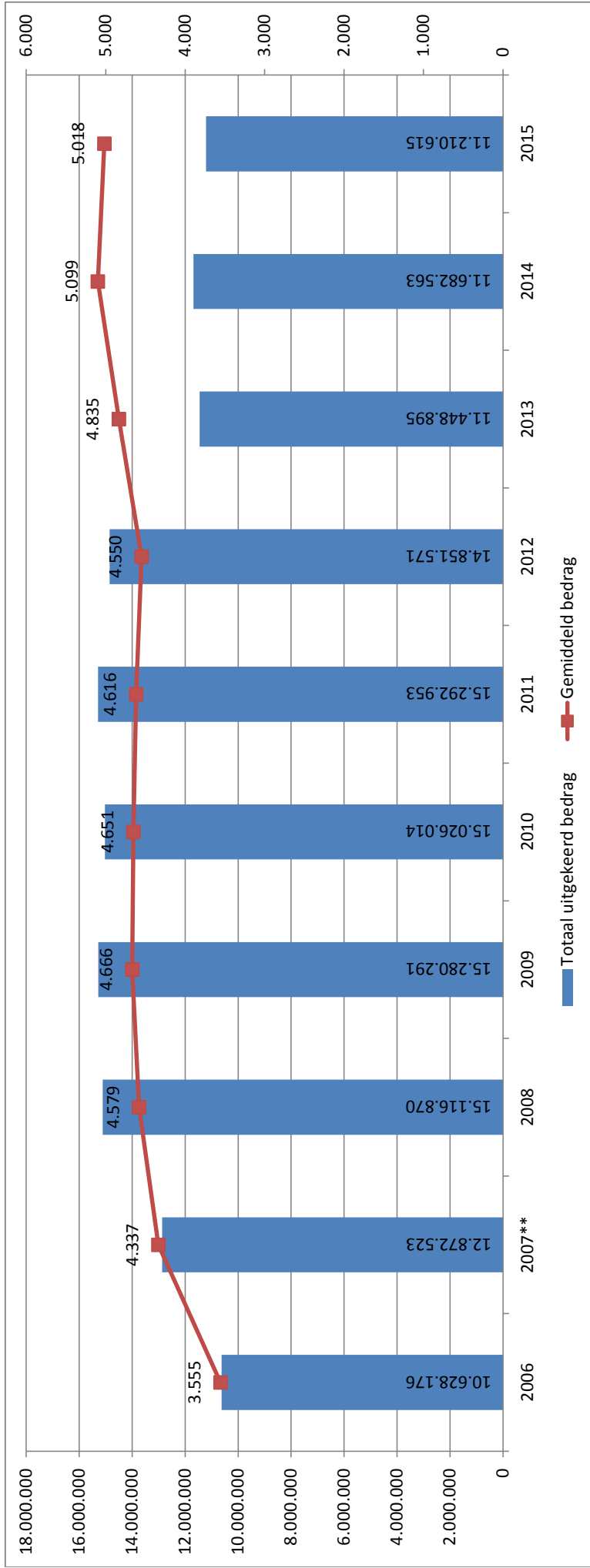
Grafiek 32 : Totaal en gemiddeld bedrag uitgekeerd in de vorm van een kapitaal, 2006-2015

Tabel 23 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties uitgekeerd in de vorm van een kapitaal, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal	1.780	2.046	2.668	2.939	3.820	4.007	4.680	5.467	6.953	7.155
Totaal uitgekeerd bedrag	35.049.653	51.308.160	65.929.481	65.492.581	80.966.343	102.894.716	128.402.606	161.307.334	172.002.888	195.629.278
Gemiddeld bedrag	19.691	25.077	24.711	22.284	21.195	25.679	27.436	29.506	24.738	27.342

Grafiek 33 : Totaal en gemiddeld bedrag uitgekeerd in de vorm van een rente, 2006-2015*

Tabel 24 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties uitgekeerd in de vorm van een rente, 2006-2015

	2006	2007**	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal	2.990	2.968	3.301	3.275	3.231	3.313	3.264	2.368	2.291	2.234
Totaal uitgekeerd bedrag	10.628.176	12.872.523	15.116.870	15.280.291	15.026.014	15.292.953	14.851.571	11.448.895	11.682.563	11.210.615
Gemiddeld bedrag***	3.555	4.337	4.579	4.666	4.651	4.616	4.550	4.835	5.099	5.018

* Zijn uitgesloten, de rentes uit de omzetting van een kapitaal.

** Lineaire interpolatie voor 2007.

*** Het gemiddeld bedrag kan verschillen doordat een rentegenieter die tijdens het jaar overlijdt geen bedrag krijgt voor het hele jaar.

Grafiek 34 : Totaal en gemiddeld bedrag van de nieuwe rentes, 2008-2015*

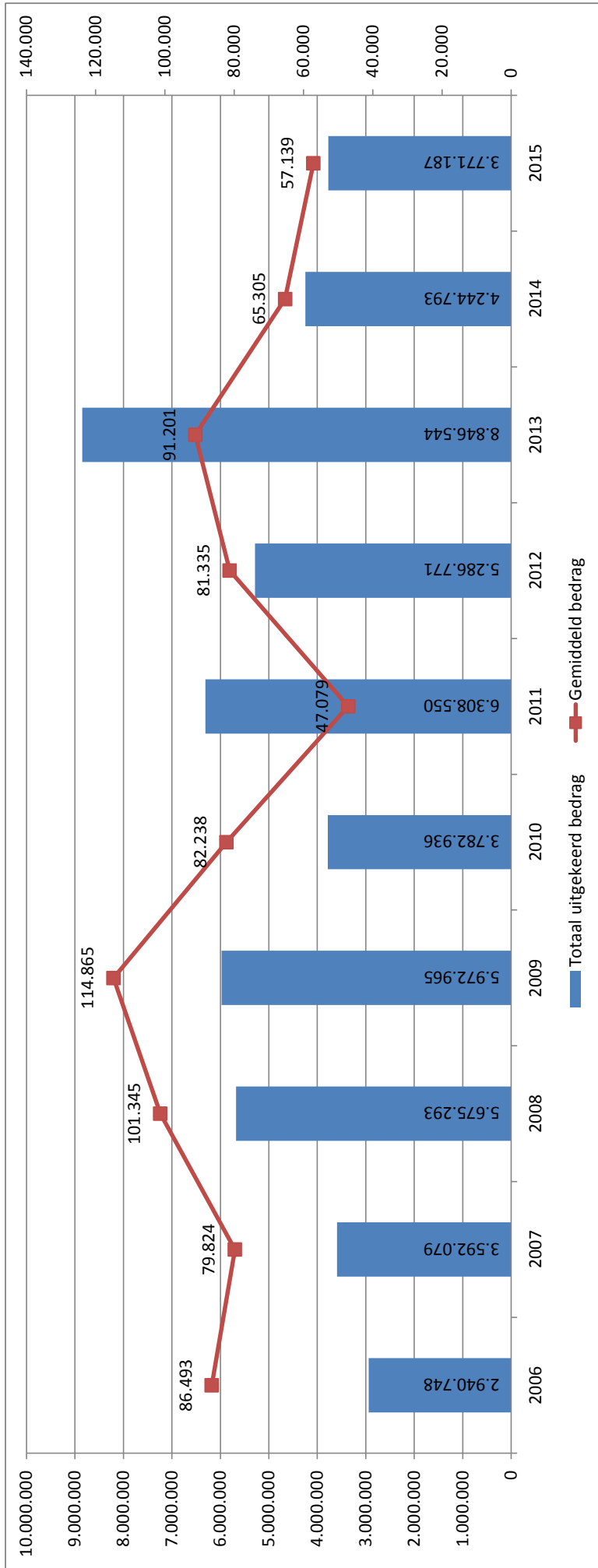

Tabel 25 : Aantal en bedrag van de nieuwe rentes, 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal	64	110	114	143	93	134	125	111
Totaal bedrag	262.119	146.820	389.941	405.536	217.013	360.360	222.469	474.530
Gemiddeld bedrag	4.096	1.335	3.421	2.836	2.333	2.689	1.780	4.275

* Zijn uitgesloten, de rentes uit de omzetting van een kapitaal.

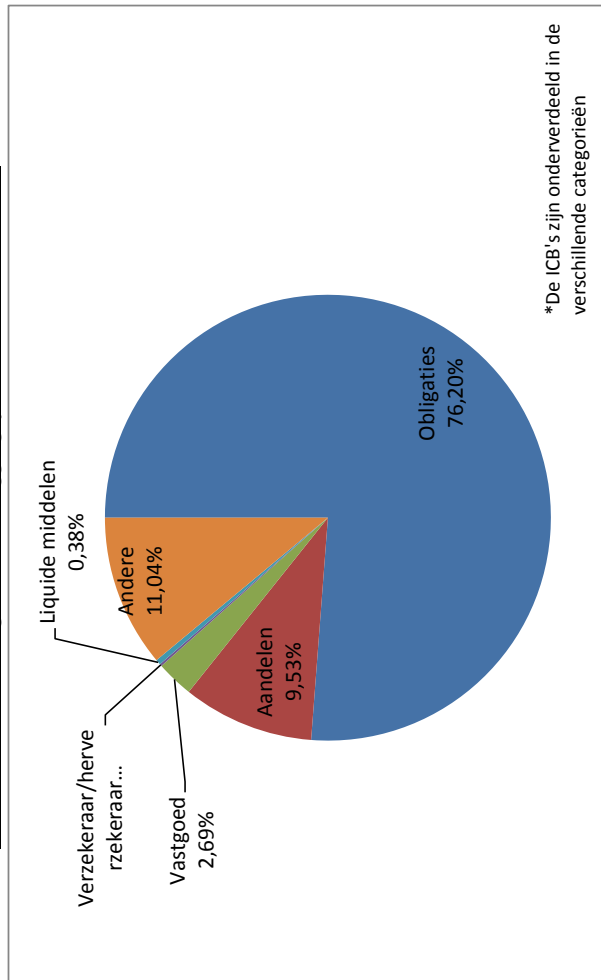
Grafiek 35 : Totaal en gemiddeld bedrag van het kapitaal dat werd omgezet in rente, 2006-2015

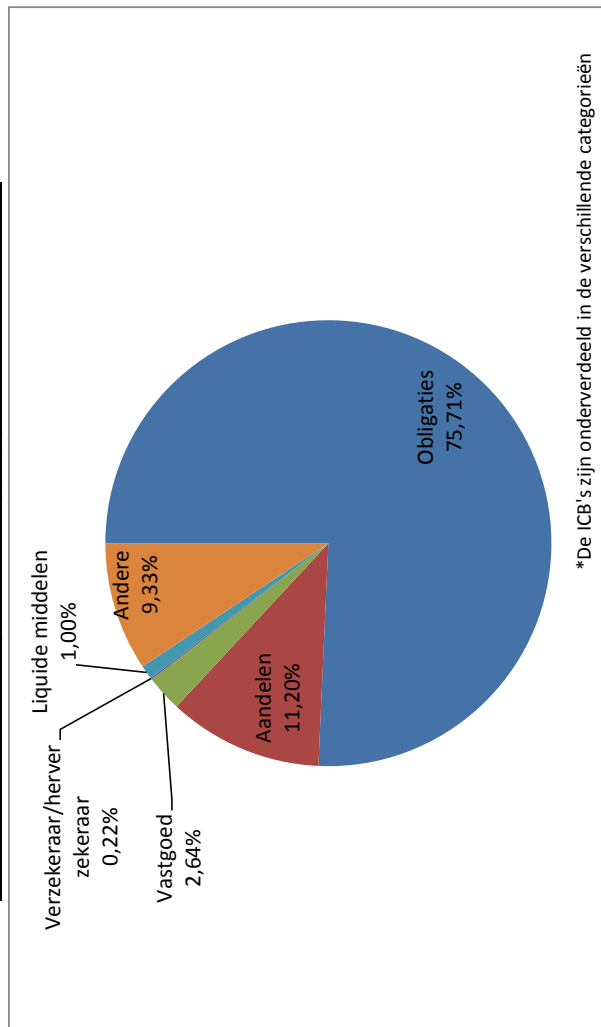
Tabel 26 : Aantal en bedrag van de pensioenprestaties in kapitaal die zijn omgezet in rente, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal	34	45	56	52	46	134	65	97	65	66
Totaal uitgekeerd bedrag	2.940.748	3.592.079	5.675.293	5.972.965	3.782.936	6.308.550	5.286.771	8.846.544	4.244.793	3.771.187
Gemiddeld bedrag	86.493	79.824	101.345	114.865	82.238	47.079	81.335	91.201	65.305	57.139

Grafiek 36 : Verdeling van de beleggingsportefeuille voor 2015*

Grafiek 36 bis : Verdeling van de beleggingsportefeuille voor 2014*

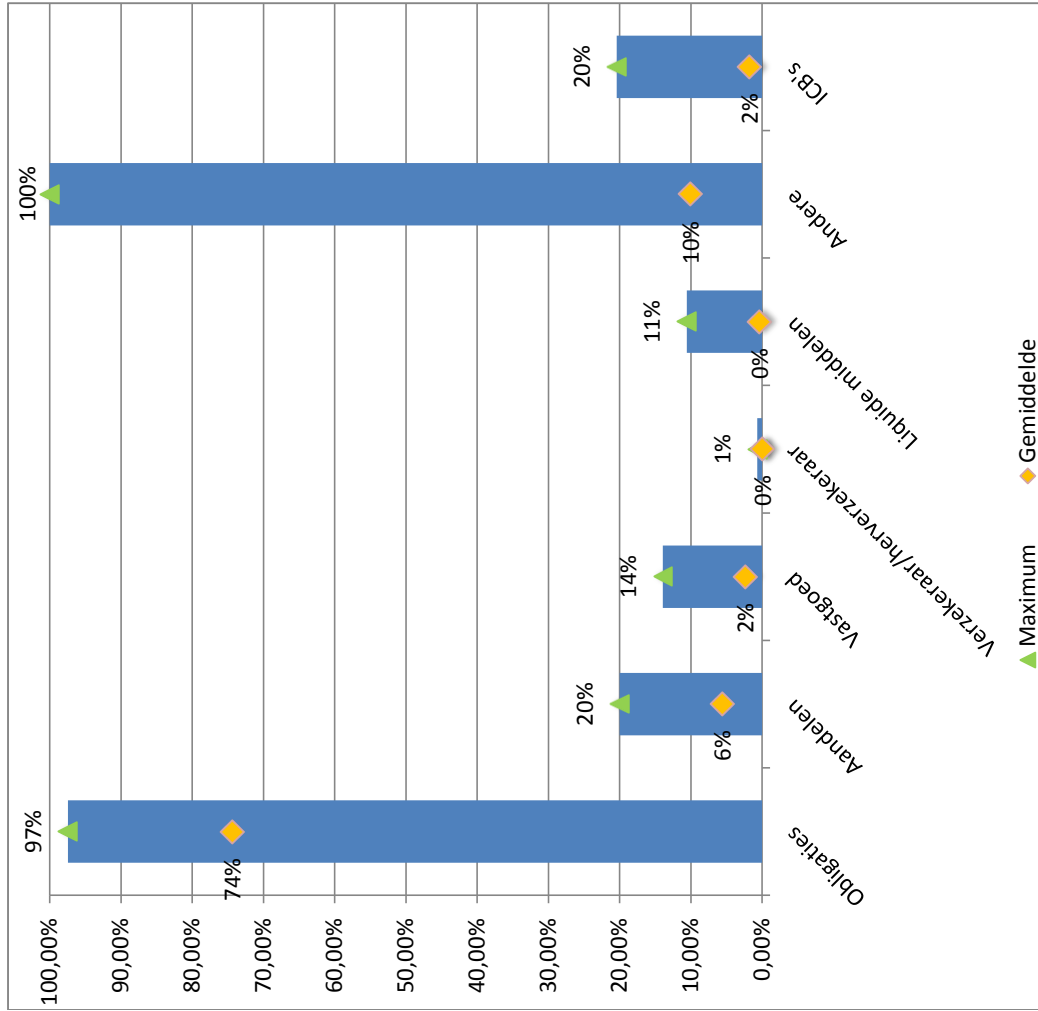
Tabel 27 : Bedrag van de beleggingsportefeuille, 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obligaties	1.773.028.933	2.289.301.760	2.893.765.725	3.407.763.389	3.794.700.235	4.036.377.255	4.792.623.108	5.258.689.798
Aandelen	206.255.116	199.845.756	210.932.168	220.685.380	212.311.624	270.659.425	285.702.825	336.726.821
Vastgoed	68.262.650	62.504.783	67.220.228	57.109.597	86.839.284	98.174.322	102.810.384	119.909.621
Verzekeraar/herverzekeraar	15.782.326	8.889.412	8.211.928	8.092.712	10.308.362	7.349.232	6.708.553	11.005.205
Liquide middelen	-	-	-	-	-	-	-	-
Andere	465.083.115	327.994.921	263.858.897	352.935.575	373.442.067	529.189.054	590.099.251	740.884.915
ICB's	972.663.932	1.140.659.654	1.032.756.572	1.057.787.171	1.175.159.324	1.157.912.610	1.071.228.621	901.591.768
Totaal	3.501.076.072	4.029.196.286	4.476.745.518	5.104.373.824	5.652.760.896	6.099.661.897	6.849.172.741	7.368.808.128

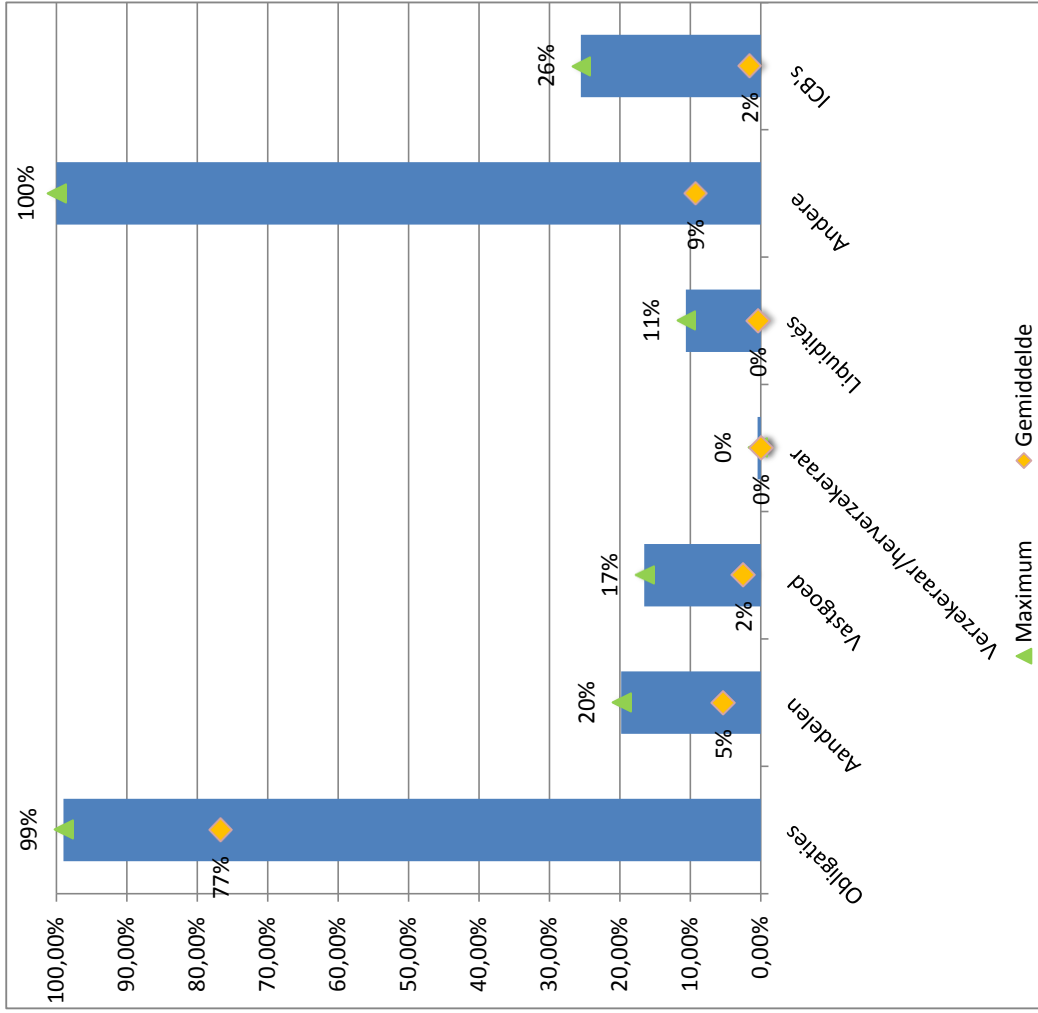
Tabel 28 : Verdeling van de beleggingsportefeuille, 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obligaties	51%	57%	65%	67%	67%	66%	70%	71%
Aandelen	6%	5%	5%	4%	4%	4%	4%	5%
Vastgoed	2%	2%	2%	1%	2%	2%	2%	2%
Verzekeraar/herverzekeraar	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Liquide middelen	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Andere	13%	8%	6%	7%	7%	9%	9%	10%
ICB's	28%	28%	23%	21%	21%	19%	16%	12%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

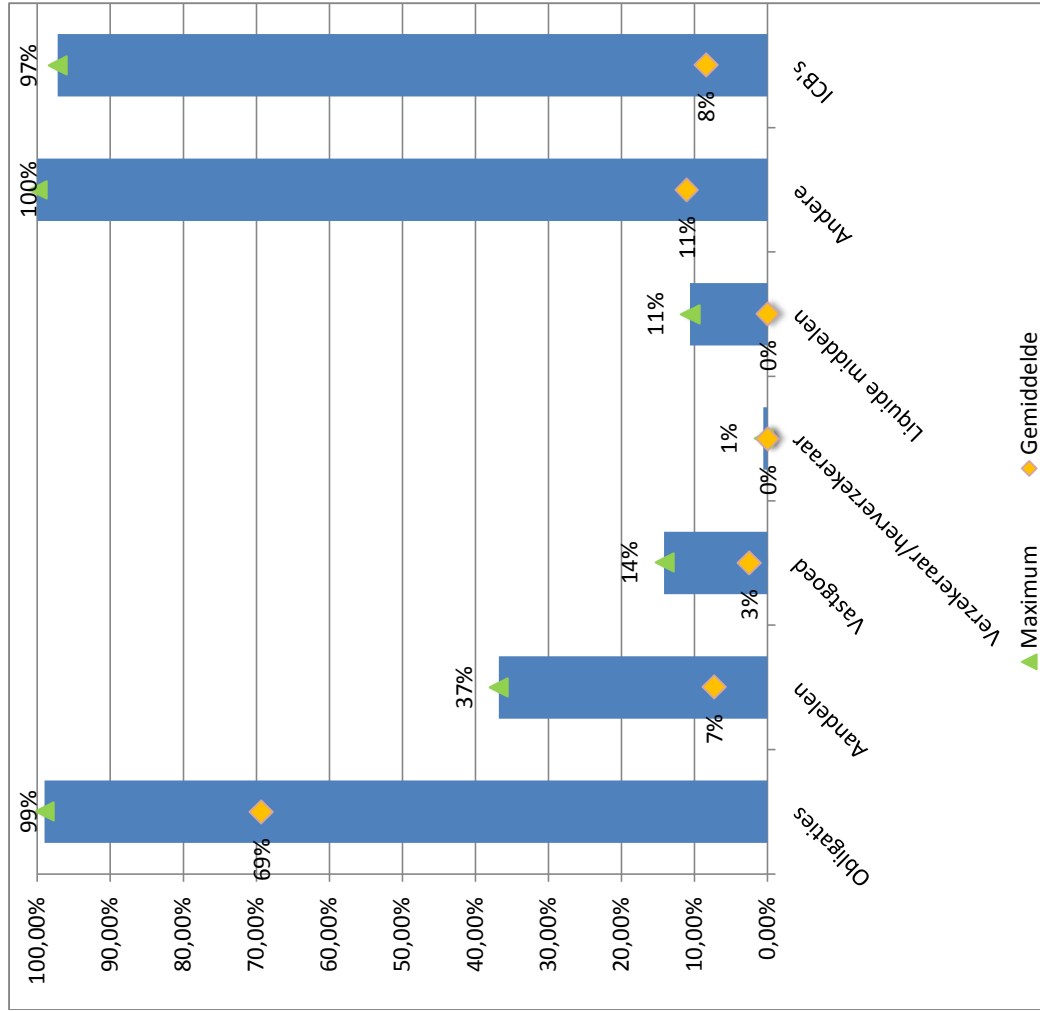
Grafiek 37 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2015

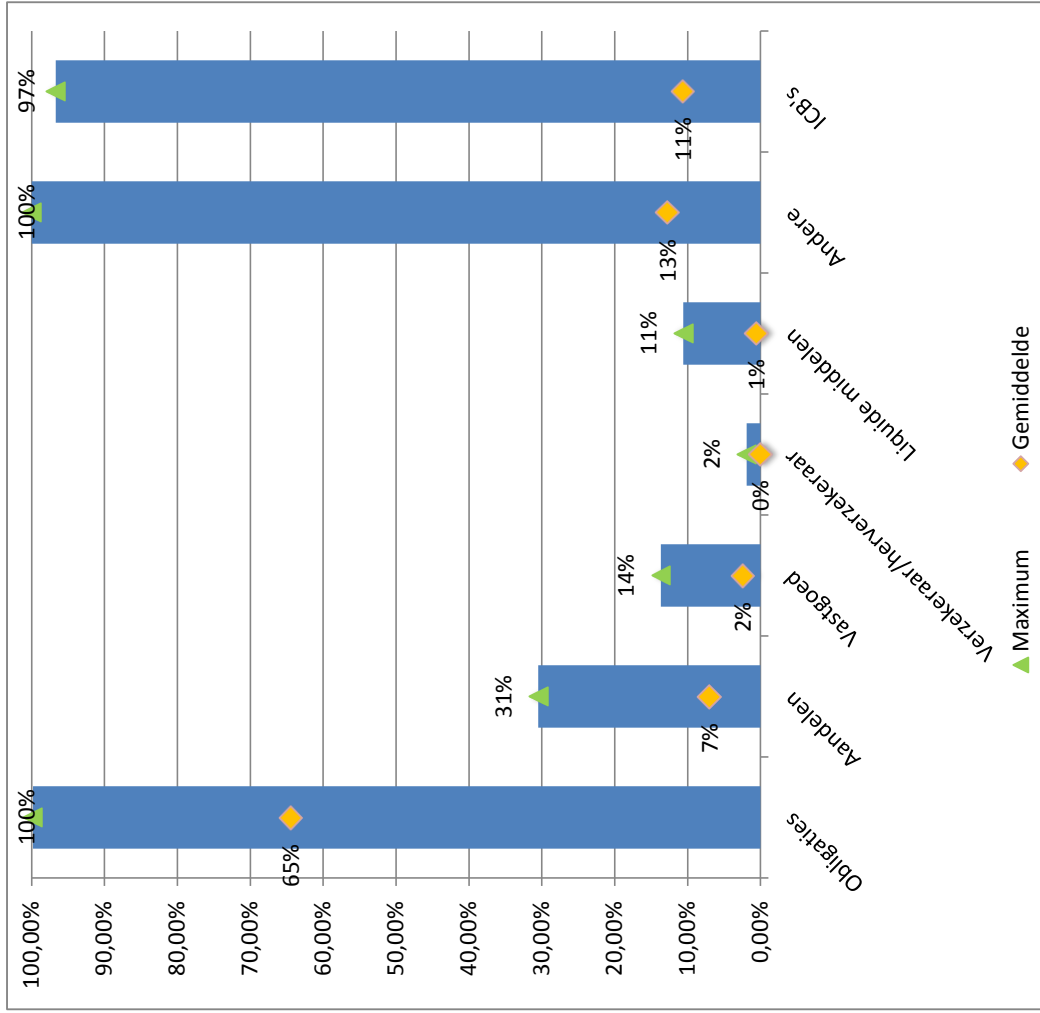
Grafiek 38 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2014

Grafiek 39 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2013

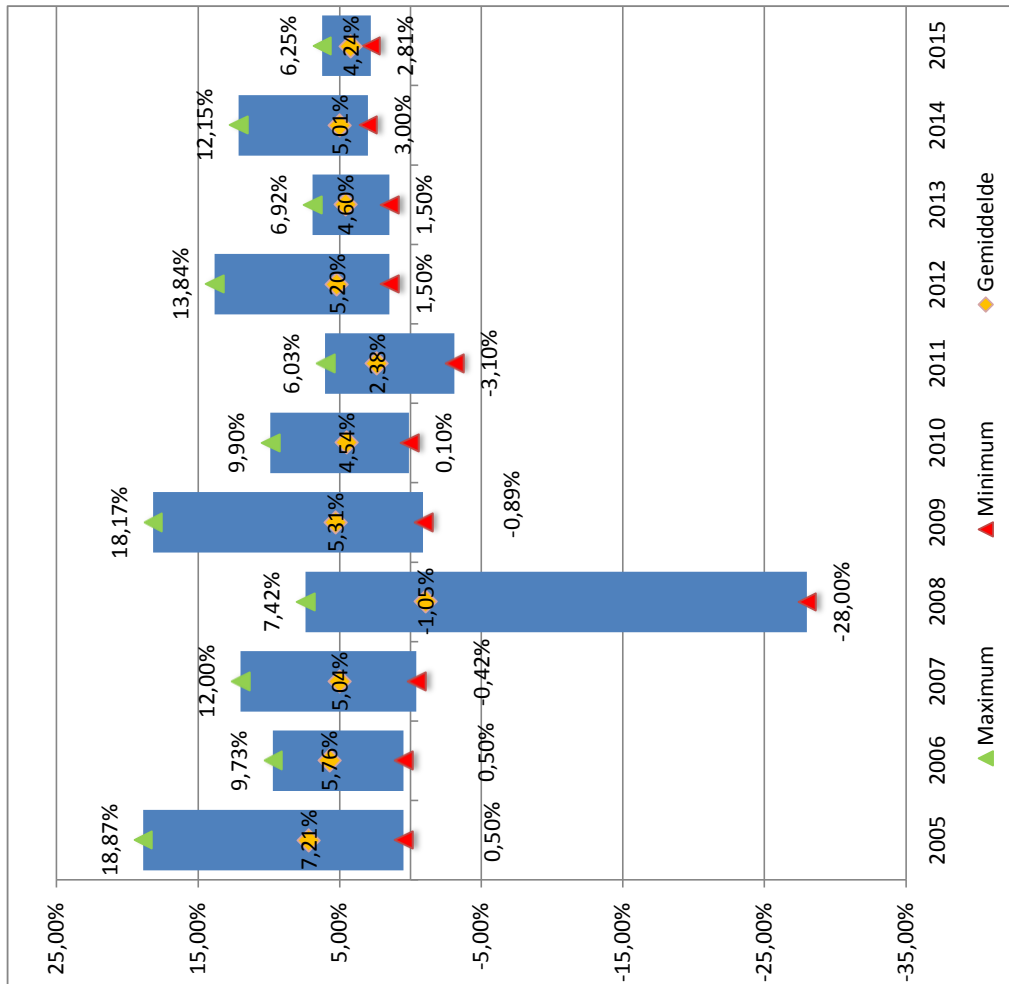

Grafiek 40 : Verdeling van de beleggingsportefeuilles, maxima en gemiddelde, 2012

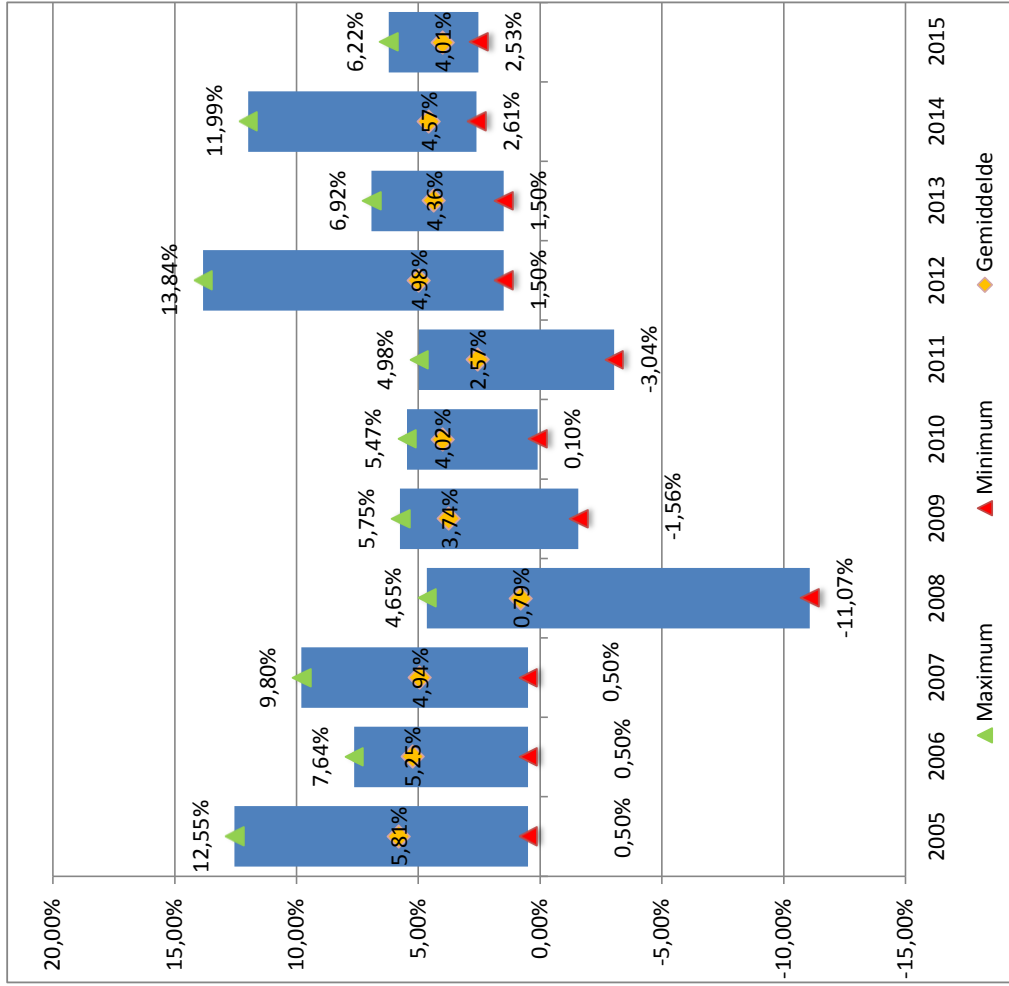
Het verschil met het vorig rapport is te wijten aan de aanmaak van een specifieke categorie "Liquide middelen" tevoren vermeld in "Andere".

Grafiek 41 : Maxima, minima en gemiddelde van het bruto jaarlijks rendement, 2005-2015*

*niet gewogen gemiddelden

Grafiek 42 : Maxima, minima en gemiddelde van het netto jaarlijks rendement, 2005-2015*

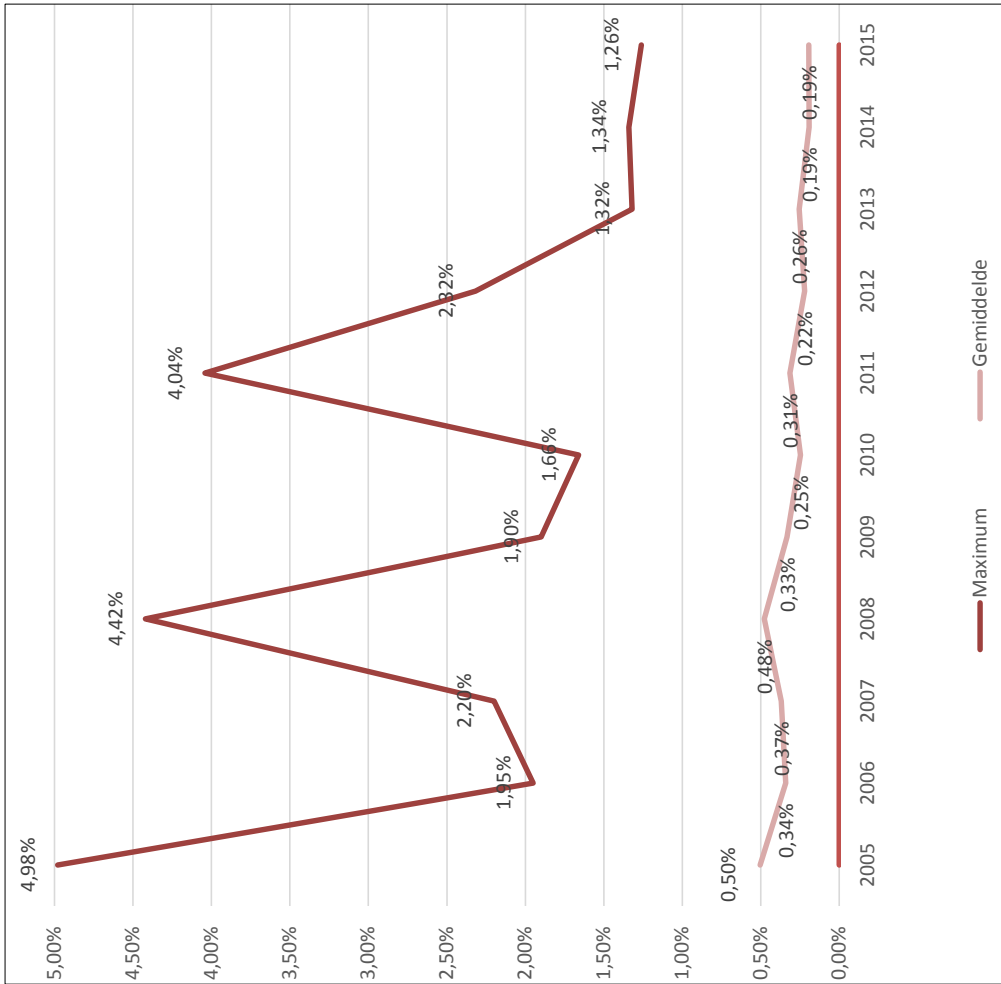
Grafiek 43 : Verdeling van de rendementen, 2014-2015

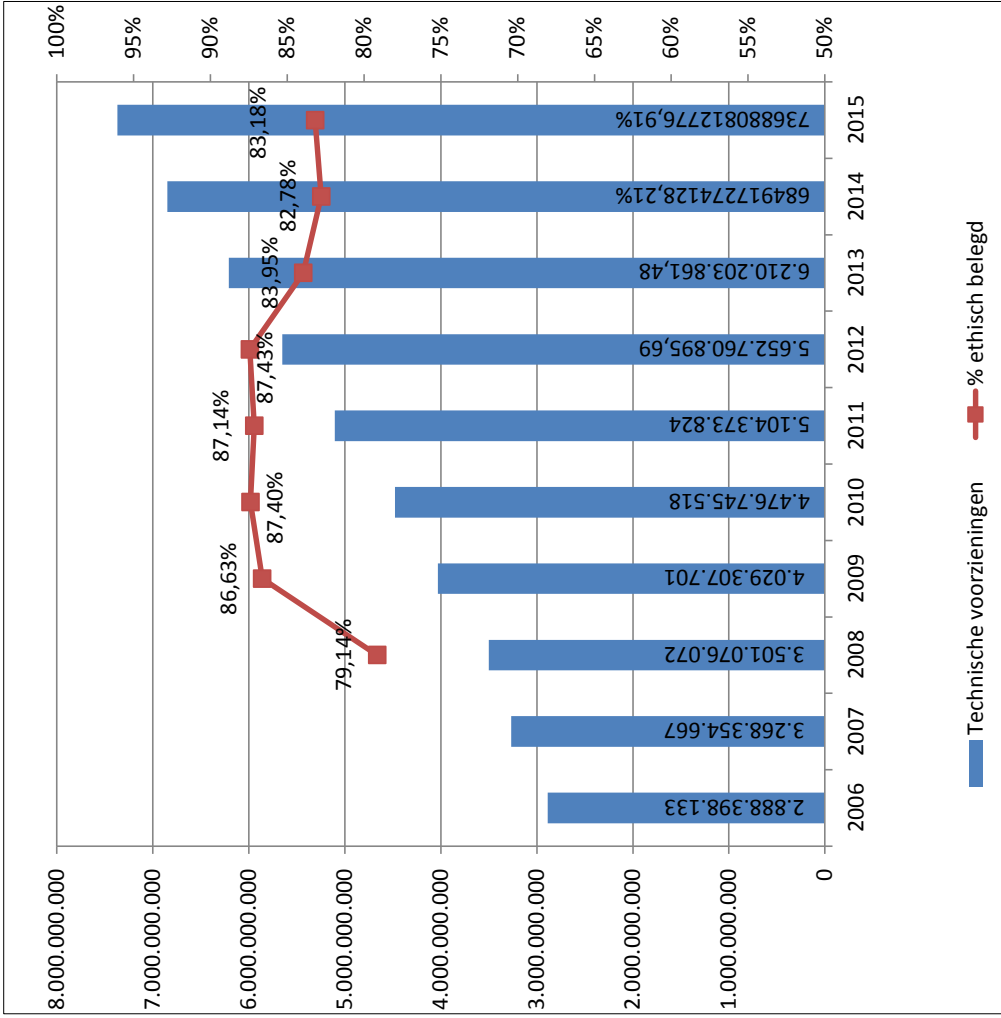
Tabel 29 : Verdeling van de rendementen, 2014-2015

in functie van aantal providers	2014	2015
20%	3,37%	3,38%
40%	3,93%	3,70%
60%	4,10%	4,07%
80%	5,22%	4,54%
100%	11,99%	6,22%

Grafiek 44 : Overzicht verschil tussen bruto en netto jaarlijks rendement, 2005-2015

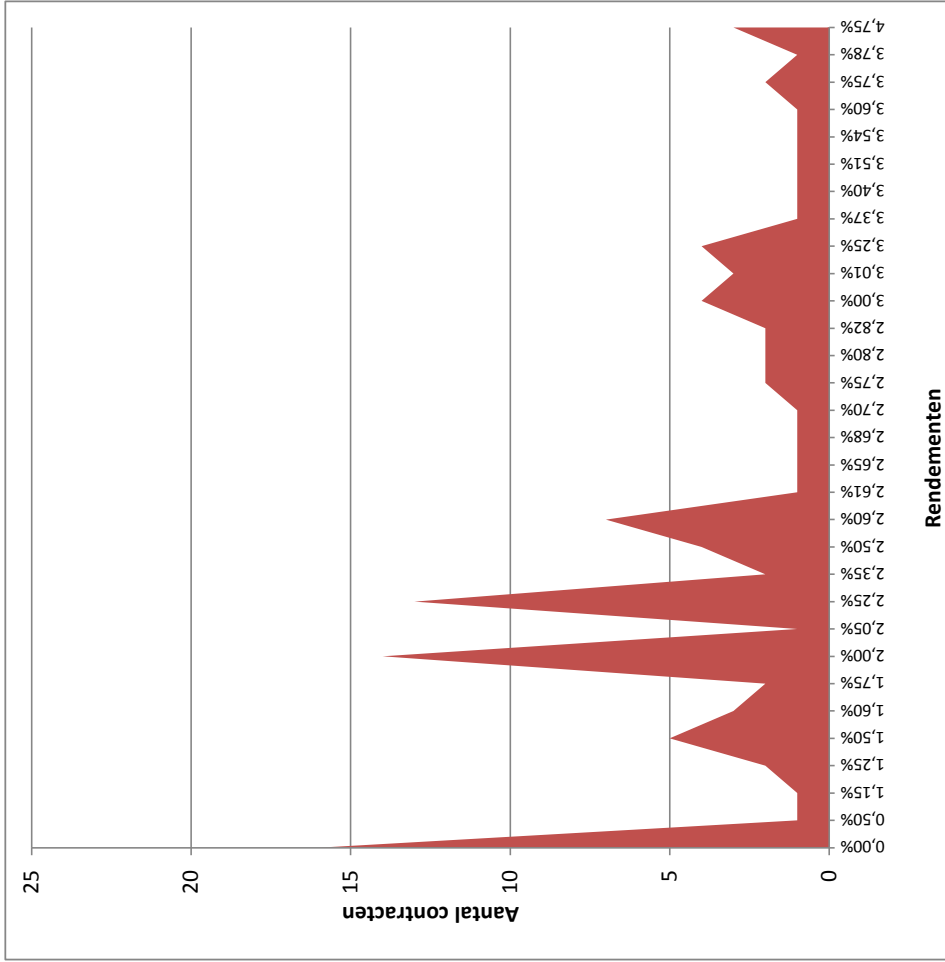

Grafiek 45 : Percentage van de technische voorzieningen waarbij rekening gehouden wordt met ethische aspecten, 2006-2015*

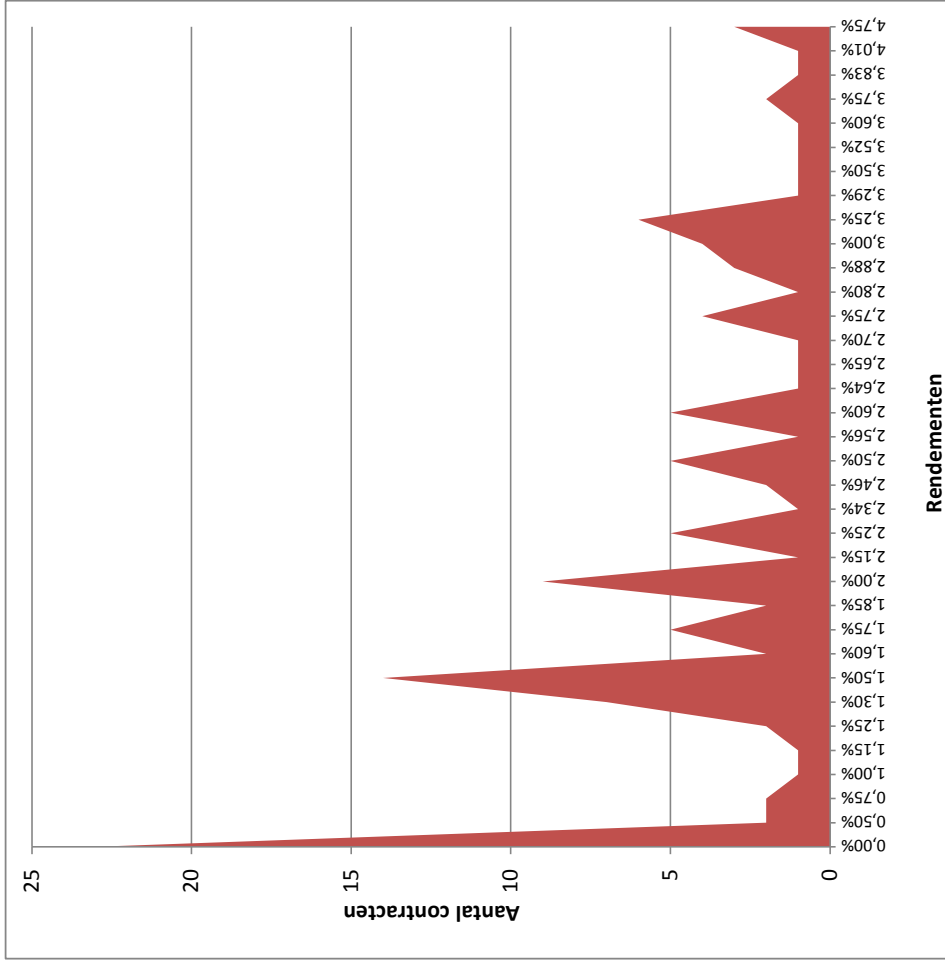

* Dit percentage is louter indicatief aangezien de instellingen wel gevraagd is of zij rekening houden met ethische aspecten maar niet in welke mate.

Grafiek 46 : Verdeling van het gewaarborgde rendement, 2014*

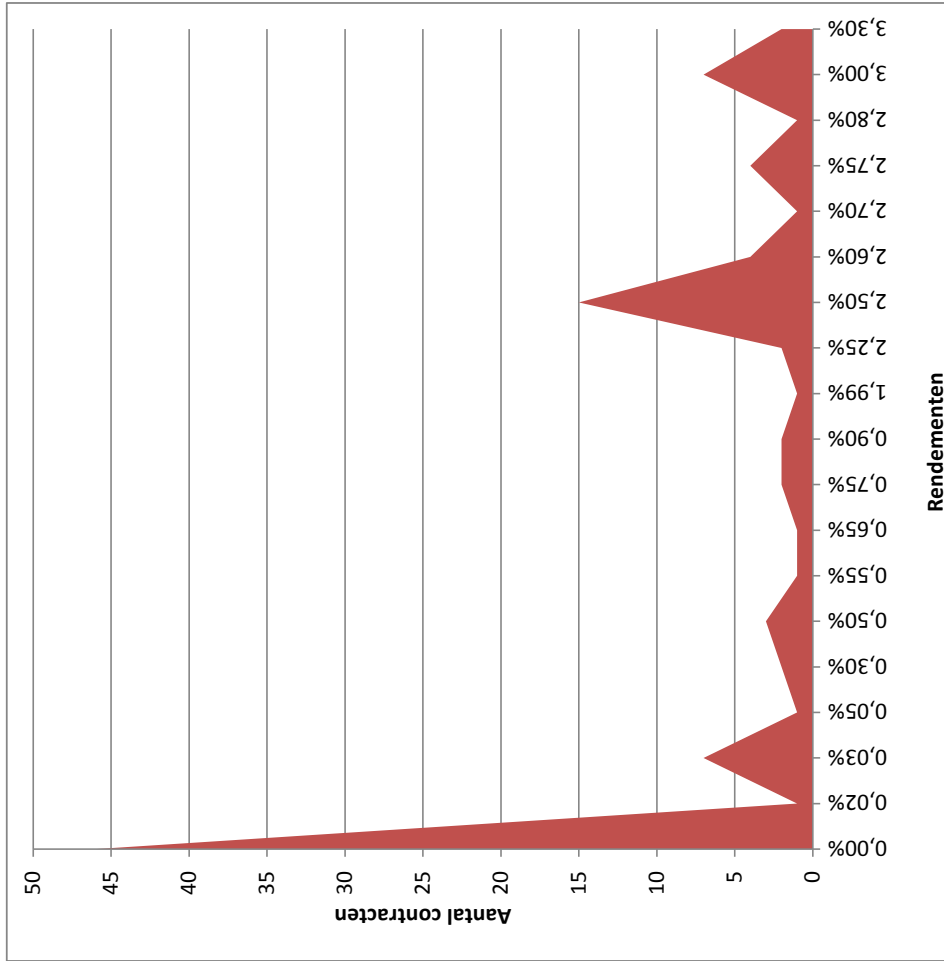

Graphique 47 : Répartition du rendement garanti, 2015*

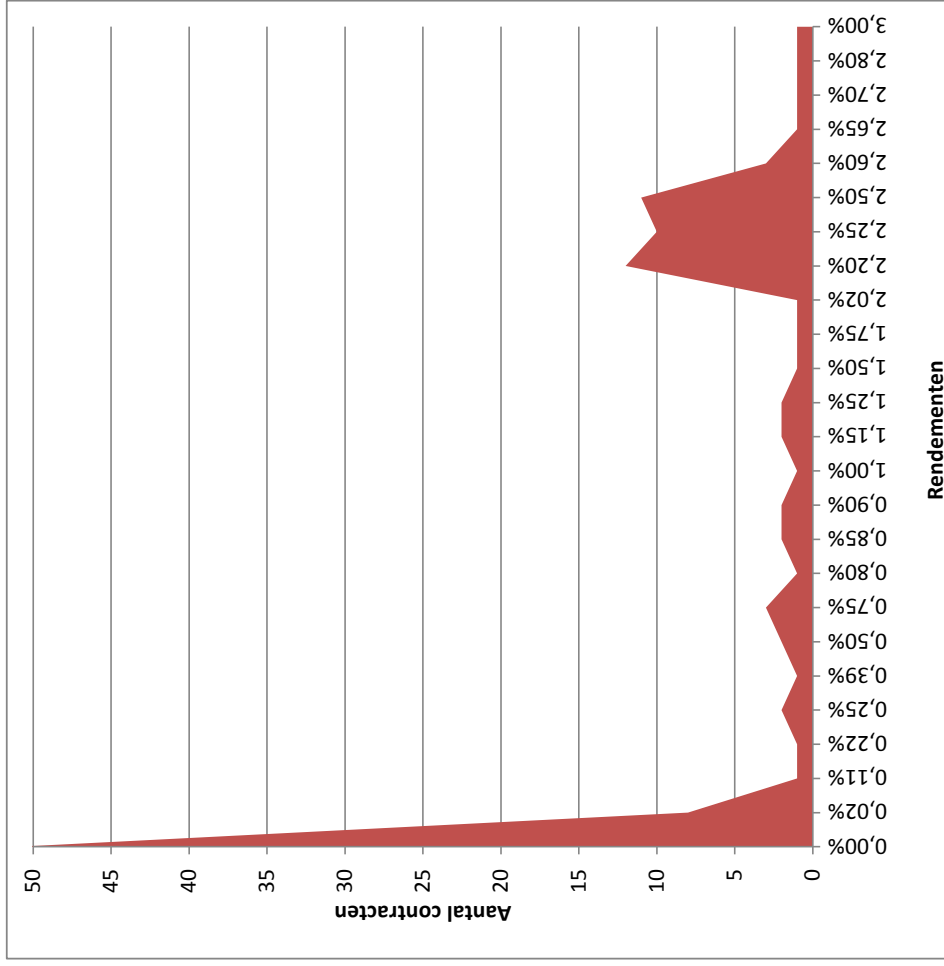
*Verdeling per contracten

Grafiek 48 : Verdeling van de winstdeelneming, 2014*

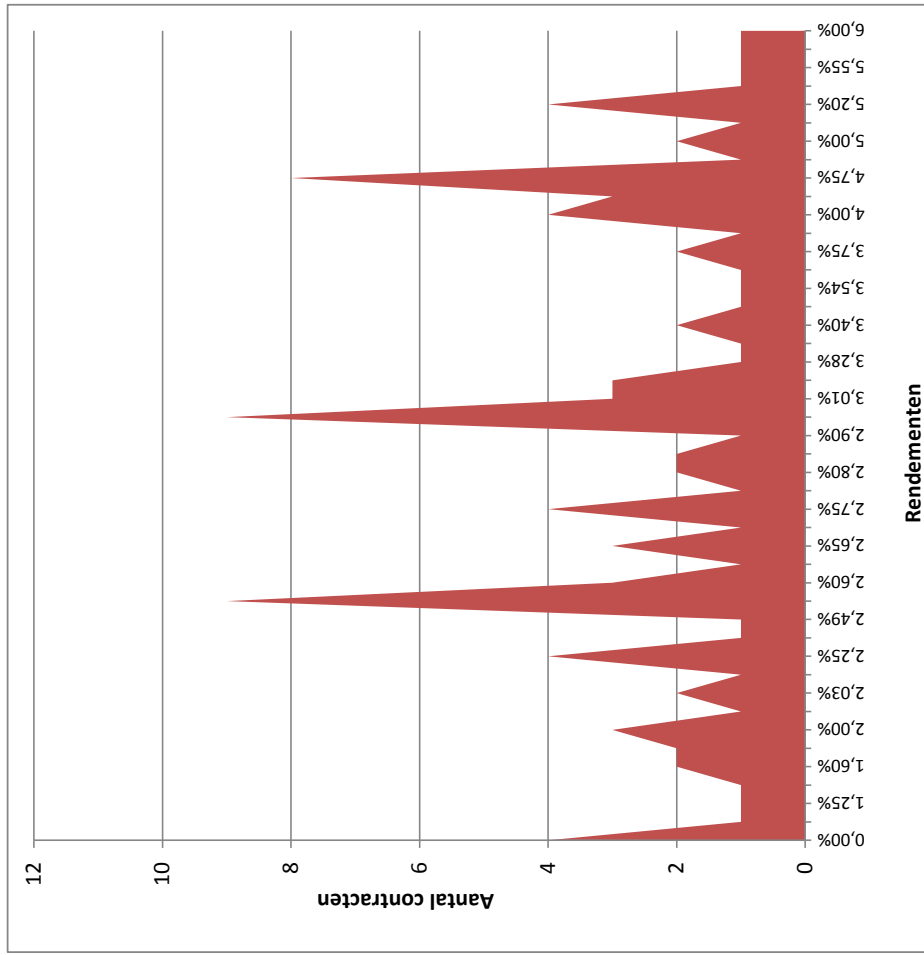

*Verdeling per contracten

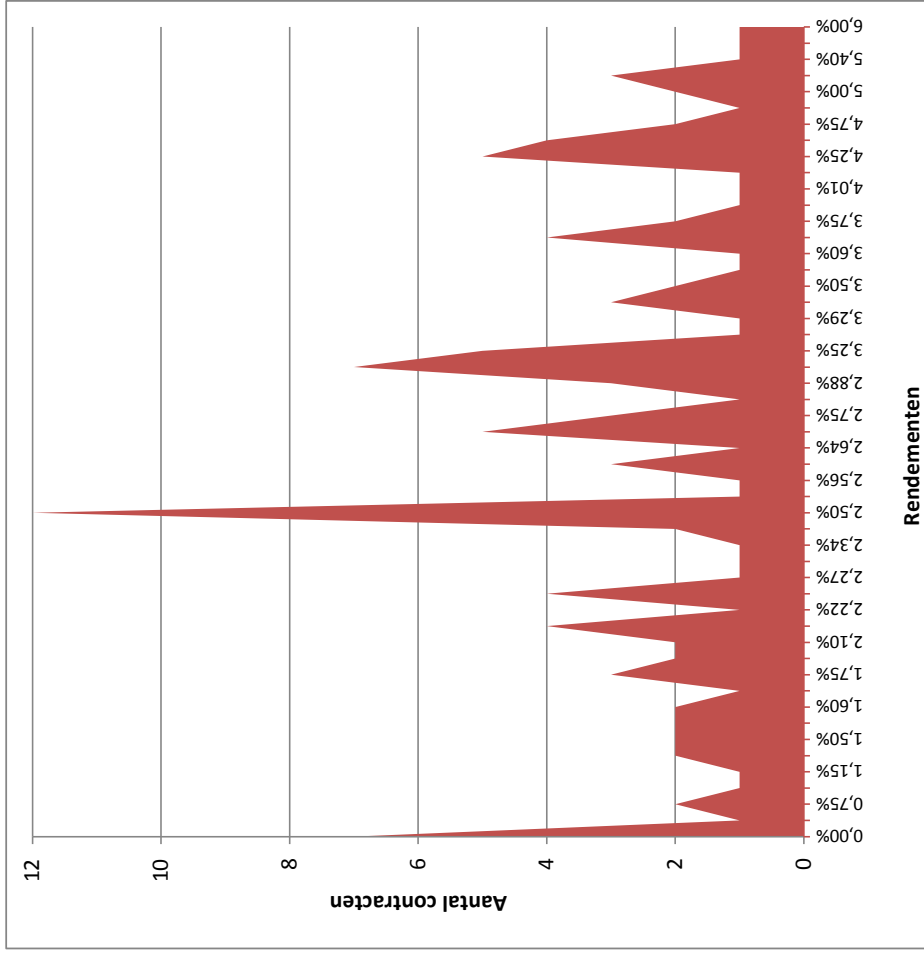
Grafiek 49 : Verdeling van de winstdeelneming, 2015*

Grafiek 50 : Verdeling van het totaal rendement, 2014*

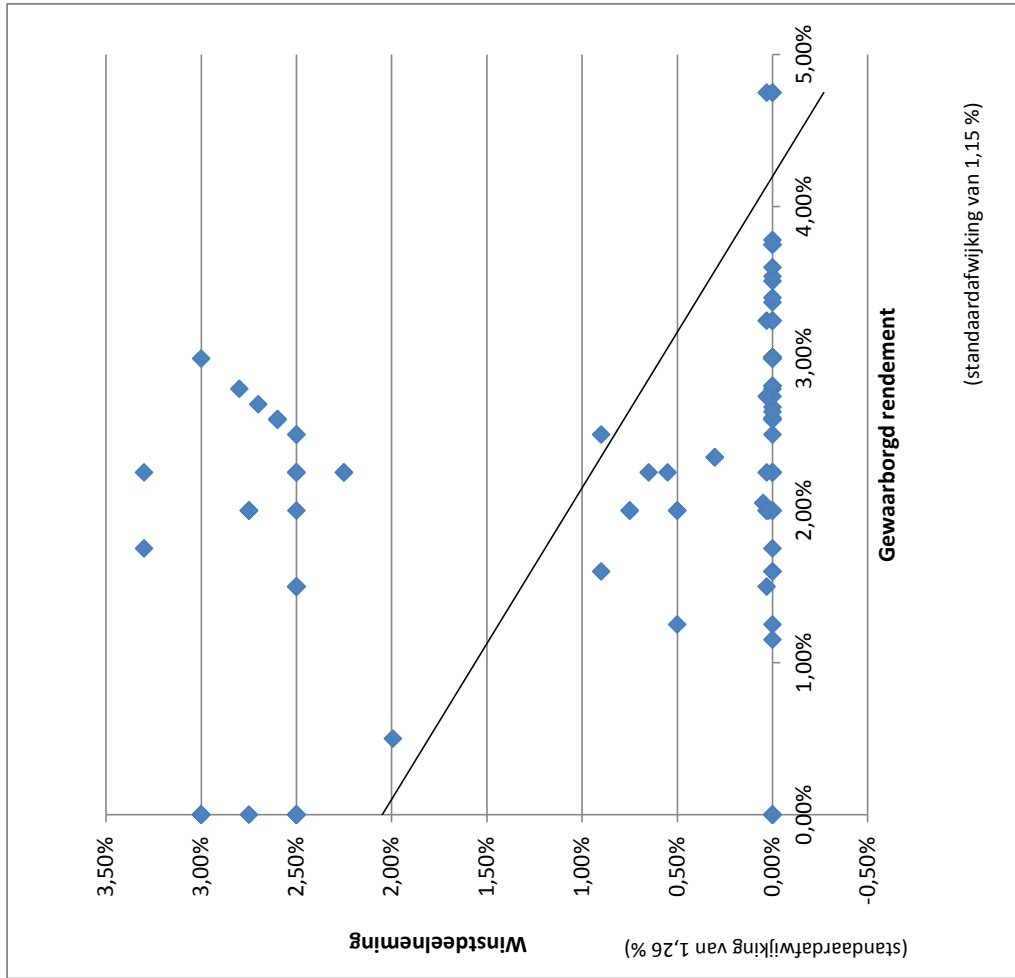

Grafiek 51 : Verdeling van het totaal rendement, 2015*

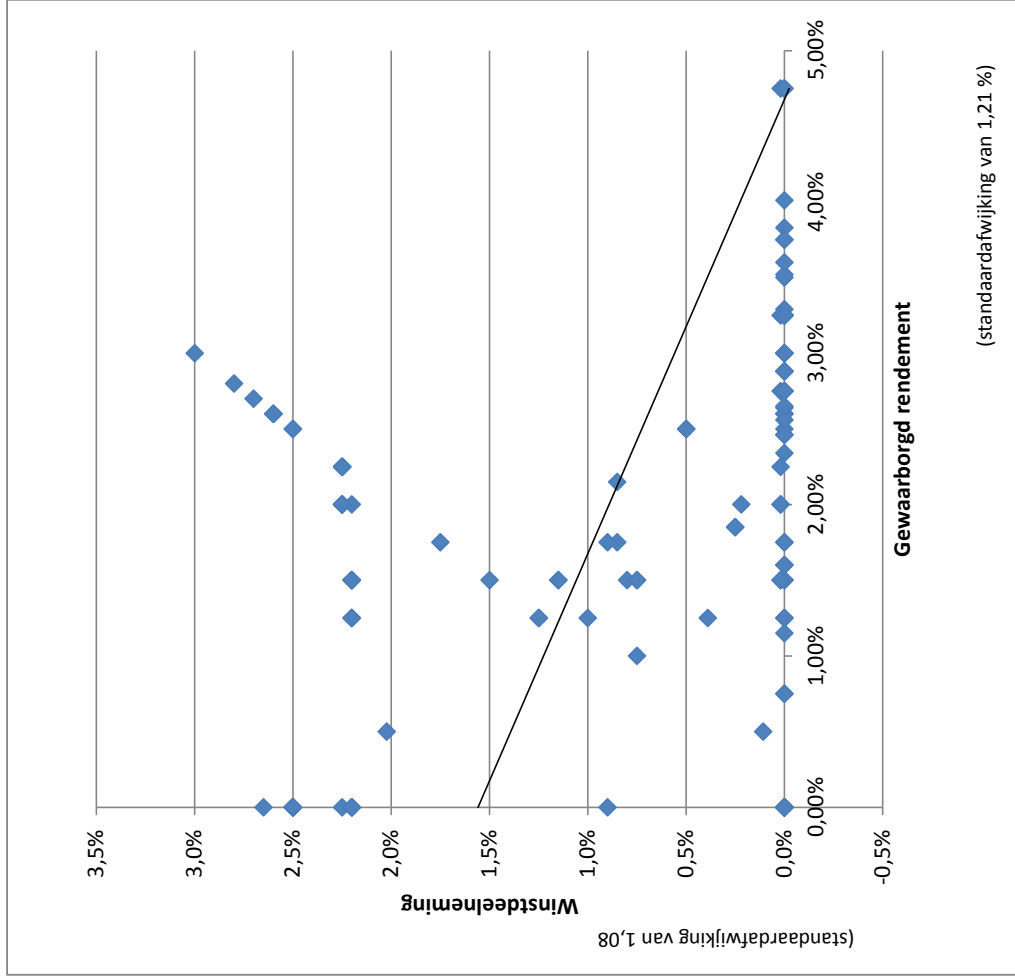

*Verdeling per contracten

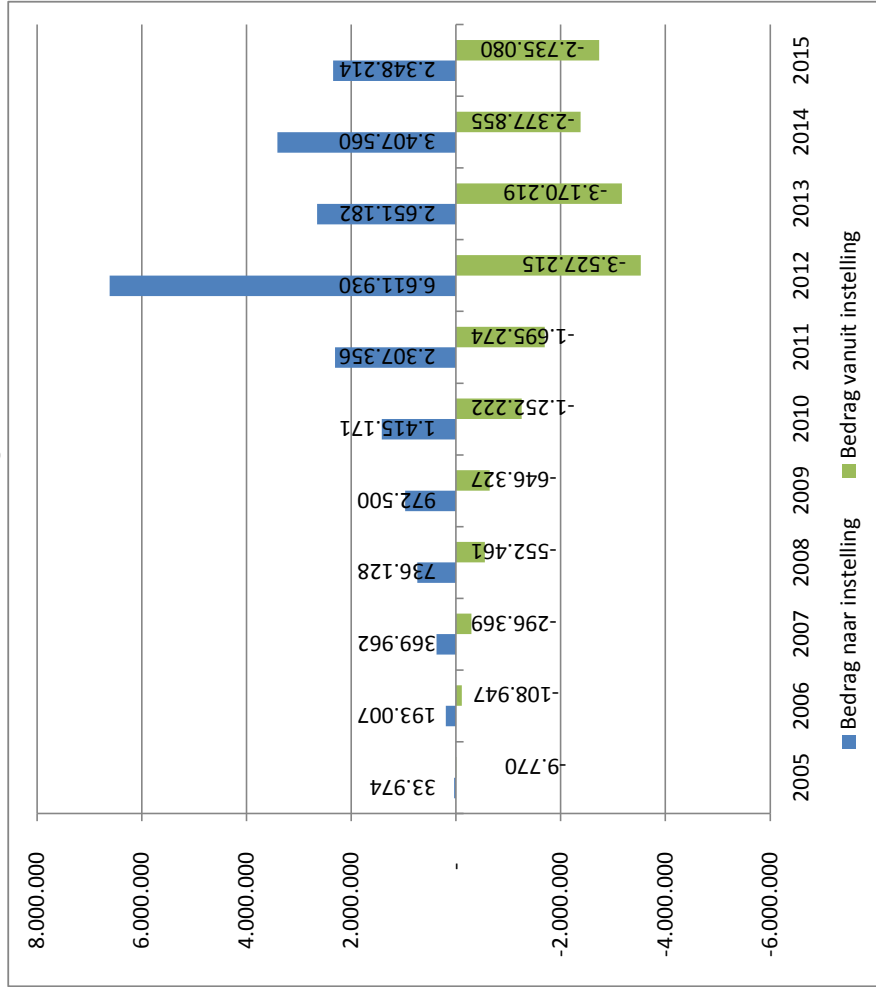
Grafiek 52 : Correlatie tussen het gewaarborgde rendement en de winstdeelneming, 2014

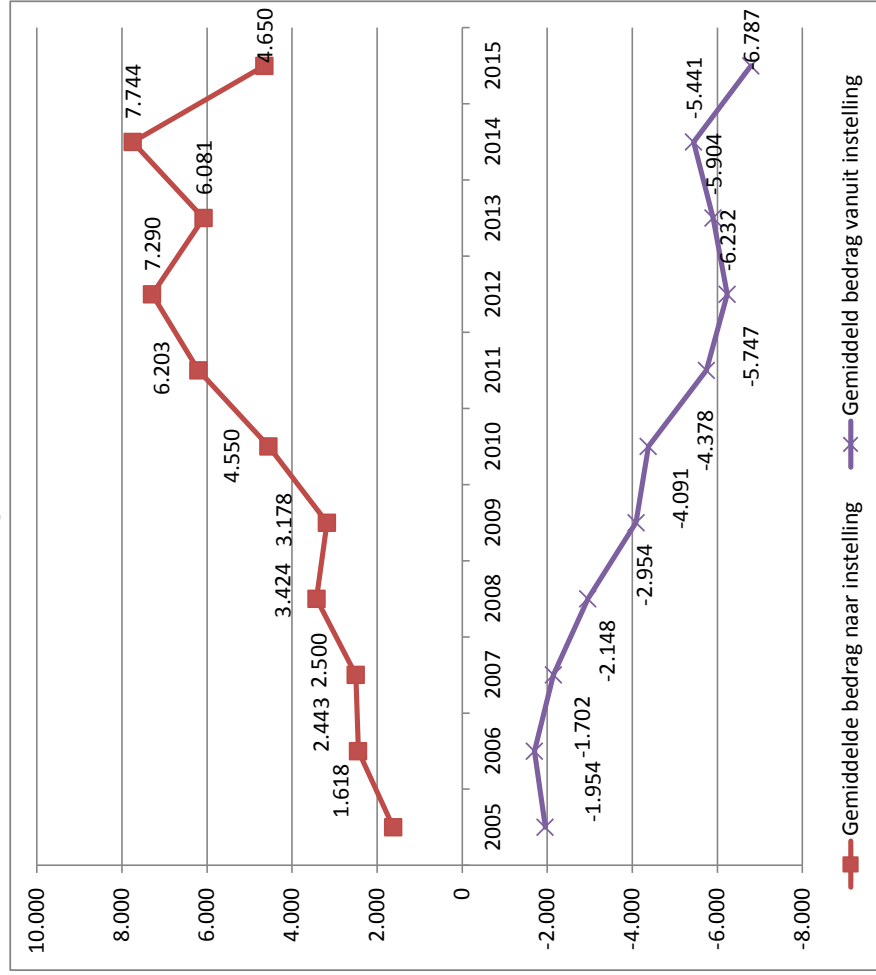
Grafiek 53 : Correlatie tussen het gewaarborgde rendement en de winstdeelneming, 2015

Grafiek 54 : Totaal bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

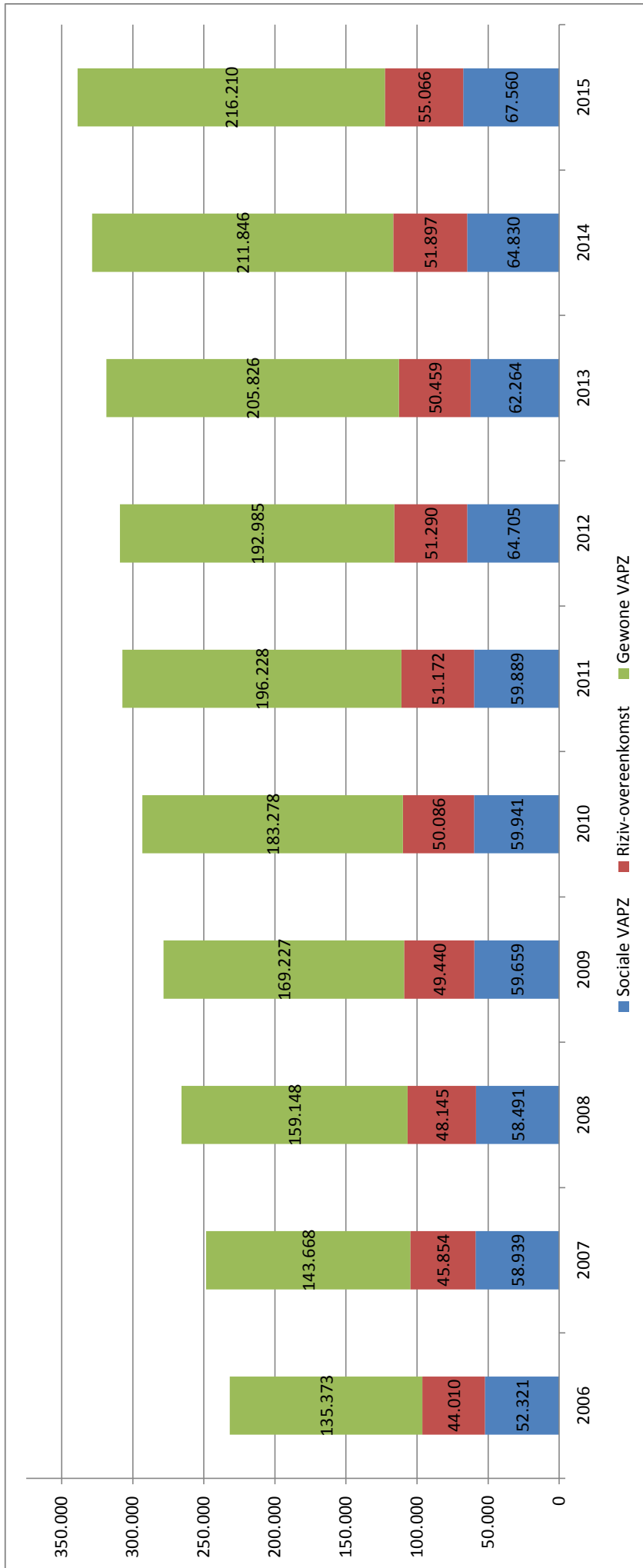
Grafiek 55 : Gemiddelde bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

Tabel 30 : Bedrag van de overdrachten van en naar de verschillende instellingen, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bedrag naar instelling	33.974	193.007	369.962	736.128	972.500	1.415.171	2.307.356	6.611.930	2.651.182	3.407.560	2.348.214
Bedrag vanuit instelling	-9.770	-108.947	-296.369	-552.461	-646.327	-1.252.222	-1.695.274	-3.527.215	-3.170.219	-2.377.855	-2.735.080
Gemiddelde bedrag naar instelling	1.618	2.443	2.500	3.424	3.178	4.550	6.203	7.290	6.081	7.744	4.650
Gemiddeld bedrag vanuit instelling	-1.954	-1.702	-2.148	-2.954	-4.091	-4.378	-5.747	-6.232	-5.904	-5.441	-6.787

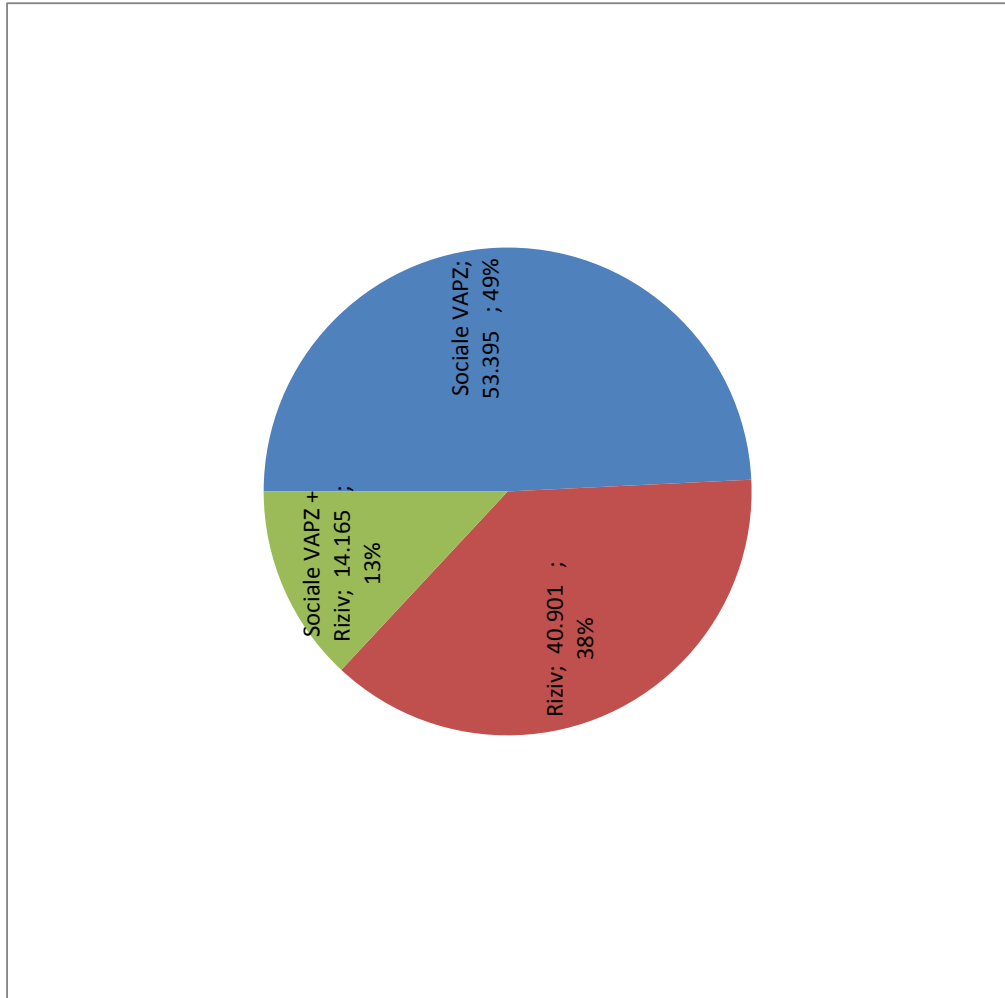
Grafiek 56 : Aantal overeenkomsten per type overeenkomst, 2006-2015

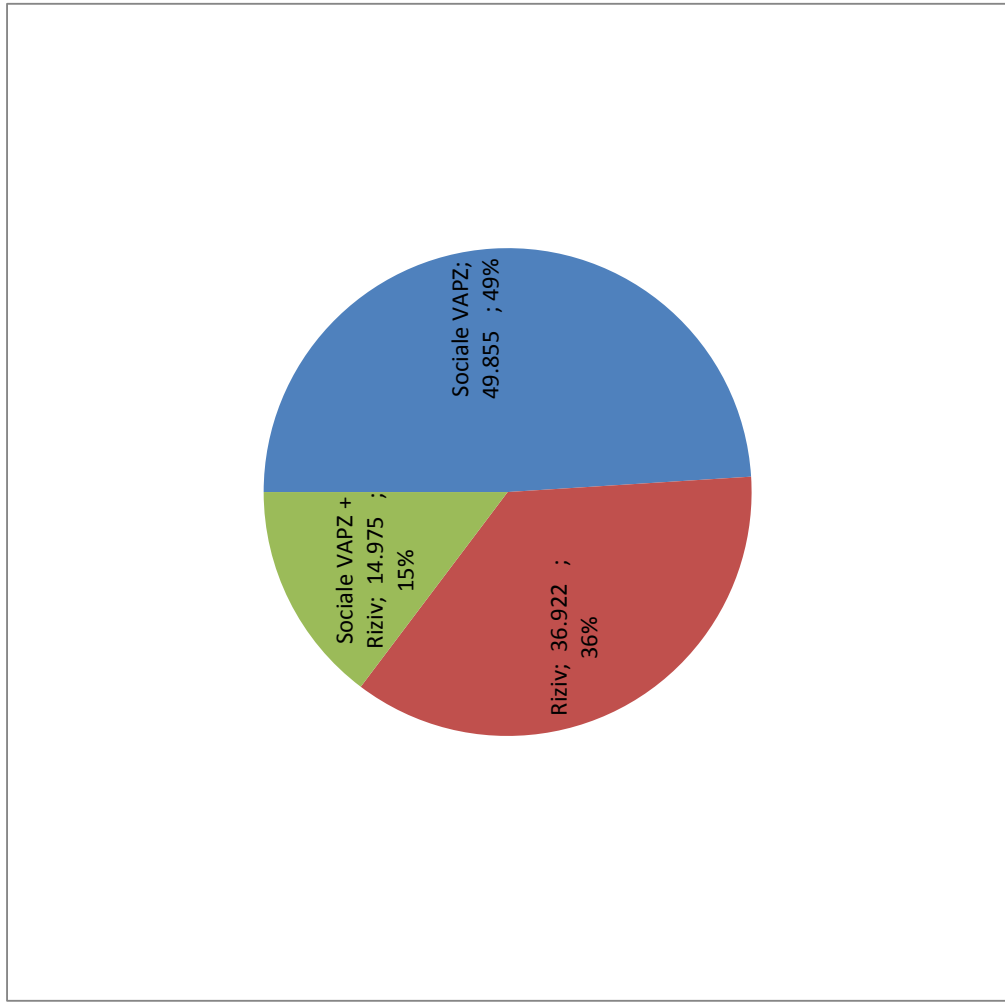
Tabel 31 : Aantal overeenkomsten per type overeenkomst, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sociale VAPZ	52.321	58.939	58.491	59.659	59.941	59.889	64.705	62.264	64.830	67.560
Riziv-overeenkomst	44.010	45.854	48.145	49.440	50.086	51.172	51.290	50.459	51.897	55.066
Totaal	96.331	104.793	106.636	109.099	110.027	111.061	115.995	112.723	116.727	122.626
Aantal actieve aangeslotenen	231.704	248.461	265.784	278.326	293.305	307.289	308.980	318.549	328.573	338.836
Totaal / Aantal actieve aangeslotenen	42%	42%	40%	39%	38%	36%	38%	35%	36%	36%

Grafiek 57 : Verdeling sociale aangeslotenen in functie van het type sociale overeenkomst, 2015

Grafiek 58 : Verdeling sociale aangeslotenen in functie van het type sociale overeenkomst, 2014

Grafiek 59 : Bedrag van de technische voorzieningen en solidariteitsbijdragen, 2006-2015

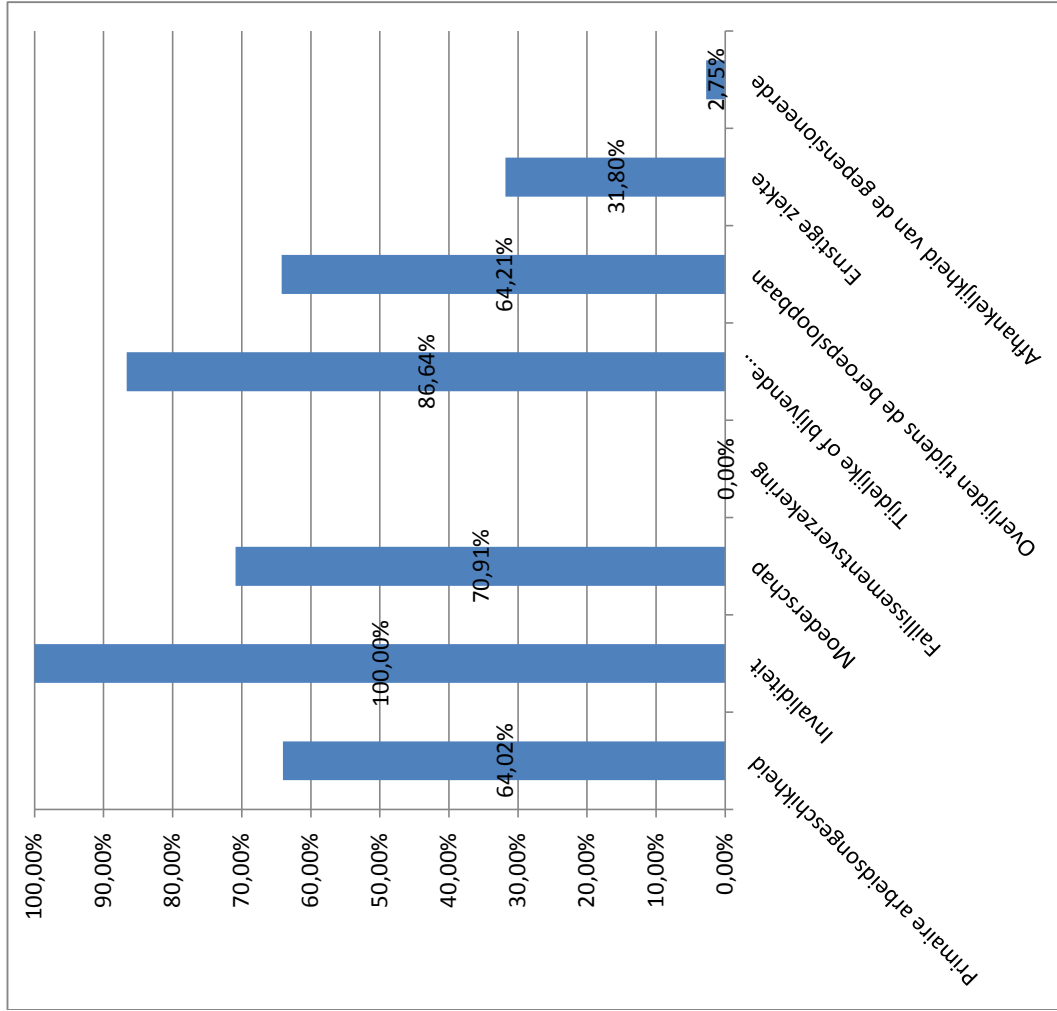
Tabel 32 : Bedrag van de technische voorzieningen en solidariteitsbijdragen, 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Technische voorzieningen	18.894.574	22.713.150	25.490.562	35.769.931	39.756.496	58.547.649	123.350.967	144.107.213	171.280.601	199.718.018
Solidariteitsbijdragen	19.512.644	21.163.183	23.622.824	25.434.608	26.538.221	27.496.301	35.547.044	28.324.345	29.154.529	29.964.998
Gemiddeld % van de bijdrage	N.A.	N.A.	10,08%	10,07%	10,09%	10,29%	10,24%	10,31%	10,28%	10,18%

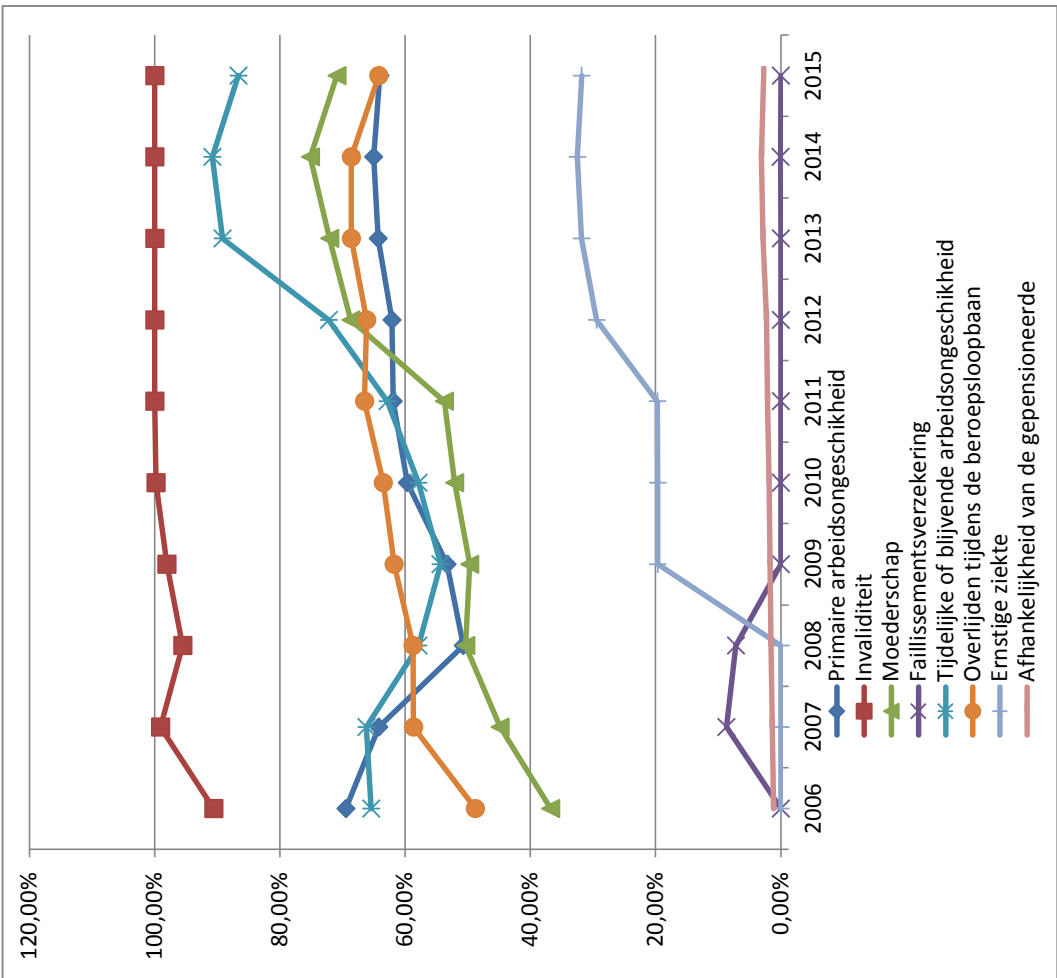
Tabel 33 : Percentage van de aangeboden prestaties, 2006-2015

Mogelijke solidariteitsprestaties	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Financiering van de opbouw van het aanvullend rust en/of overlevingspensioen tijdens de vergoede periode in het kader :										
de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens primaire arbeidsongeschiktheid	64%	71%	65%	66%	60%	58%	61%	62%	65%	64%
de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens invaliditeit	80%	83%	96%	100%	100%	96%	96%	100%	100%	100%
de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens moederschap	20%	25%	39%	35%	35%	30%	39%	38%	75%	70%
de faillissementsverzekering	0%	8%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
2. Vergoeding in de vorm van rente bij inkomstenverlies in geval van:										
tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid	64%	71%	74%	65%	78%	77%	74%	71%	91%	87%
overlijden tijdens de beroepsloopbaan	48%	50%	52%	58%	48%	46%	52%	48%	69%	64%
3. Betaling van een forfaitaire vergoeding met het oog op de dekking van de kosten in geval van:										
ernstige ziekte	0%	0%	0%	8%	4%	4%	4%	4%	33%	32%
afhankelijkheid van de gepensioneerde	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	3%	3%
Verhoging van lopende pensioenrenten of overlevingsrenten	0%	0%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

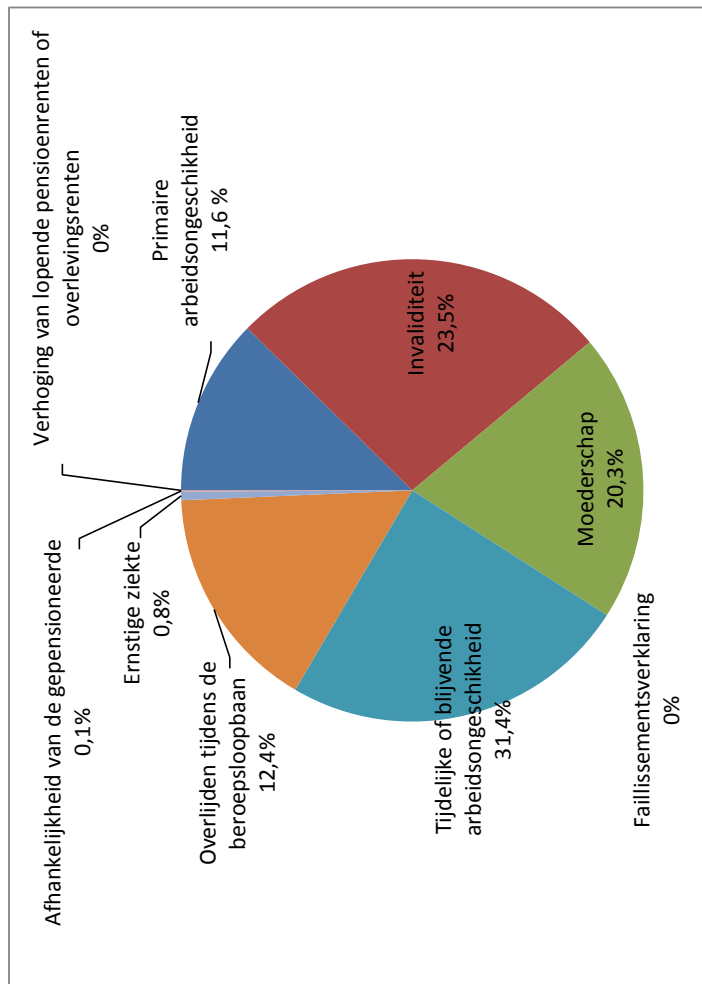
Grafiek 60 : Verdeling van de aangeslotenen per type solidariteitsprestatie, 2015

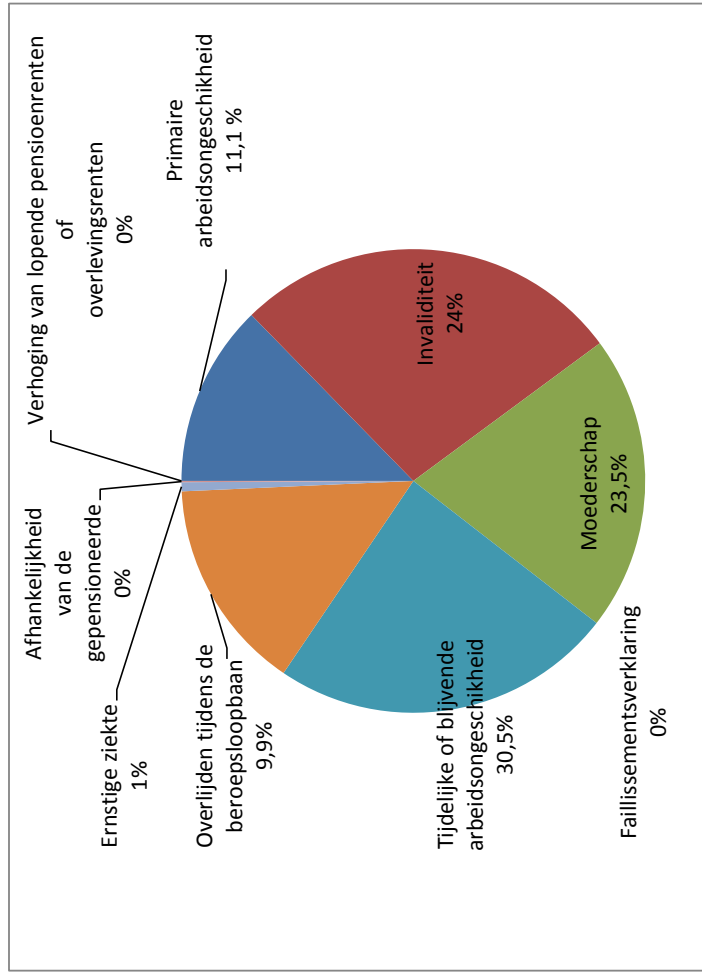
Grafiek 61 : Evolutie van de verdeling van de aangeslotenen per type solidariteitsprestatie, 2006-2015

Grafiek 62 : Verdeling van de begunstigten per type solidariteitsprestatie, 2015

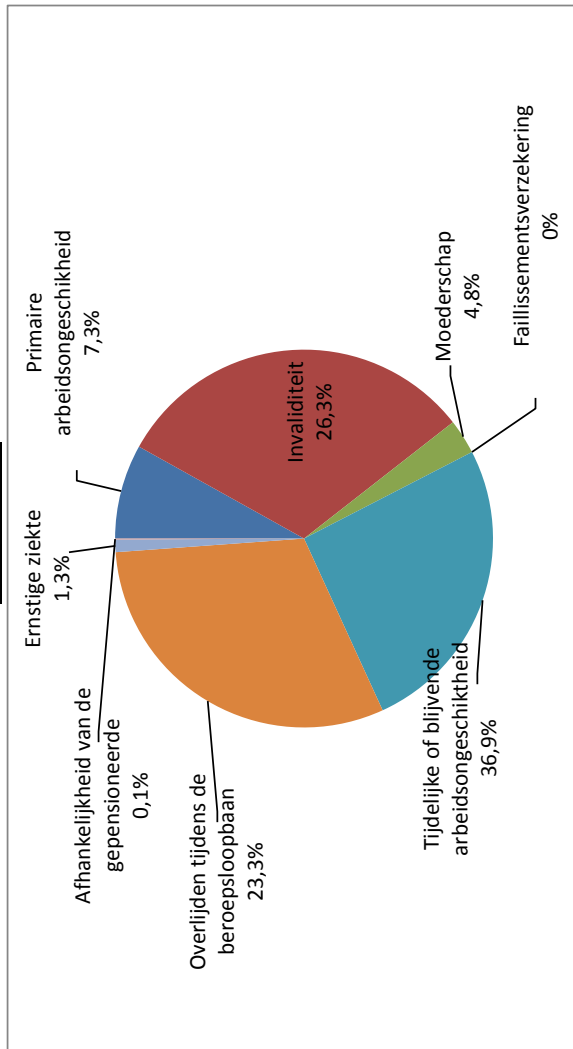
Grafiek 62 bis : Verdeling van de begunstigten per type solidariteitsprestatie, 2014

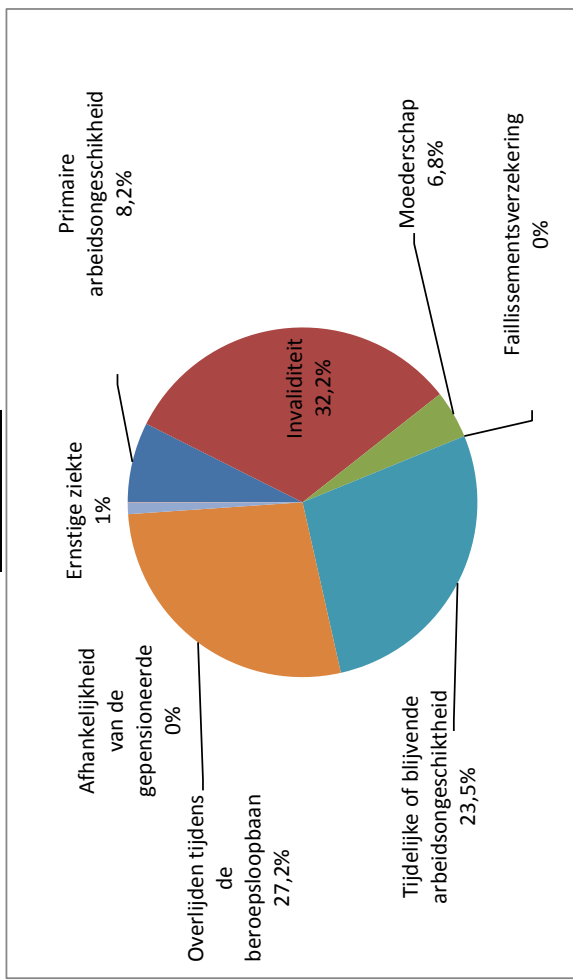
Tabel 34 : Aantal begunstigten per type solidariteitsprestatie, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Primaire arbeidsongeschiktheid	21	120	203	185	250	257	284	358	412	442	434
Invaliditeit	105	90	179	206	262	579	637	776	838	946	932
Moederschap	50	66	55	622	642	689	689	758	723	718	707
Faillissementsverklaring	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0
Tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid	104	387	585	738	846	888	893	984	1.120	834	855
Overlijden tijdens de beroepsloopbaan	47	81	127	180	208	261	305	319	443	516	557
Ernstige ziekte	0	0	0	0	16	9	37	32	28	22	21
Afhankelijkheid van de gepensioneerde	1	2	1	1	0	0	4	1	2	3	3
Verhoging van lopende pensioenrenten of overlevingsrenten	348	0	0	214	0	0	0	0	0	0	0

Grafiek 63 : Verdeling van het bedrag aan uitgekeerde solidariteitsprestaties per type prestatie, 2015

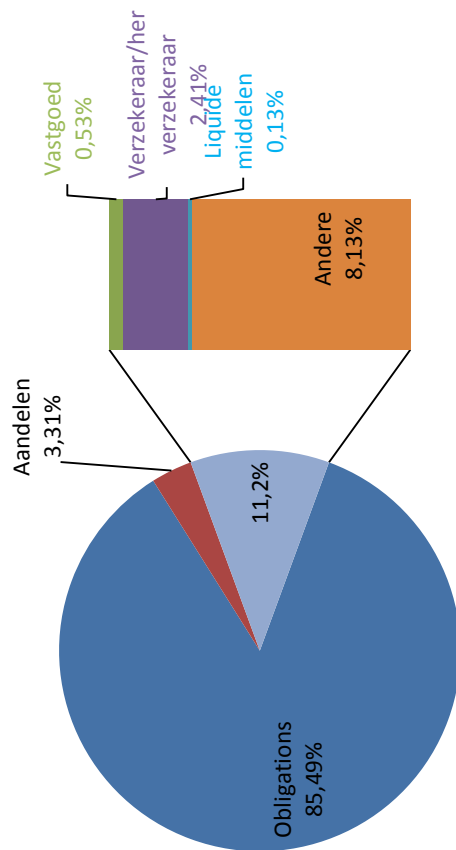
Grafiek 64 : Verdeling van het bedrag aan uitgekeerde solidariteitsprestaties per type prestatie, 2014

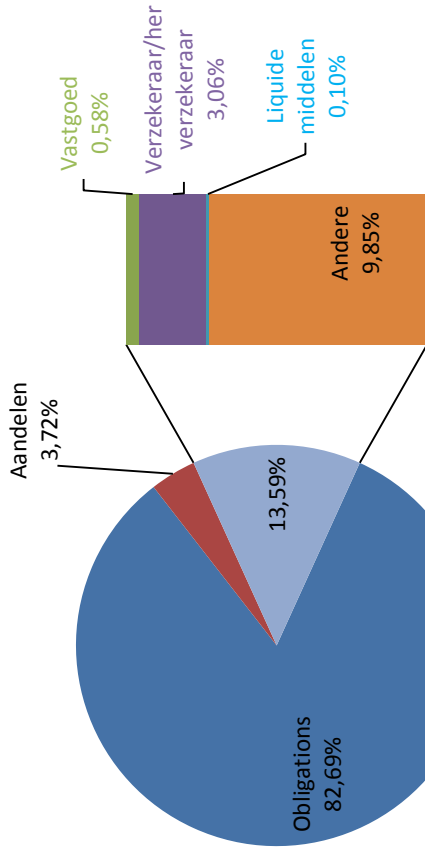
Tabel 35 : Bedrag van de uitgekeerde solidariteitsprestaties per prestatie, 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Primaire arbeidsongeschiktheid	167.295	134.243	216.963	189.617	261.491	311.596	333.884	388.444	468.786	498.769	552.795
Invaliditeit	384.878	154.040	294.674	407.937	479.590	757.397	750.780	1.516.988	1.679.205	2.151.787	2.142.673
Moederschap	160.863	44.602	25.587	217.060	237.668	230.981	228.677	321.652	307.027	298.418	203.890
Faillissementsverzekering	0	0	1.221	2.365	0	0	0	0	0	0	0
Tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid	262.573	734.129	967.241	771.702	976.600	790.484	835.925	1.106.612	2.360.332	1.861.575	1.759.034
Overlijden tijdens de beroepsloopbaan	145.715	273.604	493.680	610.754	720.095	584.132	734.551	1.282.250	1.487.545	1.846.198	2.096.568
Ernstige ziekte	0	0	0	0	56.201	22.252	117.801	94.103	82.831	69.869	72.953
Afhankelijkheid van de gepensioneerde	282	2.507	59	1.164	0	0	2.112	601	4.404	3362,37	5.740
Totaal	1.121.325 €	1.343.124 €	1.999.423 €	2.199.434 €	2.731.644 €	2.696.842 €	3.003.730 €	4.710.049 €	6.390.130 €	6.729.978 €	6.833.654 €

Grafiek 65 : Verdeling van de globale beleggingsportefeuille van het solidariteitsluik, 2014

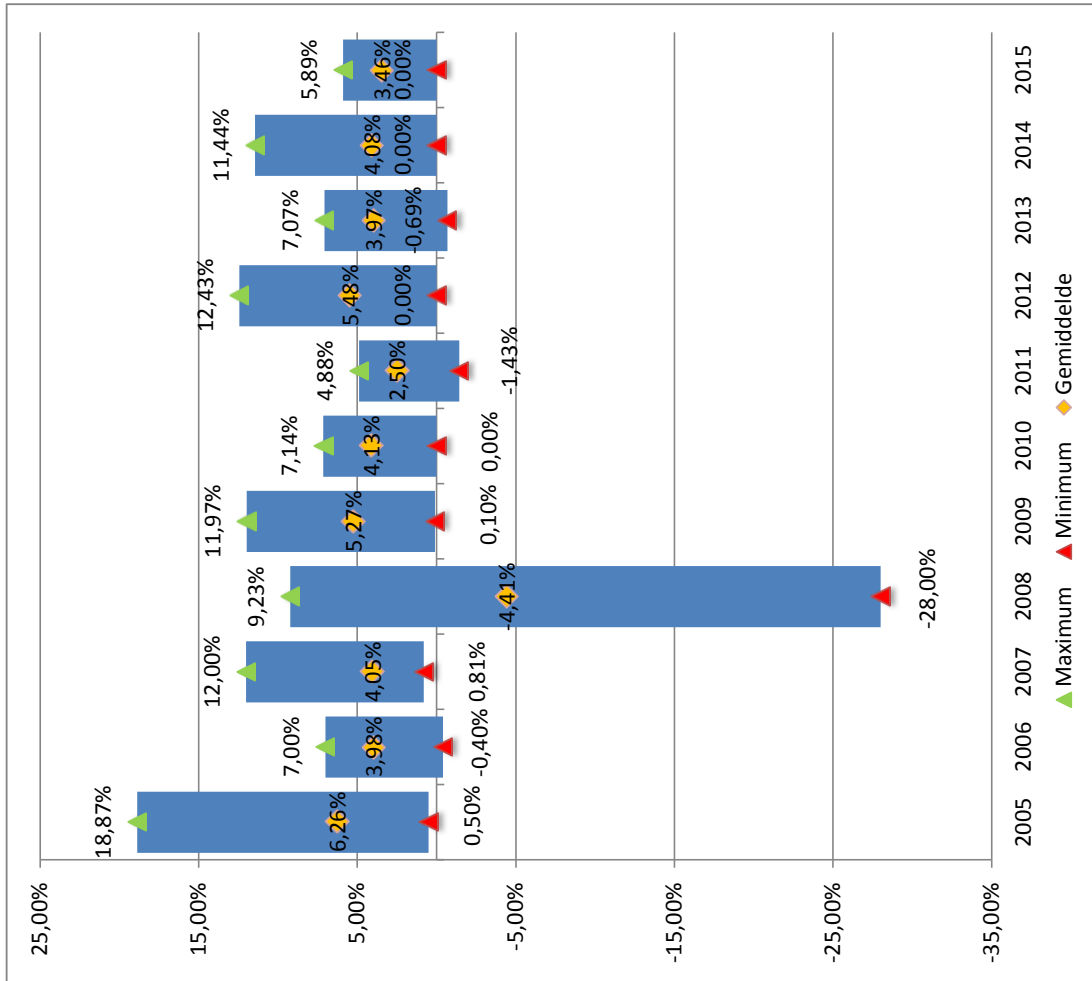
Grafiek 65 bis : Verdeling van de globale beleggingsportefeuille van het solidariteitsluik, 2015

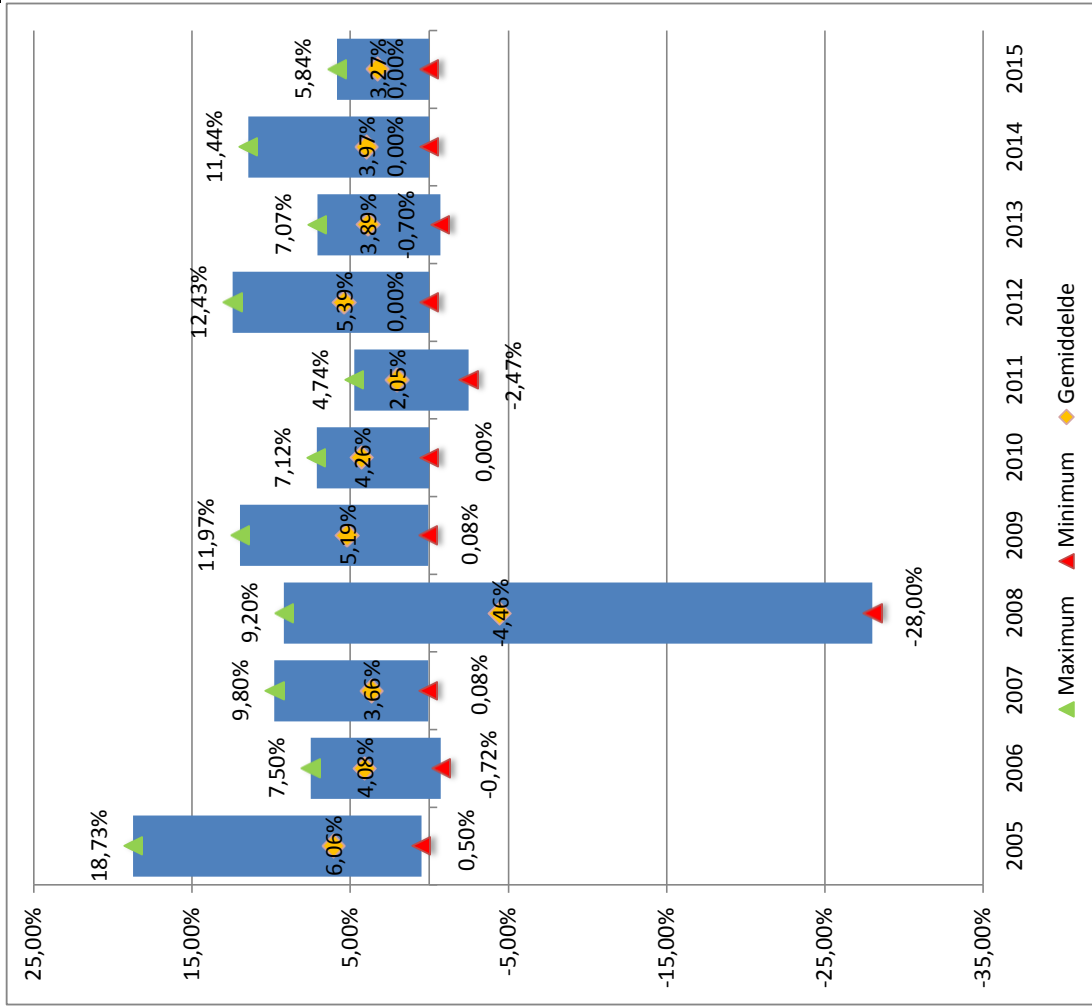
Tabel 36 : Samenstelling van de globale beleggingsportefeuille voor het solidariteitsluik, 2014-2015

	2014	2015
Obligaties	150.422.948	170.839.937
Aandelen	5.828.295	7.676.584
Vastgoed	927.277	1.208.418
Verzekeraar/herverzekeraar	4.238.610	6.315.997
Liquide middelen	236.547	206.754
Andere	14.307.497	20.346.333
ICB's	0	0
Totaal	175.961.174	206.594.024

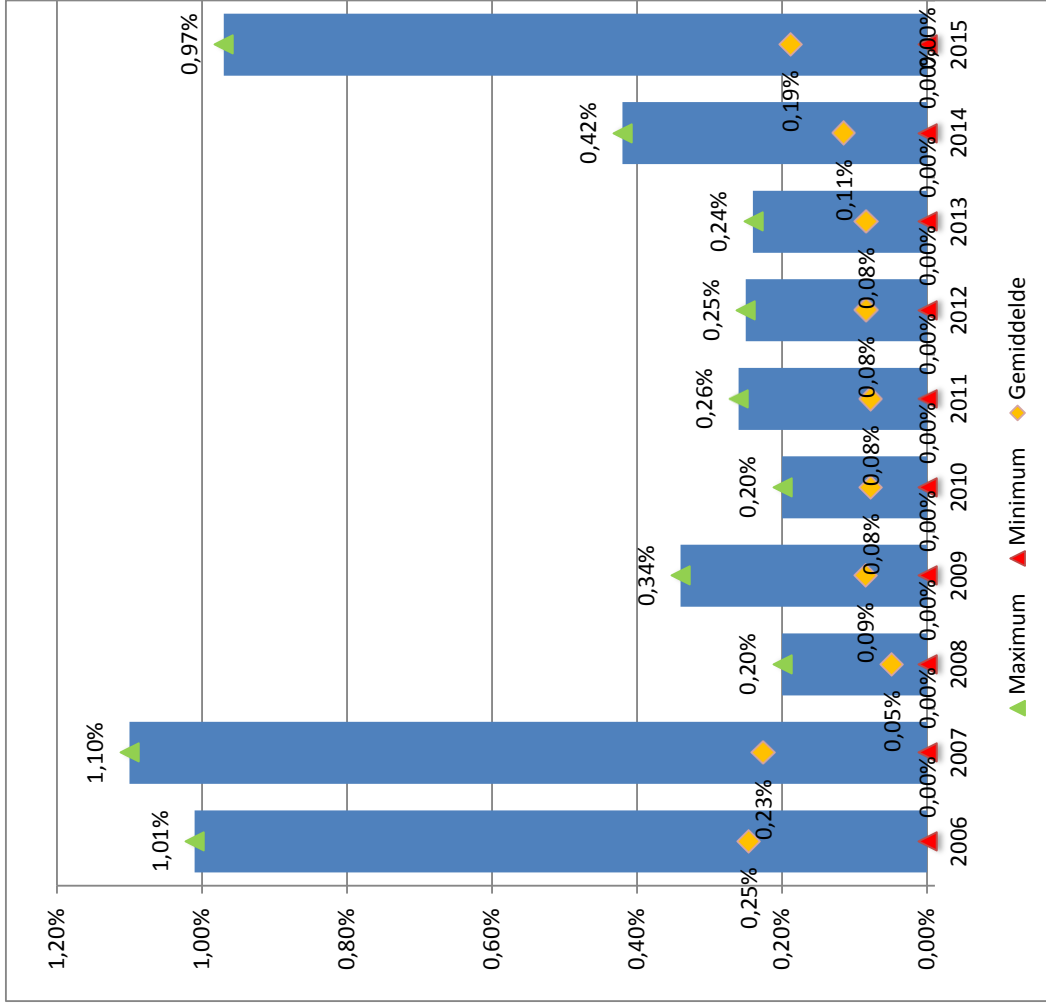
Grafiek 66 : Maxima, minima en gemiddelde van het bruto jaarlijks rendement van het solidariteitsluik, 2005-2015

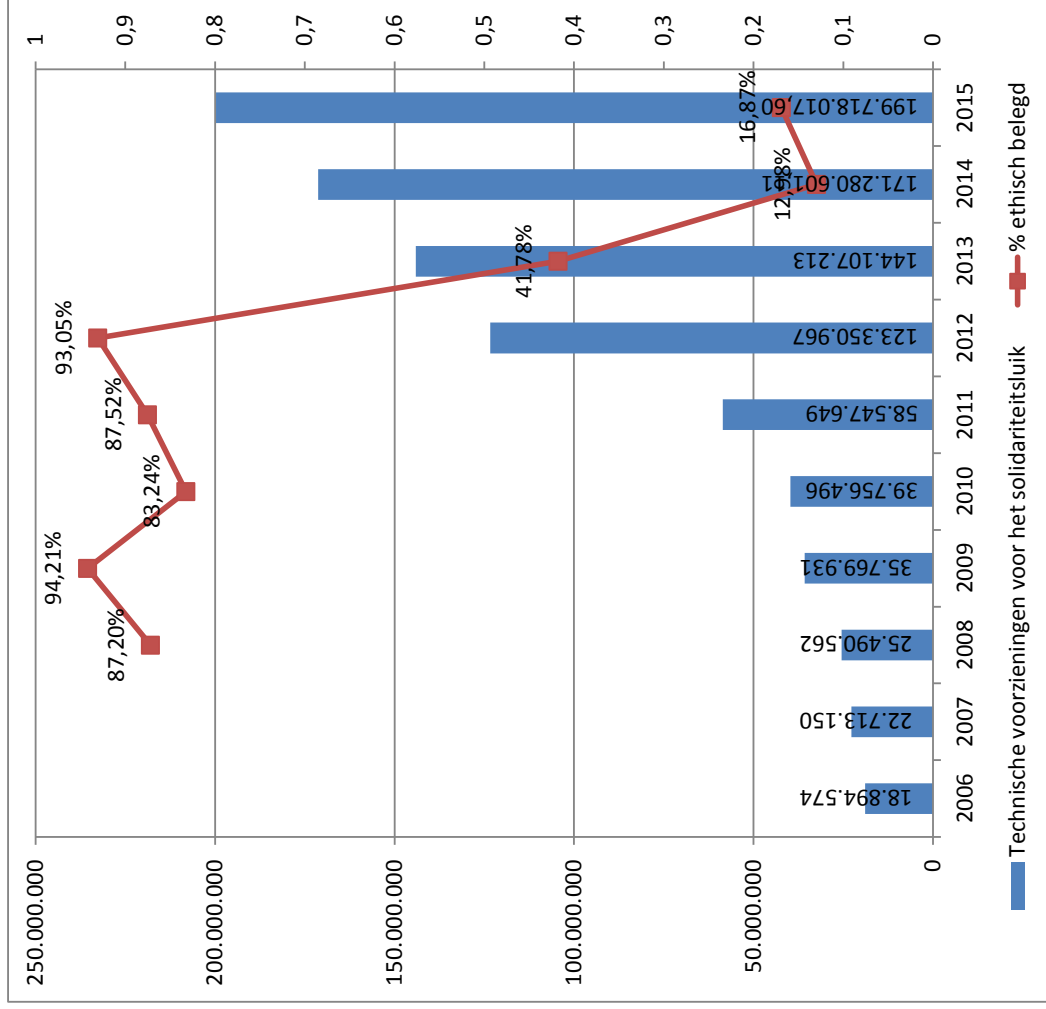
Grafiek 67 : Maxima, minima en gemiddelde van het netto jaarlijks rendement van het solidariteitsluik, 2005-2015

Grafiek 68 : Overzicht van het verschil tussen het bruto en netto jaarlijks rendement voor het solidariteitsluik, 2005-2015

Grafiek 69 : Percentage van de technische voorzieningen voor het solidariteitsluik waarbij rekening gehouden wordt met ethische aspecten, 2005-2015*

* Dit percentage is louter indicatief aangezien de instelling wel gevraagd is of zij rekening houden met ethische aspecten maar niet in welke mate.

VRAGENLIJST 2015

Vragenlijst met het oog op het opstellen van het tweejaarlijks verslag over 2015 krachtens de artikelen 44 en 46 van de programmawet (I) van 24 september 2002 (WAPZ)

De vragenlijst onder de vorm van een Excel-document dient per e-mail aan de FSMA te worden bezorgd. U kan dit Excel-document downloaden op de website van de FSMA (<http://www.fsma.be/nl/Supervision/pensions/ap/apzs/Article/reportszs/bisannual.aspx>).

De vragenlijst in tekstformaat dient niet meer aan de FSMA te worden bezorgd. Deze wordt u enkel als hulpmiddel toegestuurd. In het antwoordvak bij elke vraag is een code opgenomen die verwijst naar het overeenstemmende antwoordveld in het Excel-document

Indien de vragenlijst werd ingevuld met onvolledige en/of voorlopige gegevens, dient u dit duidelijk te vermelden en de redenen daarvoor op te geven.

Gelieve ons uw antwoorden te bezorgen vóór 30 september 2016, in het Excel-document, op het volgende adres:

WAPZrapportLPCI@fsma.be

Indien u vragen heeft, kan u terecht bij de heer Olivier De Maesschalck (02/220.53.17).

Gegevens van de pensioeninstelling	
Naam	
Adres	
Toelatingsnummer	
Rechtsvorm	

I. Deelnemers aan het VAPZ

1.	Aangesloten bij het gewone en het sociale ¹ VAPZ samen	Aantal		
		M	V	T
1.1.	Actieve aangesloten ²	I.1.1.1	I.1.1.2	I.1.1.3
1.1.1.	Jonger dan 25 jaar	I.1.1.4	I.1.1.5	I.1.1.6
1.1.2.	Tussen 25 en 34 jaar	I.1.1.7	I.1.1.8	I.1.1.9
1.1.3.	Tussen 35 en 44 jaar	I.1.1.10	I.1.1.11	I.1.1.12
1.1.4.	Tussen 45 en 54 jaar	I.1.1.13	I.1.1.14	I.1.1.15
1.1.5.	Tussen 55 en 64 jaar	I.1.1.16	I.1.1.17	I.1.1.18
1.1.6.	Vanaf 65 jaar	I.1.1.19	I.1.1.20	I.1.1.21
1.2.	Slapers ³	I.1.2.1	I.1.2.2	I.1.2.3
1.3.	Rentegenieters ⁴	I.1.3.1	I.1.3.2	I.1.3.3

2.	Aangesloten die een jaarlijkse premie/bijdrage storten van	WAPZ	RIZIV/ Pensioen ⁵
2.1.	Minder dan 100 ⁶ €	I.2.1.1	I.2.2.1
2.2.	100 tot 500 €	I.2.1.2	I.2.2.2
2.3.	500 tot 1000 €	I.2.1.3	I.2.2.3
2.4.	1000 tot 1500 €	I.2.1.4	I.2.2.4
2.5.	1500 tot 2000 €	I.2.1.5	I.2.2.5
2.6.	2000 € tot 2500 €	I.2.1.6	I.2.2.6
2.7.	2500 en meer	I.2.1.7	I.2.2.7

¹ Met inbegrip van de overeenkomsten RIZIV Pensioen, maar met uitsluiting van de overeenkomsten RIZIV Gewaarborgd Inkomen.

² Aangesloten die in het voorbije jaar (2015) een VAPZ-bijdrage hebben betaald aan de pensioeninstelling.

³ Aangesloten die in het voorbije jaar geen premie of bijdrage hebben gestort en die hun reserves niet hebben overgedragen naar een andere pensioeninstelling.

⁴ Aangesloten die, eens zij de pensioenleeftijd hebben bereikt, VAPZ-prestaties ontvangen in de vorm van een rente, of rechthebbenden die een weduwe- of wezenrente genieten.

⁵ Met uitsluiting van de overeenkomsten RIZIV Gewaarborgd Inkomen.

⁶ Hoewel de minimale reglementaire bijdrage 100 € bedraagt, werd in het vorige verslag vastgesteld dat er toch VAPZ-overeenkomsten bestaan met bijdragen onder de 100 €.

3.	Gepensioneerden	Aantal	Totaal bedrag
3.1.	die hun pensioen hebben ontvangen in de vorm van een kapitaal	I.3.1.1	I.3.1.2
3.2.	die een pensioen hebben ontvangen in de vorm van rente :	I.3.2.1	I.3.2.2
3.2.1.	Totaal van de renten die in het voorbije jaar zijn uitbetaald		
3.2.2.	Nieuwe renten die in het voorbije jaar zijn uitbetaald	I.3.3.1	I.3.3.2
3.3.	die de omzetting hebben gevraagd van kapitaal in rente ⁷	I.3.4.1	I.3.4.2

4.	Aangeslotenen met een sociale VAPZ-overeenkomst	Aantal
1.1.	Actieve aangeslotenen met een sociale VAPZ-overeenkomst ⁸	I.4.1
1.2.	Actieve aangeslotenen met een RIZIV-overeenkomst ⁹	I.4.2
1.3.	Alle actieve aangeslotenen ¹⁰	I.4.3

⁷ Artikel 50 van de WAPZ.

⁸ Overeenkomsten die geen RIZIV-overeenkomsten zijn.

⁹ Met uitzondering van de overeenkomsten RIZIV Gewaarborgd Inkomen.

¹⁰ Hier wordt niet de som van de punten 4.1 en 4.2 bedoeld maar alle actieve aangeslotenen met een sociale VAPZ- en / of RIZIV-overeenkomst, wat betekent dat aangeslotenen die zowel een sociale VAPZ-overeenkomst als een RIZIV-overeenkomst hebben afgesloten, slechts eenmaal geteld moeten worden.

II. Pensioenluik

Dit luik betreft de klassieke pensioenvoordelen en/of de voordelen bij overlijden, zowel voor de gewone als voor de sociale pensioenovereenkomsten.

1.	Aangeboden dekking¹¹	
1.1.	Pensioen	II.1.1
1.2.	Overlijden	II.1.2

2.	Totaal bedrag	Euro
2.1.	Technische voorzieningen	II.2.1
2.2.	Bijdragen ¹²	II.2.2

3.	Spreiding van de beleggingen¹³	%
3.1.	Obligaties	II.3.1
3.2.	Aandelen	II.3.2
3.3.	Rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging	II.3.3.1
		II.3.3.2
		II.3.3.3
		II.3.3.4
		II.3.3.5
3.4.	Andere geld- en kapitaalmarktinstrumenten	II.3.4
3.5.	Afgeleide producten	II.3.5
3.6.	Leningen	II.3.6
3.7.	Onroerend goed	II.3.7
3.8.	Vastgoedcertificaten	II.3.8
3.9.	Zakelijke rechten op onroerende goederen	II.3.9
3.10.	Reserves bij een verzekeringsmaatschappij (enkel voor IBP)	II.3.10

¹¹ Aankruisen wat van toepassing is.

¹² Alleen invullen indien de pensioeninstelling een verzekeraar is.

¹³ Invullen indien de pensioeninstelling een verzekeraar is en indien de beleggingen met betrekking tot de WAPZ-producten anders zijn gespreid dan het geheel van de producten "leven".

3.11.	Deel van de herverzekeraars	II.3.11
3.12.	Andere (te preciseren):.....	II.3.12

4.	Wijzigingen in de beleggingsstrategie¹⁴	
4.1.	Betrokken belegging(en): II.4.1	
4.2.	Geplande wijziging(en): II.4.2	
4.3.	Motivering van de wijziging(en): II.4.3	

5.	Globaal jaarlijks rendement van de beleggingen	%
5.1.	Bruto jaarlijks rendement	II.5.1
5.2.	Netto jaarlijks rendement ¹⁵	II.5.2

6.	Sociale, ethische en leefmilieuaspecten van de beleggingen	
6.1.	Aankruisen indien met deze aspecten rekening wordt gehouden	II.6.1

7.	Berekeningswijze van de afkoopvergoeding¹⁶	
7.1.	Percentage van de reserves die het voorwerp uitmaken van de afkoop	II.7.1
7.2.	Andere (gelieve te preciseren)	II.7.2

¹⁴ Invullen indien u van plan bent wijzigingen aan te brengen in de spreiding van de beleggingen met betrekking tot de WAPZ.

¹⁵ Beleggingsrendement na aftrek van alle kosten (instap- en uitstapkosten, beheerkosten, roerende voorheffing, beurstaks,...).

¹⁶ Invullen indien de aangeboden pensioenovereenkomst voorziet in een afkoopvergoeding die berekend wordt als een percentage van de reserves of volgens een andere berekeningswijze. Het pensioen wordt niet beschouwd als een afkoop.

8.	Overdracht van reserves	Naar uw instelling	Vanuit uw instelling
8.1.	Bedrag van de reserves die in het voorbije jaar zijn overgedragen	II.8.1	II.8.2
8.2.	Aantal personen die hun reserves hebben overgedragen	II.8.3	II.8.4

De vragen II.9., II.10. en II.11. moeten beantwoord worden voor elk type product dat beheerd wordt¹⁷. Wanneer de pensioeninstelling bijvoorbeeld een product beheert met een gewaarborgd rendement van 4,75% en een ander product met een gewaarborgd rendement van 3,75%, moeten de vragen II.9., II.10. en II.11. voor beide producten beantwoord worden.

9.	Gewaarborgde rendementsvoet¹⁸	%
9.1.	Tak 21 ¹⁹ / Resultaatsverbintenis ²⁰	II.10.1
9.2.	Tak 23 ²¹ / Middelenverbintenis ²²	II.10.2

10.	Winstdeelname	
10.1.	Toekenningscriteria	II.11.1
10.2.	Gemiddeld percentage ²³	II.11.2

11.	Kostenstructuur²⁴	% of bedrag²⁵	Inhoud transparantieverlag²⁶
11.1.	Inningskosten	II.12.1.1ou II.12.1.2	II.12.1.3
11.2.	Instapkosten	II.12.2.1ou II.12.2.1	II.12.2.3
11.3.	Inventaristoelag	II.12.3.1ou II.12.3.2	II.12.3.3
11.4.	Forfaitair bedrag	II.12.4.1ou II.12.4.2	II.12.4.3
11.5.	Andere	II.12.5.1ou II.12.5.2	II.12.5.3

¹⁷ Deze vragen gelden voor alle producten die beheerd worden door de pensioeninstelling en niet alleen voor de producten die op de markt worden aangeboden.

¹⁸ Invullen indien uw producten een gewaarborgde rendementsvoet genieten die verschilt van de krachtens artikel 47 van de WAPZ gewaarborgde rentevoet.

¹⁹ Voor verzekeringsondernemingen.

²⁰ Voor instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

²¹ Voor verzekeringsondernemingen.

²² Voor instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

²³ Gemiddeld percentage, per overeenkomst, van de in verhouding tot de reserve toegekende winstdeelname.

²⁴ Onder "kosten" worden de kosten verstaan die ten laste van de aangeslotenen worden gelegd.

²⁵ Naargelang het geval dient u hier het aangerekende % op te geven en daarbij te vermelden of het om een bijdrage of een voorziening gaat, of het bedrag van de kosten op te geven.

²⁶ De inhoud van het transparantieverlag toevoegen, die overeenstemt met de verschillende opslagen of kosten.

III. Solidariteitsluit

Dit gedeelte van de vragenlijst dient enkel te worden ingevuld indien u sociale pensioenovereenkomsten aanbiedt, ook indien u het solidariteitsluit niet zelf beheert.²⁷

1.	Gegevens van de beherende instelling²⁸	
	Naam	III.1.1
	Adres	-
	Toelatingsnummer	III.1.2
	Rechtsvorm	-

2.	Solidariteitsprestaties²⁹	
2.1.	Vast pakket prestaties	III.2.1
2.2.	Prestaties naar keuze van de aangeslotene (à la carte)	III.2.2

3.	Totaal bedrag	
3.1.	Technische voorzieningen solidariteitsfonds ³⁰	III.3.1
3.2.	Solidariteitsbijdragen	III.3.2
3.3.	Gemiddeld percentage van de bijdrage voor het pensioenluit, die gestort werd in het kader van het solidariteitsluit	III.3.3

²⁷ De vragenlijst dient echter niet te worden ingevuld indien u enkel een solidariteitsvoordeel beheert voor rekening van derden.

²⁸ Invullen indien de beherende instelling verschilt van de pensioeninstelling.

²⁹ Aankruisen wat van toepassing is voor de wijze waarop de solidariteitsprestaties worden aangeboden.

³⁰ Dient niet te worden ingevuld indien de solidariteitsprestatie gedekt is door een verzekeringsovereenkomst overeenkomstig artikel 3, § 3 van het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de regels inzake de financiering en het beheer van een solidariteitsstelsel verbonden aan een sociale pensioenovereenkomst.

4.	Prestaties³¹	Aantal aangeslotenen	Aantal begunstigen	Gemiddeld bedrag
4.1.	Financiering van de opbouw van het aanvullend pensioen tijdens de vergoedingsperiode:			
4.1.1.	In het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens primaire arbeidsongeschiktheid	III.4.1.1	III.4.1.2	III.4.1.3
4.1.2.	In het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens invaliditeit	III.4.2.1	III.4.2.2	III.4.2.3
4.1.3.	In het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen wegens moederschap	III.4.3.1	III.4.3.2	III.4.2.3
4.1.4.	In het kader van de faillissementsverzekering	III.4.4.1	III.4.4.2	III.4.4.3
4.2.	Vergoeding in de vorm van rente bij inkomstenverlies in geval van:			
4.2.1.	Tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid	III.5.1.1	III.5.1.2	III.5.1.3
4.2.2.	Overlijden tijdens de beroepsloopbaan	III.5.2.1	III.5.2.2	III.5.2.3
4.3.	Betaling van een forfaitaire vergoeding met het oog op het dekken van de kosten in geval van:			
4.3.1.	Ernstige ziekte	III.6.1.1	III.6.1.2	III.6.1.3
4.3.2.	Verlies van autonomie van de gepensioneerde	III.6.2.1	III.6.2.2	III.6.2.3
4.4.	Verhoging van lopende pensioen- of overlevingsrenten	III.7.1	III.7.2	III.7.3

³¹ Vermeld het aantal aangeslotenen per prestatie, het aantal aangeslotenen die de prestatie hebben genoten in 2015 en het gemiddelde bedrag van de prestatie dat in 2015 werd toegekend per aangesloten begunstigde.

5.	Spreiding van de beleggingen met betrekking tot het solidariteitsluik³²	%
5.1.	Obligaties	III.8.1
5.2.	Aandelen	III.8.2
5.3.	Rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging	III.8.3
5.4.	Andere geld- en kapitaalmarktinstrumenten	III.8.4
5.5.	Afgeleide producten	III.8.5
5.6.	Leningen	III.8.6
5.7.	Onroerend goed	III.8.7
5.8.	Vastgoedcertificaten	III.8.8
5.9.	Zakelijke rechten op onroerende goederen	III.8.9
5.10.	Reserves bij een verzekeringsmaatschappij (enkel voor instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening)	III.8.10
5.11.	Deel van de herverzekeraars	III.8.11
5.12.	Andere (te preciseren):.....	III.8.12

6.	Wijzigingen in de beleggingsstrategie³³
6.1.	Betrokken belegging(en): III.9.1
6.2.	Geplande wijziging(en): III.9.2
6.3.	Motivering van de wijziging(en): III.9.3

³² Zie voetnoot 27

³³ Invullen indien u van plan bent wijzigingen aan te brengen in de spreiding van de beleggingen met betrekking tot de WAPZ.

7.	Globaal jaarlijks rendement van de beleggingen	%
7.1.	Bruto jaarlijks rendement	III.10.1
7.2.	Netto jaarlijks rendement ³⁴	III.10.2

8.	Sociale, ethische en leefmilieuaspecten van de beleggingen	
8.1.	Aankruisen indien met deze aspecten rekening wordt gehouden	III.11.1

9.	Kostenstructuur	%
9.1.	Gedeelte van de solidariteitsbijdrage dat gebruikt wordt voor de kosten	III.12.2
9.2.	Andere	III.12.3

³⁴ Beleggingsrendement na aftrek van alle kosten (instap- en uitstapkosten, beheerkosten, roerende voorheffing, beurstaks,...).